

Váradí József

a próbára tett
táltos

elbeszélések

Minden jog fenntartva, beleértve bárminemű sokszorosítás, másolás és közlés jogát is.

A kiadás alapjául a www.kalaka.com webhelyen megjelent mű szolgált. A fedélterv Kaskötő István munkája, Komlós Attila: *Királyhágó, estefelé* fényképének felhasználásával (www.komlosattila.hu)

Kiadja a Mercator Stúdió
Felelős kiadó a Mercator Stúdió vezetője
Lektor: Gál Veronika
Szerkesztő: Kaskötő István
Műszaki szerkesztés, tipográfia: dr. Pétery Kristóf

ISBN: 978-963-606-608-6

© Váradi József, 2007
© Mercator Stúdió, 2007

Mercator Stúdió Elektronikus Könyvkiadó
2000 Szentendre, Harkály u. 17.
www.akonyv.hu
T/F: 06-26-301-549
06-30-30-59-489

Váradí József

A próbára tett táltos

Elbeszélések

Tartalom

Tartalom	4
A próbára tett táltos	5
Téli eset a lápon	11
Liba pergelve	14
Legényfák	17
Legenda az aréna hősének haláláról	21
Lakodalmas szóttas	24
„...és valaki lova árnyékán settenkedik...”	32
„...és senki nem hal ő magának...”	42
És jött a doktor	53
Egy betűvel több, mitől kevesebb	60
A tűz ördöge nem alszik	68
A botcsinálta kölcsönző	75
Egyedül haza felé	78

A próbára tett táltos

A délelőtti gyér fényben, ott ült Máthé Ferenc bácsi, az állomás épülete melletti Pléhjézus oszlopát támasztó köven. Messziről látszott, ráért. Pontosabban, már réges-régen itt lehetett. Hogy teljesen feketében volt, annak több magyarázata lehetett, de aki a békétlen hátra tolt kalapot meglátta, az már a környékről is igyekezett igen messzire jutni. Feri bácsi Kerekszezen, olyan ember hírében állott, aki nem bírja a rendetlenséget, de a hibák egymásra aggatását sem. Ha segedelmére volt valakinek, azt elég volt megköszönni. Ha nem kérték a segítségét, akkor is szívesen tanácsolt. Aki szavát megfogadta, az nem sokat csalatkozott. Aki nem fogadott szót, az bőséges korholásban részesült. Mindenkiel meglehetősen rendben volt a szénája. Most, hogy a kalapja így elállt a fejétől, csak az lehetett, hogy Jézussal állt meg egyezkedni. Meghallgatásra, ha ugyan talált, de valamiben nem jutottak tovább. Csak nézett mereven előre, mondanám valami felé, ha azt ki lehetne találni, merre. A félbe maradt mondat ott lógott a levegőben, Jézus nem beszélt, az öreg meg várta Jézus szólása hangját. Mert az öreg már nagyon közel került a hetven évhez, még most is sokat dolgozik, ahhoz pedig erő, egészség és szerencse kell. Ferenc bácsi református ember voltában furcsán látta az égi világot. Úgy gondolta, megteheti, hogy a feszített Jézust kéri, közvetítsen neki az Öreg Istenénél. Még a kereszttétéstől sem riadt vissza, csak Jézus előtt eléggé kedvesnek mutatkozzék, kívánsága elutasíthatatlan lehessen. Most is természete ellen való türelemmel várt.

Csak Jézus hallgatott.

Ezt Ferenc bácsi nem tudta, mire vélhetné. Máskor is jött, Krisztus elé járult, ha nagyobb útra indult, ha a hivatalos uraságokkal akadt össze, ha a havasra fáért szándékolt felmenni, ha a vagyonából való kifogatáskor megnyugvásért áhítozott, a juhait nem ellettek eleget, ha valami szokatlan dolog véghez viteléhez vett erőt. Mindenkor, ha valami erősítést kívánt, erre jött, és Jézus szóba elegyedett vele. Rendszerint óvatosságra is intette, amellet megmondta mennyire fog segíteni a dolog elintézésében. A családban szinte soha nem volt baj, s eddig a faluval is jól meg voltak, ebben az Isten nem került színvallásra. Most ott ült és Jézus szavára várt. Ma pedig egészen más helyzet miatt ültek ilyen közel egymáshoz.

A délelőtti gyér fényben, ott ült Máthé Ferenc bácsi, az állomás épülete előtti Pléhjézus oszlopát támasztó köven. Messziről látszott, ráért. Pontosabban, már réges-régen itt lehetett. Hogy teljesen feketében volt, annak több magyarázata lehetett, de aki a hátra tolt kalapot...

A baj magában nemrég, de a korai szele már a tavaly nyáron esett.

Egy vasárnapi istentisztelet után, hazamenet az asszonyosereg elszéledésére várva Ferenc bácsi a Domokos komájával betértek egy gyomorelőhívásra. A rendelés és az abból való ital, annak rendje-módja szerint eléjük került, koccintottak. A hátsó homályból, akkor megszólalt egy gyűlölködő hang, elég sok helytelenséget beszélve. Főleg arra panaszkodott, hogy őt nem veszi emberszámba, pedig ősei jussán neme-sebb ember, mint Ferenc bácsi minden pereputtya. Ferenc bácsi feszengett, szégyenlette magát erősen Domokos komájától, de a buta, s lehetségesen ittas falusfelével nem akart ezen a helyen vitába elegyedni. Ismerte Szávuly Imrét, negyven éve elkerüli. Mert az a gyanúja támadt, hogy amikor a havason tartott állatait nem akarta bevinni a közösbe, ez az Emri árulta be, hogy merre van a kinn maradni vágyó állatok rejtekhelye. Több embert ért ekkor pótolhatatlan veszteség. Most pedig a telkek visszaadásánál, a nyomorúság úgy hozta, hogy Ferenc bácsi földje mögött, az erdő alja felé, ez az Imre kapott, jussba vissza mért földet. Van pedig annak a telkeknek, kijáró útja a régi gabonás piactér felé, mégis azt üzente Ferenc bácsinak, hogy a felszéli kerítés mentén ne vessen, mert ott elé akar járni a főutcára. Ferenc bácsi az üzenetre nem válaszolt. A telket rendesen bekerítette. Valaki, két-háromszor elé és hátra járt a telken. A széleken mindent letaposott. A kerítésből hosszú lábakat tört össze. Csak gondolja, Emri lehetett. Gondját a rendőrrel ugyan megosztotta, de bizonyíték híján semmit sem tehettek. A gondolat motoszkált tovább. Aztán egyszerre csak azt mondta Domokosnak, innen elmehetünk. A másik csak nem ült csendben, a gyávaságról és a becstelenségről áradozott. A saját bátorságát és emberségességét pediglen fennen hirdette.

– Fulladj meg, mihelyt hazudsz! – szólt vissza Ferenc bácsi az ajtó közül. Haza felé indult, akarata szerint elég nyugodtan, a sarkon túl Domokossal kezelt, onnan pedig hazáig mindent el is felejtett, és az ebédje nagyon jól esett. Rendes embernek tartotta magát.

Másnap Ferenc bácsit a rendőrségre hívták. Vallania kellett, tanúja volt, saját dolgának. Az esetet csudásnak és érthetetlennek tartották. Mikor az öreg és komája kifelé tartottak, a részeg Szávuly felemelkedett, valamit motyogott és hátra vetette magát. Mindenki azt gondolta, az öreg után akar menni, de hát egy láthatatlan kéz feldöntötte. Míg doktort előkerítették, Imre halott volt. Megfulladt. Közhelyen halt meg, nyomozást akartak, a rendőrök fontoskodva bólogattak, és egyáltalán nem értették. De ez már a mások elmondásából került napvilágra. Ferenc bácsi nem jutott szinte semmi szerephez, pedig róla szólt, minden írott és mondott vallomás. Szerecséje volt, hogy nem bocsátkozott csatározásba. Emri bá pedig magának kereste a bajt, amikor a másokkal kötekedett. Mert a többi kocsmázó

embert sem kímélte. Mindenkiel került osztani valója. Ettől aztán még élhetett volna. Nyugodtan.

A délelőtti gyér fényben, ott ült Máthé Ferenc bácsi, az állomás épülete előtti Pléhjézus oszlopát támasztó köven. Messziről látszott, ráért. Pontosabban, már réges-régen itt lehetett. Hogy teljesen feketében volt, annak több magyarázata lehetett, de aki a hátra tolt kalapot...

A kora tavaszon esett a másik baj.

Ferenc bácsihoz kijárt a tanács gazdasági előadója és felajánlotta, az alsó Patakágon cserélné el a földjét a polgármester nővéreivel. Az öreg gondolkodási időt kért. Hiszen az őszön búzát tett belé, ráadásul a munkálatot terményben szerette volna kifizetni a gépésznek. A nyugdíj másra kellett. Még volt tartozása a gyenge répa miatt is. Oda is gabonát szánt a kár megtérítésére.

Két napra rá jött a kiselőadó a végzéssel. A földet egyetértésben elcserélték, a cserét telekkönyvezik. Az öreg elutasította az aláírást. A kiselőadó azt mondta, hogy ez a polgármester parancsa volt. Az öreg elhomályosuló szemmel szólt utána, aki a hibás azt lelje ki az Isten hidege. A küszöbről még utána kiáltott a nyomaték kedvéért. A hazugok elnyerik méltó büntetésük. Meg aztán nem lenne hiba, ha a szomszédok valamelyike is megtudná, hogy ki akarják játszani. Felső földet adnának, a jobb alatt fekvő szántóért. Így aztán nemsokára, mikor a fiatalember felesége beteg lett, mindenki tudta, hogy a Ferenc bácsi átka lelte meg. Még fel sem gyógyult, a kiselőadó anyósa is kórházba került. Már többen is súgtak a rokonoknak, menjenek az öreghez, hívja vissza az átkát. Erre a baj tetézőse útján a kiselőadó is megbetegedett. Itt aztán teljesen tisztává lett minden, a bűnös elnyerte a méltó megrovást. Már senki sem hozta szóba az átok visszahívását. Egyre többen tértek ki az öreg elől. Bármerre ment vagy jött, akinek volt ideje, kitért az útból. Még ha kerülni kellett az útban, aki tehetett nem találkozott többé az öreggel. A bajból kisebb enyhülés vezetett ki, a kiselőadók meggyógyultak. A polgármester esett most ágyának, meg is operálták. Azt mondják még hosszasan, sok ideig lesz az orvosok vendége. De a telet nem éri meg. Ferenc bácsi pedig egyre kutyábul érezte magát. Ha igazság van, akkor látszott, kik kívánták meg az öreg földjét.

A délelőtti gyér fényben, ott ült Máthé Ferenc bácsi, az állomás épülete előtti Pléhjézus oszlopát támasztó köven. Messziről látszott, ráért. Pontosabban, már réges-régen itt lehetett. Hogy teljesen feketében volt, annak több magyarázata lehetett, de aki a hátra tolt kalapot...

Ma van hat hete, hogy Ilonka néni, ott a szemé előtt halt meg.

A reggeli dolgok ellátása után, asztalhoz ültek és a szokásnak megfelelő szalonnás és túros rántottájukat költögették el. Ferenc bácsi még egy kupica erőset is belekevert az emésztésbe. Jobban esik, mondta azonnal, magyarul. Ilonka néni sem volt rest. Egész életében volt dolga az italozással, a részegeskedés zsenge rügyecskéjével, nem mulasztotta volna el, hogy emelt hangon szóvá ne tegye:

– Itatás helyett, azon gondolkodjék, hogy a megátkozottak dolgát jóvá tennék – kerekítette a mondandóját. Látszott nagyobb lélegzetű mondókéval készült. Lehet az egész szer asszonynépének minden indulata benne volt a jótett szándék meghirdetésében.

– Asszony, lásd a saját magad baját, én nem voltam egyiknek sem kárára – Ferenc bácsi ezzel a dolgot letudta. Látszott, hogy ebben a mindenkinél otthont lelt értetlenségben ő maga is tusakodott. Egyebet nem találván, behagyott. Nem volt éppen könnyűség, lehet másokat is meghallgattott, a bölcsességeket meggyomláta. Úgy találta, hogy az érdemeseket ugyan átkozta, de az Istenre hagyta a mérlegelést. Ő maga pedig arról nem tehet, hogy a csapás olyan gyorsan, vagy lassú késlekedéssel jött a kimondás után.

– Ha még megteheti igyekezzék vele, mert most bárki fia borja beteg lesz, azt fogják vetni, a Feribá átka ül a szeren – sietett a lélegzete előtt végezni, az áldott jó Ilonka néni.

– Én nem hívtam hazugságra tanúnak az Istent – próbált szólni Ferenc bácsi.

– Nem, hát akkor minek átkozódott – nyelvelt a nem rest néni.

– Akkor is, most is mondom, aki hazugságért támad a társára, azt az Isten ott verje, messze ne vigye...

Ezzel a mondóka torkán akadt, mert Ilonka néni úgy félig állva, vagy ülve helyzetéből kibillent és az asztal mellett hosszan elesett. Ferenc bácsi a szomszédasszony, Terka után kiabált, aki hamarosan be is jött. Arra már Ilonka néni mindenkivel békében volt. Nem tehettek semmit. Ferenc bácsi a temetésen is azt sírta, hogy mi lehetett az a nagy hazugság, amit ő megátkozott Ilonka nénivel együtt. Soha nem tudja meg, talán.

A délelőtti gyér fényben, ott ült Máthé Ferenc bácsi, az állomás épülete előtti Pléhjézus oszlopát támasztó köven. Messziről látszott, ráért. Pontosabban, már réges-régen itt lehetett. Hogy teljesen feketében volt, annak több magyarázata lehetett, de aki a hátra tolt kalapot...

A héten, mert helyénvalónak találta, bekopogott a paphoz. Megemlékezést szegődne a feleségéért.

Még jól el se mondhatta, a pap neki esett. Hogy látja, a meggondolatlan átkozódás és a helytelen magaviselet az embertársak iránt mekkora ba-

joknak a hozója. Merthogy az a hír van forgóban, akit Ferenc bácsi megátkoz, az el is patkol. Ferenc bácsi itt figyelmeztetően, felemelte a kezét. Én nem átkoztam, csak Isten büntetését kértem, csalóra, hazugra. Ha tudom, hogy ez mindig teljesül, vagy a feleségem éppen a hazug, azt hiszi, kérem neki is. A tiszteletes Úr most még tévedhet, de majd hetven évesen ne tévedjen. Nem az én dolgom a mérlegelés.

Ezzel a papot ott hagyta. A megemlékezés idejében nem egyeztek meg. Az úton aztán mégis meggondolta magát. Hátha illenék elgondolkozni az eseteken. Hogy tisztára nem bűnös, hát ezt nem merte mondani, ha így esnek el sorban az emberek. Hiszen láthatólag akkor esnek el, amikor ő ezt meghagyja nekik. Mihelyt ide ért, Jézust hívta segítségül. Meghallgatást kapott, ezeket egy szuszra újra elmondta. Nem nyújtotta. Gondolta, minek meséljen sokat, Jézus s az Atyaisten ezeket mind jobban tudják. Azóta vár, mire, ha nem válaszra. Vagy valami eloldalgás fajta kilábalásra. Olyan rég van itt, hogy már nem is tudja mióta. Talán nem is érdekes, meddig kell várakozni az isteni megfontolásra. Csak a papnak ebben ne lenne szava. Másnak se. Vagy ebbe mindenki beleszólhat? Most már lassan arra gondolt, hogy újra megkéri Jézust, szólna már valamit, a dolgot illetően. Még a szándék nem is erősödött eléggé. Meg is szólalt, amint az egy enyhén rozsdafoltokat sejtető Pléhjézushoz illik, nyikorogva. A faluban az lenne Ferenc bácsi szerepe mostantól, hogy minden embert figyelmeztessen a becsületből fakadó emberséges dolgaikra, a hívságokkal ne foglalkozzanak, a hazugságra ne tékozzák az időt és amint kell, a világi butaságoktól elváljanak. Lehet, hogy nemsokára itt lesz a nagy megmérettetés ideje. Addig pedig, ha amit lehet, azt szedjék rendbe. Ez a kívánt üzenet. Jézus ettől kezdve csak oda fel, a keresztfa felső sarkára biggyesztett pléhet nézte, arra gondolván vajon nem lenne ideje, hogy a rozsdamarás régiségeit újakra cserélnék. Ne ázna az a szerencsétlen oszlop belsője.

– Köszönöm – mondta Ferenc bácsi s a kalapját helyére tolta és megindult haza felé. A torony felé tartó ösvényre tért. Ráérősen ment. Hosszan nézett a mezők felé. A legelőkön is tétovázott a tekintete. A havasra is feltekintett. Főleg a Kishavas felé nézelődött, amerre az a hír, hogy a havason túl nincs semmi. A lápos alsó szegleténél, egy keveset körbe őgyelgett, aztán rálépett a fatolvajok útjára. Innen az út a havasra vezet fel, ahol csak homály van és rejtezkedő veszély. Messze fenn az út ösvénybe, az ösvény pedig csapásba vész. Tovább a csapások is eltűnnek. Az erdő, ha elveszett a bokrok között, vagy már a bokrok sem jutottak helyhez a sziklák között, nem nagyon marad, ami után az ember eligazodjék. Itt a felhők és a párák mögül, valamikor egyik – másik délben egy pár percre derül ki

az ég. Itt aztán bolyonghat, aki ráér. Még arra is felkészülhet, hogy sok időre maradna erre felé. Talán csapást se lehet erről találni visszafelé.

A délután ragyogó fényében, ahol a sugarak egymást több darabra vágják és a darabok már külön álló fáklyaként szórták, pazar csillogásukat, ott ült Máthé Ferenc bácsi. Az erdőbe való térés előtt, az út mellett van egy kis emelkedés. Innen a falu és a mező, a patak völgye és a mezők útjai, az állomás épülete s a volt kollektív istálló, mind látszanak. Nézelődött. Messziről látszott, ráért. Pontosabban, már réges-régen itt lehetett. Hogy teljesen feketében volt, annak több magyarázata lehetett. De ez most már senkit sem érdekel.

– Ide most elmegyek. Ettől talán megnyugszom, mondta magának, mert itt aztán senki sem kerül, aki hamis lenne, hát ettől az átok is elkerülne. Istenem, kérlek segíts meg, ha lehet bocsásd meg, a te igazságteremtő feladatod nem tudom elvállalni, mert én nem tudom ki hazugabb a másnál. Drága kicsi falum, legyen veled az Isten kegyelme, menjetek együtt, amerre éppen menni kell, s ne hazudjatok, mert olyan nehéz mértéket venni, ki föllentett volna nagyobbat. Békesség Istentől!

Felcihelődött. Meglengette a kalapját. A zsinóros ünnepi kabátot összefogta, s egy galagonya szemért még lehajolt. A sűrű felé vette a célirányt. Szólhatott volna valakinek, a szándékát mondta volna másnak, ezt nem tudjuk meg soha. Nekem sem hagyott hátra semmit.

Fütyörészve ért be az első fák alá.

Azóta se látta, többet senki.

(2006)

Téli eset a lápon

A szikrázva mókázó csillagok, fagyot jelentettek a földnek. Az meg vastagra gyűjtött hótakaróval próbált kibabrálni a faggyal. Néha tétova farkasüvöltést és elvétett kutyaugatást lehetett hallani. Mindenki aki tehetett, a fedeles melegbe húzódott. Ideje is volt, mert az éj fele már eltelt.

A hidegágfalvi főúton a nagy fehérségben két alak tolakodik sötéten előre. Hidegiszonyukat vakmerő párafelhőbe fűjják. Az pedig rögtön odafagy a kabátgallérjukra. A kabát tartja a meleget és azon szerte a meleg fagyott képét. Ahogy így nyakason fúródnak a fehér, sötét, szikrázó éjszakába, már ki lehet venni, hogy kicsodák. A veresmarti Bartha féle Kúsanti haladt Bence Ábris mögött. Ábris a hazajutás kemény céljából tapodta a havat. Minden lépésével Antikára gondolt. Nagy nyomot hagyott a jobb előrejutás reményében. Antika aggódó félését igyekezett minél szaporábban agyontaposni. A kutyaugatást rég nem vette számba. A farkasüvöltést pedig egyre sűrűbben hallotta. Mindegyre többet vigyázkodott körül, aztán csak komoly-vidáman megállt:

– Ábris!

– Na!-ment tovább hallgatózva a szólított.

– Mondanék egyet! – tartotta a beszéd eldobott fonálát.

– Szólj! – rövidítette a melegedő beszélgetést Ábris.

Anti óvatosan még megnézett mindent, aztán felkiáltott:

– Ábris!

– Mi lelt no – állapotod meg Ábris, megérezvén, hogy Anti jócskán lemaradt.

– Ki indult előbb? – kérdezte Anti.

– Én.

– Merre indultál?

– Haza. . .merre! – indulatoskodott Ábris.

– De elleniránt – kacagott fel békés-boldogan Anti, és várta, hogy Ábris megtérjen. Őt elöntötte a düh. Nézhetett körül. . .mit látott, oldalt a Máté Kurcsi istállója jelentette a Közszer végét. A felsőt. Aztán szótlán léptek az előbbi nyomukba. Anti még akart valamit:

– Ábris, min gondolkozol?

– Tudni akarod?

– Nem éppen.

– Akkor ne is kérdezd.

– Nem kérdeztem, szóltam.

– Nem szólnál Amálhoz is – kacagott Ábris. Hisz Amáli az este jókat mulatott Anti bátortalan kezdeményezésein. De megsérteni sem akarta, hát csak odavetette: – Minek jársz te Anti, a harmadik faluba?

– Hát te? – fordult ellen Anti.

– Láttam, rajtad kacagtak!

– Rajtam.

– Te látod kárát.

– Amáli nekem kéne!

– Csak te szerözheted bé! – fejezte be Ábris a beszédet.

Ismét Amáliék elcsendesült háza előtt voltak. Ábrisék mentek utolsónak. Nem is maradhattak volna többet. Az otthon hívó fénye nem pislogott el ide, csak a szeretet melege hívogatott biztatón. Más házán se lehet üldögelni az idők végezetéig. Ábris hallani vélte Mózsai bát, hortyogva. Annuskát, a nagyobb lányt vélte látni, aludva. Anti, Amálit idézte álmos gőzmelegben.

Közben kitértek a rét útjára. Kiterült előttük a mezőség, vakítón, odébb sejtelmesen a nádas, árnyakkal teli láp. A láp oldalain az alvó falucskákkal csendesen takargatták ágymelegeiket. Távolról a hegyek borultak virrasztó védelemnek feljük. A hegyek fehérje az erdeikkel összefolyt. A szikrázó fehérségbe itt-ott egy-egy kis színehagyás lett, de az csak az erősen figyelőket érdekelte. A csillagok barátságosan kacsintgattak. Anti sokat hallott arról, hogy a láptól az erdőig sokan váltak farkastorozás tárgyává. Ahol most jártak s az érig kiveret út tekeredett a lábuk alá. Délután még erre jöttek. Most a telő idő s a hidegtől való tartás miatt a lápon szándékoltak átlépni. A hóropogás csendes szisszenet volt a nagy gond mellé. Csak úgy léptek át az eren, s máris ott voltak a láp szélén. Itt már tapodott nyom nem segített a haladásban. A nagy alvó nádas csak éppen susogott. Ábris serényen befordult a fagyott, havas lápföldre. Verte a csapást. Az ismerősnek vélt nyom mentén haladt. Nádak törtek. Készült az út a mai, s tán a holnapi itt eljáróknak. Elég zajosnak ígérkező munka volt. Csörtetések sokasodtak. Anti mind több szűkülő farkasüvöltést hallott. Már látta is a rohanva köröző toportyánokat. Szikrázó szemgödreikkel nyalka táncot lejtettek körötte. Csorgó nyálat dobtak egymásra. Már nem kísérté Ábris előtte járó vállát sem. Csak farkast látott.

– Ábris! – a vízbefulló jalkiáltásaként hatott, a szólított négy lépésről fordult arcul:

– Megkerültél-e?

– Nem én – riadott valójára Anti, aztán tovább mentek, mint eddig.

A farkasok nem tágítottak, tovább riogatták, minden nád mögül lesték Antit. Az üvöltéstől rekedten és kitaróan követték őket. Anti valósága egy-

re keservesebb lett. Ábrist ismét szem elől tévesztette, botot akart törni egy árva bokorról. A toportyánok újból vad keringésbe kezdtek. A szűk körben a kővé dermedt Antihoz immel-ámmal hozzákaptak. Anti tátogott, a hangja elfogyott. Keze-lába serkent vérmelege a hideg verítékkal vegyült, ebben el is merült. Immár bele is fulladt. Az utolsó remény felhányta és sikoly repült az éjszakába:

– Ábris!

Ábris abban a pillanatban sejtett valamit, agyát sokat nem tornáztatta, a gyanús csendbe, nyitott kacorral dobbant bele, rohant a csapásán vissza.

Anti egy helybe merevedve állott. Bot a kezében, rémület álmódott a szemében. Barátja átölelte és megértőn korholta, amiért elmaradt. A távolban behúzott farokkal gyáva toportyánférgék olvadtak el a sötétben. . .

. . .Anti bácsi fiait kemény bátorságra nevelte. Felesleges dolgokra nem pazaroljuk időnket. A félelmet se mindenki érti meg. Aki érti is, gondolja jobb, ha hallgat. Nem kérdezték soha, mitől őszül meg ideje korán egy fiatalember. Amáli tán valahogyan megtudta, feleségül ment hozzá. Ábris is tudta, de mindig volt egyéb dolga. Nem ért rá, hogy erről beszéljen. Anti bá' és Máli né' fiai is a lép helyén járnak a lányokhoz.

Csakhogy manapság a lép helye sem a régi.

Liba pergelve

A sétány öreg fáinak rendszeres, pokoli kurjongatásaink úgy viselték, mint a világ természetesen adódó dolgait. Mintha ez, nem is lett volna épp elviselhetetlen. Bár a szerény természet, annyi zajos és zavaros emberi beavatkozást tűrt el több-kevesebb ellenkezéssel. Néha, talán csak a környékbeli, jó öregek lehajtott fejű csóválása üzent valami lagymatag ellenkezést. De kinek került elég ideje arra figyelemmel lenni? Mióta az iskolában megtanították az ember eredetének darwini elméletét, eldobtuk játék fapisztolyaink és fakardjaink, büszke játékos szabályainkkal együtt és felmásztunk a sétány fáira. Persze a földi életmóddal nem szakíthattunk végleg, maradt az iskolába járás, elküldtek az üzletbe vásárolni, vagy étkezés nemes céljából haza kellett kerülnünk, otthon aludni pedig kötelezőnek mutatkozott. Ezenkívül a betorkoló utcabelieket is elfogadtuk. Feltéve, ha nem merült fel valami rendkívüli akadály.

Páciék szinte a sétány végén laktak, s a házuk előtt volt az én kedvenc hársfám. Csak úgy rákaptam, soha senki más nem tartott igényt rá. Nem kellett harcolnom, vagy osztozkodnom érte. A tavaszvégi és nyáreleji szórakozás abból tellett ki, hogy fáról-fára üzeneteket adtunk át, rendszeren, fihíjason vagy megtoldva valami vélt szellemességgel. Ami tartós emlégetést vagy valakinek a rovására szánt nevetgélést jelentett. Komoly betegség volt az egyetlen kifogás és elfogadható ok, ezt a szórakozást elszalasztani. A szabályokat mi találtuk ki, szívesen be is tartottuk. Ha valaki nem ült délután öt tízkor a szokott fáján, azért kizárás s most később, bevallom, komoly verés is járt. Ilyenkor kezdődött az élet a sétányon. A letűnőben levő polgáriás mód utolsó vonaglásait szívtuk magunkba. A konyhatigrisek és a szobacicák ilyenkor kezdték sétáltatni a ház gyerekeit és a naccsás asszony pincsijét. A tiszteket hazáig kísérő katonák megtérve osztották a szépeket a rászorulóknak. Apukák vitték hintázni és bátorodni megszeppent büszkeségeiket. Nagyszülők vonultak fel kedves unokájukkal fagyfaltozni, s lelkendezni:

– Hogy megváltozott,... hogy megnőtt,... hogy meg sem ismerem,... ha egyedül jön szembe velem az úton...

Csupa tízpontos, kisvárosi hazugságok. Mikor az első rejtett, lánykézfogást kipróbáltam, még haza se értem, már tudták otthon kinek a lánya, mibe volt öltözve, s az jól állt neki. Én csak ez utóbbira emlékszem. Igen, ez az, még ezért is jönnek a nagyszülők, emlékezni. A hársillatú sétány igen jótékony szellemi hatást vált ki. Csúcsidőben vagyunk. Öt órakor pedig éppen kezd megerősödni a forgalom, becseng a csepűtelefon. Mel-

lettem, jobbról volt a Paci összkomfortos–hárs–tanyája, szemben a Bulué, balról alkalmi üresedés. Hosszas báméskodás után, nagy későre megtudtam, hogy az okosok, akár a meteorológusok, nem látnak semmi érdekeset. Ennek ellenére egy kisebb zivatar bárhol belefér a jóslatban. Úgyis helyenkéntre szánják.

Lódent az Isten ültette épp oda, ahol most egy új Omega–nagylemez valamelyik dalának hangjait rételte, szabta saját képességeihez. Mondhatom mindegy, mert percek alatt pokoli kánon lett belőle, aztán kifulladásra felhagytunk vele. Később, ha dalra fakadtunk, az valaki kívánságára történt:

–Olyan szépet énekeltek a múltkor... azt mondja,...

Ilyenkor a hallgatóság is besegített, átvette és vitte boldogan magával. Volt amikor két–három dal nem lett elég. Még kértek. Ezek a ráadások nem mindig sikerültek, de azért Lóden híre átment a sétány végén az utca túloldalára. Nénikék voltak azon a véleményen, hogy nagy énekes lehet belőle, mert nem annak a zajos műfajnak a folytatója. A tévhitről senkit nem lehet megvilágosítani. Ma erről semmi módon nem lehet nyilatkozni.

Azon a délután is minden a japán menetrend szerint indult. Egy néninek éppen a petróleum lámpához ümmöggettünk, amikor kórustársaim hirtelen leugrálnak a fáról, s vesd el magad Lóden felé. Sok minden juthatott eszembe, az izgalomtól már el is felejtettem. Végül szinte Pacival egyidőben értem oda. A galeri sorfala megnyílt előttünk, vagy pontosabban, inkább Paci előtt. A látvány borzasztó volt. Hirtelen nem tudtam választani a szent Isten és pepita Jézus között. Dadogva emlegettem mind a kettőt. Egy sörényes dög, egy gyönyörű kis teremtést éget cigarettája paraszával. Én még ilyent nem láttam. Ahogy mondom, a paraszat nyomkodja a butuska liba pofájába. A karján és a lábán is vannak már nyomok.

A bolond csaj még csak nem is nyikkan, csak folyik a könnye, s nézi azt a marhát, aki mosolyogva égeti. El voltunk hülve. Én már rég rászöktem volna, de Paci a verekedést már régebb eltiltotta. Paci is pont efféléket latolgatott, mert odalépett:

– Ide hallgass, öregem, a szökőkút két percre van innen. Három percre adok, hogy elmehezz a szökőkúton túlra, a csaj marad.

Külön felszólítás nélkül kikerestük Zsákos tarisznyájából a vekkert. Beállítottuk. Szerintem a fiú nem is hallotta a fenyegetést. Sürgettük Pacit, ismétlje meg. Legalább felé fordult, mintha hallgatná. Ezalatt a mutató változtatgatja helyét nem a körülményes állandósult mozgási sebességét. Ha a verekedés kilátásba kerül, akkor szinte repül, mikor arra várunk, hogy lóduljon már ez a bolond fiú, akkor vánszorog. Még volt valami másodperc, amikor tétován felállt, a pad másik végére ment, a lány retiküljé-

ből cigarettát vesz elő, leheppen és rágyújtott. Újra, mintegy felkészülve egy újabb rohamra. Úgy ráér, mintha a jövő héten érhetne a szökőkúton túlra. Most kinek is szurkoljunk? A három perc letelt. Mindenki Pacira nézett.

Paci felemelte a lányt s csak úgy elengedte felém, mintha nekem támasztotta volna. Hát nem valami keményen tartotta magát, inkább mintha állandóan el akarna ájulni. Alig szedtem magam rendbe. Valahogy szégyenmentesen fenn tudtam tartani. Bulu is készséges lovagiassággal csatlakozott hozzám. Valahogy megoldottnak nézett ki a dolog.

Paci most a fiúnak állt, szólt, hogy még elmehet. A béke kísérje útján. Erre a vadalak elkezdett sikoltozni. Még megkérdezte, mi baja, szinte látszott, hogy nincs kedve verekedni. Lóden is beleszólt:

– A pasi bőréből én már egy kabátot csináltam volna.

Még nem csengettek be a párharcra. A böngőmajom síratta magát, alig lehetett kivenni, hogy maga vagy a babája javára könyörögne, vagy épp fenyegetőzik. Elég sokat állingáltunk. Paci jó szíve vagy gyávasága felől lehetett töprengeni. Hát vártunk. Hirtelen, bevezető nélkül Paci bekezdett. Hamar siralmas állapotba került a fiú, Lóden szerette volna, ha folytatjuk, de elküldtem Zsákost egy mentőért. A lányt újra elérte a hideglelés. Talán a kezem között pusztul el. Miféle mentés, az ilyen? Paci elvette Lóden cigarettáját, s a fiú homlokán oltotta ki. Valaki rendőrt hívhatott. A két kóválygó fényszóró egyszerre tért be a sarkon. Mi arra, két szomszéd fán kuporogtunk. A fiút a mentők csomagolták fel, a rendőrök valami leszámolásra, vagy lányelvételekre tippeltek, de nem volt lány. Valóban a lány felszívódott.

Másnap a helyi lapban elítélték a sétányon garázdálkodó galerit és erőteljesen kérték a békés sétálók védelmének megerősítését. A példák egyáltalán nem rólunk szóltak.

Ez a hiteles történet. Ettől ment el a kedvünk. Így ne írjanak rólunk, mert nem szolgáltunk rá. A kérdéseket senkinek se tehattük fel. Honnan szerezte értesüléseit az újságíró? – kérdik többen. Miért nem válaszolt a kérdésekre, a fiú? – vár választ Paci. Hová lett a lány? – szeretné tudni Lóden. Mire szolgált ez az égető szertartás? – kérdezteti tisztelettel Zsákos.

Másnap hivatalosan leszálltunk a fáról. Mindenre szívesen emlékszünk, mert a mi dolgunk volt. Egyetlen dolog, a cigarettával égetett liba esete, ami nem úgy történt ahogy az újság tudni vélte. Ezzel a fánlakók dolga be is fejeződött. Be lettek volna oltva valami hülyeséggel? Soha nem tudom meg.

Aztán senkiben nem ébredt olyan bolondos ötlet, hogy naphosszat a sétány fáin ücsörödjön.

Legényfák

Ebben az évben kevés helyütt virágzott a legényfa. Búsultak az eladószámra váró leányok. Még jobban a fiaikat féltő anyák. Félték a bajtól, mert az nem jár magára. Félték, mert volt mindenkinek félténivalója. Félték attól a bajtól, amelyik akkor jön, ha nem várják. A szerelem virága egyre kívánatosabb lett. Legényekül sokszor eléhvítuk. Ha valami fontos szóba került, akkor hamarosan erre tekeregtünk. Mindenki tudott valamit. Volt amit elmondott, volt amit elhallgatott. Olyan is volt aki esküdött, hogy a más dolgát már meg is élte. Sok mindent hallani. Nagyapám mondogatta, az Istent ne idézd, de egyebet ne higgyed, ha nem látod. Erre aztán tapasztalás kell. Őszre aztán betegesen kezdett sorvasztani a kíváncsúságom. Addig, addig míg egy nap kikíváncsúsított a megnyilatkozás:

– Édesanyám, enged-e? – szántam rá magam, esnék már keresztül rajta.

– Hová, te gyerek? – kötekedett mosolygó szemmel.

– Há' Varga bá' Márijához – erőlködtem.

– Hadd el fiam, jövőre-mondta, de szeme ragyogott: – Menj már, Kegyelmes Istenem, enyém ez a nagy darab legény.

– De. . .

– Járj Isten segedelmivel. . .

Na erre szükségem is volt, mert a ruha elé rakáson kívül semmit se táltam ki. Édesanyám tovább kavarta a rotyogó kotyót, fontosabb lett neki minden őszi dolog, a telelés, vagy még a tavaszi vetés gondja is. Nagyon úgy éreztem, most engem már kicsapott gondjai karámjából, a békót nem is tudom hagyta-e rajtam, vagy csak nem vettem vele számot: . . . A harisnya épp derekasan állt rajtam, az inget is eleget kitöltöttem. Zsiga bá' csúfolódott, mikor a Kövesdre vittek fát vágni, még az inge nem szűk, a fészit minek visszük. Édesapám leintette, ha otthon hagyom, akkor szól-e. Mikor a Kövesden kivágtad az első fát, akkor idegen ember előtt is megszólalhatsz. Így volt a szokás. Intelmekkel, szokta megtoldani nagyapám. Az első ledől fa csak reményt ad, hogy a dolog elkezdődött. Hát akkor ennek már harmadik hónapja. Nem csak a lovakat őriztem. Csizma. . . Fésű. Édesanyám még leintette a beretvát, édesapám emlegette, maholnap bajuszkötő kell gyermeknek, még felveszik a nagy képit valamelyik történelemkönyvbe mintának.

– Édesanyám, mehetnék – mutattam magam.

– Menjél – igazított egyet rajtam – először nem kell sokat maradni.

Az biztató óvás jóságos csillagfényé gyúlt. Ez a jel máig velem van.

Még megnéztem, látom–e magam viszont a csizma orrán, aztán egyből kifordultam az útra. Csak a csizma tehet róla, Janiéknál, a barátoméknál találtuk magunkat. A csizma úgy odaszokott. De a bátorság se hatalmaskodott rajtam. A csizmám is azt gondolta, jobb ha Janinál tolakodunk egyet, aztán mehetünk tovább is. Mert hát Varga Mári’, csak így egyszeriben azért . . . Jani seperte az udvart, rám se hederített.

– Jani – akartam feltűnni.

– Nem vagyok süket – sepert tovább.

– Jani, gyere velem!

– Hová te? – bújt elé a nagy fellegből.

– Máriékhoz – erre már el is szégyelltem magam, hogy nekem ehhez segítség kell.

– Az jó hely, menj csak – egyezett bele.

– Te nem jössz? – olyan bizonytalanul, hogy vagy megsajnálom magam, vagy haza megyek.

– Nem, mert Varga Márinak sok lenne egyszerre.

– Ugyan mitől?

– Ott van már Berci bá’ Antikája.

Avval ott hagyott, füttyörészve sepergetett tovább. Ki sem mondhattam, hogy nem hiszem. Hamarosan be is fejezte. A seprés az udvaron nagyon komoly dolog. A mai talán még annál is komolyabbra sikeredett.

– Ne búsulj, hékács! – lökött egyet rajtam.

– Tudsz-e jobbat? – csillant meg a reményem.

– Igen én.

– Hallanám.

– Ne hallássz. Nem láthatod... Meg se hallod. Öltözök s esmént itt leszek–amit inkább a tornácajtóra kiabált rá.

A délutáni udvar nyugodni készült. A hideg üzente, most már a sárga se módi, az egész hegyoldal megbarnult vagy lekopaszodott. A fák árnyékában a száraz levelek furakodtak egymás mellé. A napi meleg ettől kezdve sokáig várat magára. A Nap a vágás felett még szétnézett, vagy nekem, vagy a Holdnak intett, aztán vörös fényű köpenyegét elterítette s annak árnyékában lelépett a túloldalon.

Jani ráérősen, eleget öltözött, mert a fények kialudtak, elfeslettek, a gyenge holdfényre éppen jól besötétedett.

Az út puhán állta csizmás léptünket, vastagon porral lépve azt. Most már kutatható, ki vigyorogna vissza a csizmádról. Így nyikorogtunk illedelmesen, a sötétedő csendben Berci bá’ kapujáig. Jani meghallgatta a csendet, aztán felmondta az első leckét:

– A kukoricát a szín mögé tesszük.

A csőskukorica karókon száradott a tornácba. Hamar átemelgettük és egymásra kalangyáztuk. Alig-alig zörrent egyet. Arra mindig figyelőztünk egy rendet. Végre mikor kifújhattuk magunkat, még egy árnyék se rebhent. Jani levett egy koránérő tököt a pajtáról, s intette, hogy tovább is ő lenne a vezér:

– Jó estét adjon Isten! – tolakodtam Jani után s megakasztottuk az öregeket a lefekvésben.

– Szívesen látjuk, aki nem jött üres marokkal – okoskodott az öreg.

– Látom nincs elé Anti. A tököt azért hoztuk, mert tudjuk szereti-elméskedett Jani.

– ‘Szen ti nem vótatok barátok – gyanakodott az öreg.

– Éppég, így se lehet örökké élni – háritott a vezér.

– Nem – egyezett bele az öreg – kell jöjjön eddig. Vargáékhoz ment.

A parázsra darabos fákat vetett. Mi Janival, egymás oldalát gyömöszölve fészkelődtünk, kevés volt a hely a nagy munkára, aminek nekiláttunk. Az öreg szapora mohósággal kezdte darabolni a tököt.

– Fájin dolog, jó sok lett – végzett vele.

Még eligazította a tüzet és csak rátért a gyóntatásra:

– Nem hiszem, hogy csak az ajándék miatt jöttetek.

Hátha tudná, hogy a tök is az övék. Janié volt a szó. Aki kitalálta, az magyarázza.

– Igaznak igaz. Találkoztunk Péter bával, a Hadaróval, ő adta a tököt, hogy köszönteti Antinak a jó vásárt.

– Milyen vásárt, te? – szűkült be a szeme, fakult a szája. Gondolom, volt valami takarni valója.

– Ijedelemre nincs ok, valami kukoricát vitt a szekér derekában – bólogatott Jani.

– Hijnye. . . – csak ennyit lehetett megérteni, mert kiugrott az ajtón, úgy tért meg fakón, mint aki az ördögöt látta a tornácon:

– Ennek kellett neked a csőskukorica ára, te gazember, kiverem belőled, ne félj. . .

Serényen megindultunk, nem vártuk meg a sült tököt se, hiába is marasztottak, szinte fellöktük Antit a kapu között, úgy siettünk. Aki siet, hamarabb ér. Ha már elmentél, nem dől rád a kaliba. Mert annak több eresztékét leszedte ez a furfangos Jani. Az én barátom.

A többi szinte mérhetetlen hamar ömlött szét az emberi türelem martjain. Anti elég hamar Janihoz is elért:

– Hol a kukorica, tenyeres vásárfiát kaptam Hadarótól, miánnatok.

Nem kapott eligazítást. Két perc múlva nekem is ezt mondta:

– Nem vagyunk itthon – szóltam neki.

Nagy híre lett a dolognak. Máig sokan úgy tudják, hogy Berci bá' eladta Hadarónak a kukoricát, aztán meggondolta s hazavitte erővel. Hadarónak a könnye is kiszökött, amikor Jani eladta a köszöntő tököket, amit hálából ő küldött volna. Hiába kívánta nekem a sikert, az elmaradt. Mert Mari amint megtudta a csínytevés vezérét, Janit választotta. Én a más lányokkal pedig, addig hetykéskedtem, Marira várva, hogy egyszerre csak a szomszéd falura szorultam.

Így járjon minden büszke legény, aki nem tudja egyedül elrendezni a számadásait.

Akinek nem elég a szomszéd szeg, az járjon a szomszéd faluba.

Legenda az aréna hősének haláláról

A negyedünkben növekedett gyerekek nem szőttek nagy álmokat. Képeik és vágyaik a szomszéd negyedig vagy valami közeli falucskáig tartottak. Nem kívánták a soron kívüli tengerre menést sem. Legfennebb abban bízhattak, hogy jutalomkirándulást nyernek vagy katonai szolgálatukat a tengerpartján tölthetik. Külföldi álmaik azért nem lehettek, mert jószerével alig tudtak két-három külföldről. Viszont az azokról kialakított képük elég zavaros volt. Az útlevelet rejtjelezve csak valami péhovardban gondolták ki. Repülni még álmukban sem próbáltak. A fedeles szárnyú mentőrepülőt kitört nyakkal, sóvárogva lesték. Tudták soha nem ülhetnek fel rá.

A múlt nyáron felfoghatatlan, furcsa dolog esik velem. Azon kapom magam, hogy utazom. Minden tudat alatti jelem arra utalt, hogy Spanyolország felé tartok. Nem tudtam összefogni a gondolataim a miként felől. Sőt inkább azzal voltam elfoglalva, nehogy ez furcsán kétes érzés abba maradna, mielőtt az álmodott földet elérném. Kevéske pénzem felől volt ugyan valami aggodalmam, mégis nem féltem az éhhaláltól. Nem tulajdonítottam szinte semmi jelentőséget ennek a kis szépséghibának. A bikavivald is eszembe villant, meg a szépen táncolók, a határozott ritmusú zenére. Különösen szép épületek, kellemesen rendezett kertek és gondozott állatseregletek mellett és között érkeztem célvárosomba. A földet végül minden megrázkódtatás nélkül értem el. A nemrég megrázó tragédia színhelyére szálltam le.

Jelentéktelen öltözetű, vak ember kuporgott az egyik, kutas térre torkoló sikátor sarkán. Gitáron kísért rekedtes hangja mellett regélt a nagy torreadorról. Forró szívek hevültek és dagadó keblek lelkesedtek, a nagy, mindig a legnagyobb és legveszedelmesebb bika megjelenésére. A segéd munkája után, egy szál törrel s egy lepellel állott ki a böszített, őrjöngő állat elé. Győzött. Rendszerint. Végül nem szorult az állat irgalmas segítségre, csak kivonszolásra. Kézszorításáért esengtek a grandok, nemes asszonykeblek lágyultak el még a gondolattól is. . . Hívták, s cipelték volna. Ajánlatokkal halmozták el. Űgyesen kitért a meghívások elől. Nem a népszerűség, a kenyér volt a fontos. A szebbnél szebb bikaöléseket egyre jobban fizették. Kellott a pénz, s a nagyobb kenyér. Repedt, kopottas tükre előtt próbálta a leglátványosabb kilépést. A szépívű dőfést. Valóban semmi se érdekelte, csak a legszebb győzelem kimunkálása. S mindig győzött. Az arénában. Azon kívül szinte senki sem látta. Családjáról és barátairól senki nem tudott. Az öltözőjét rendben tartó ember pedig nagyon szűk szavúnak bizonyult. A nézők türelmesen vártak. Minden jel szerint

szerető tisztelet övezte. A közönség híven megvárta, akárhányadiknak vívott, s az ünneplés lelkesedése sem hagyott alább soha. Sőt fokozódott, ha úgy érezzük. Ő ezt udvariasan tűrte, egykedvű megszokássá vált. A párbajok előtti verítéket és az azt követő könnyeket, soha senki se láthatta. Nem ünnepelt. Nem tudott elhatalmasodni rajta a tömeg győzelmi mámor. A nép csak a látvány hatalmán fellelkesülve rajongott. Különben nem is érhetett volna rá, mindig sietett a tükör elé. Mindig sietett, egy–egy lépést vagy mozdulatot a tükör előtt értékelni. Aki látta azt hihette, nagyon el van telve a maga nézegetésével. Alig hihető, de a bika fel sem dőlt, máris kezdődött a másik állat öldöklésének terve. A közönség nagyon érezte, hogy valami nagy titok feszül a nézőtér és az aréna közé. A nép látta tisztán, mert sokáig figyelte, leste amint a kényeztetésre, az üdvívalgásra tesz. Talán semmibe venné őket?

Utószor meghívták egy közeli falu népünnepélyére. Pusztán vendégnek gondolták, de kimentette magát. Egy sátoros ünnepre hívták a hatalmaságok páholyába. Felgyűlt elfoglaltságait emlegette, s nem ment oda. Ettől egy nap aztán a közönség türelme elfogyott. Következő beköszönését nem fogadták, felvezető hirdetésének magyarázatára fittyet hánytak, a jó modort se vették tekintetbe, mintha megintették volna őket az ördögösök, berohantak az arénába. Hozzákaptak meglökdösték, a gyilokját elvették, meg-megszurkálták, aztán szépen megölték. A dolog előbb némi csenddel volt kísértetve, aztán egyre nagyobb lett a zaj, örülten ordítottak mikor át-döfték a szívét. Az indulatok féktelen elszabadultak. Döbbenet feszült a városiakok és a környékbeli gazdák felett, majd módszeresen feltrancsírozták. Cafatai fityegtek és csontjai mohó szájukban ropogtak, vére hímzett gallérokra és díszes állazókra freccsent. Bánatos, megértetlen lelke még ott repdesett egy darabig az aréna felett, aztán lebukott a homokba, elkeveredett a fűrészpor és az alvadt vér között. Fellelhető maradéka nem jött számításba. A nézőkből lett vadállatok ragyogó szemekkel nézegették egymást, ugye milyen ügyesek vagyunk – lebegett a kérdés felettük. A kimérésbe aznap nem állt be senki. A lakoma véget ért. Több csatára sem került sor ezen a napon. Az köröndöt homokkal szórták meg. Az emberek nyugtalan lestek egymásra és szinte futva mentek haza. Azóta senki sem kérdezi, netalán e hét végén lenne viadal. Senki nem kíván találkozni a szomszédjával. Senki nem óhajt a másikhöz szólni. Itt a vége, a vak gitáros a kalapot elébb lökte, hadd tudjuk meg, hogy az élvezetes mese azért nem volt ingyen. Vakarhattam a zsebem, attól semmivel se lett több pénz benne. Gondoltam egyet és a gitárosnak odasúgtam, most én mondom a folytatást, mert ennek a regének még nincs vége. Kíváncsi tekintetek meredeztek rám. Belekezdtem.

Pénteken délután, ha megszólalnak a harsonák, egy keserű lélek vonul ki a bajvívók között. Összeszorított öklével ismerősnek tűnik, de nem, az nem lehet, hiszen semmi indulat ellen nem horkant. Most mikor ma már én próbálok repedni tükre előtt, egyre hatalmasabb a bizonyosság. Igen. Csakis ő lehet, ő aki most nekem szurkol és biztatva szorítja a kezem. Ne is gondoldj rá, az nem történhet többé meg. Sohase eshet, hogy megcsúfoljanak, hogy megszúrjanak, hogy téged megöljenek, hogy feldaraboljanak. Szerzek ellenben nektek is egy repedt, ezüstjétől vedlő tükröt, ha jobban akarjátok látni magatokat. Ne, a kimúlt bikaölőt, ne irigyeljétek soha. Ő olyan nagyszerűen érző ember, mint a többi. Talán még a bikát is szereti. A kenyere miatt lép az arénába. A kimérés szegényeinek öl. Elegáns mozdulatokkal, ünnepélyes külsőt ad a gyilkolásnak. Nem kedvemre való, de mondhatnám, egy betanult szabályossággal művelt és nemesi megjelenéssel ellátott mészáros ő, akit ezért még szokásból ünnepelnek. Másképp csak az ő baja, ha neki az ünneplés nem tetszene. Jobb lenne, ha bajgyilkosnak neveznék. Áldjátok hősiességét, aztán nyugalmatok és korgó hasatok miatt gyorsan felejtsetek el. Magatok csak buta és alávaló gyilkosnak tarthatjátok. Éhesen, még nagyobb megdöbbenéssel vétehetőek. Itt sietve befejeztem a kornyikálásom.

A vak énekes ütemesen bólogatott. Nagyon köszönte a történet jobbat sejtető végét. Lám nem is tudtam ezt a változatot, hümmögött. A kalapba markolt és szégyenkezésemre csendesített. Mosolyogva azzal biztatott, hogy a mesén ő visszakeresi ezt a kis alamizsnát. Ha kell nem kételkedik, hogy éppen többszörösét is megkaphatja. Mikor az öreg a sikátor belseje felé indult, valaki egy pillanatra megfogta a kezem. A hideg szorítás nem lett volna ínyemre, de el kellett viselnem. Micsoda kereset. Szégyenemben, hogy nincs pénzem, itt mesélek. A mesémre kifizetnek, ha szabadkozom, kinevetnek. A vakító déli fényben egyedül álltam a téren. A sikátor sötétben meredt rám. Az öreg már messze járt s a kísértettek rendre kijöttek a napvilágos térre. A zsebemet lehúzta a nagynak vélhető kereset.

Mintha a negyedi kicsi piac melletti téren állnék. Furcsa világot élünk. Itthon vagyok, mégis máshol. A hely dolgait élem, de nem láthatom. A saját dolgomért talán Spanyolországba kell repülnöm. Vagy éppen esze fogyott lennék, hogy magam ilyen párbajozók megértésére szakosítanám. Mióta jut eszembe világgá repülni? Mióta tudok én énekelni?

Gitár sem járt még a kezemben.

Lakodalmas szötte

Az Egyesülés-negyed panel-tömbházainak egyikében lakott Horváth Annamária, a második emeleten. Családi állapota hajadon. Életkora harmincan kissé felülkerekedett. Nőknek nem kötelező felelgetni a pontos életkorát. Csak a gyermekek mellett fenntartható, kedves és jellegzetes, friss szépsége akadályoz meg, hogy alaposan kimerítő jellemzésébe kezdjek. Most annyit mesélek el róla, hogy már több mint egy hónapja tudja, esküvőre hívták. Ria, aki a fenti Annamária, tanítóságának pályakezdő falujába érkezésekor, a szomszédasszonyának, akkor járnai tanuló lánya most megy férjhez. Egy szatyorba, utolsó percben dobál be két könnyű ruhát s egy jó kényelmes cipőt. Megnézi, mennyi pénze van, s az igazolványa ott van-e a pénz mellett. Indul. Bár lelkében régebb elkészült az ünnepélyre, még ma sem tudta pontosan, vonattal, busszal vagy stoppal fog érkezni. Csak azt tudta, hogy két, eggyé olvadt napja fog rámenni. Mi várhat az emberre, egy esküvői lakomán?

Tanító néni innen, tanár néni onnan. Hirtelen azt sem tudom, merre kapjam a fejem. Annyi ismerős arc, közben egy–egy vélt emlékezetesebb vonás. Mintha mindenki csak engem nézne vagy velem, lenne elfoglalva. Valakinek a testvére vagy a gyereke. Közel jönnek, szólítanak, megérintenek vagy kérdeznek. Mihelyt kíváncsiságuk nyakára hágtak, egyszerűen otthagynak. Álombeli forгатag gyanánt örvénylenek. Szerencsém, hogy nem vagyok szédülősfajta. Nem nagyon tudok dönteni, mégis érdekel, és kíváncsian nézek a beszélgető társam mögé. Próbálok felidézni az emlékeim, bár eldönteni, hogy amit nem tudok emlékekkel megtámasztani, azt vajon szégyenlenem illene. S a falu kíváncsisága nyíltan örvénylik körülöttem, mintha egy körhinta tekerné, körbe–körbe. Tanító néni innen, tanár néni onnan. Szólongatnak és köszöngetnek az emberek. Készültem erre a pillanatra, elvártam, hogy emlékezzenek rám, de nem számítottam ekkora üdvözlétáradatra. Van nyolc éve, hogy utoljára erre jártam volna. Milyen különös, emlékszem mindenkire. Még pletykákat is tudok. Valós esetek is előtolakszanak. Igazából érdekelt ezeknek az embereknek a dolga. Mégis elszakadtam tőlük. S csak mentem az orrom után, vagy csak úgy véltem az a dolgom. Úgy tettem, mintha ezek az emberek már soha nem érdekelnének. És lám életemnek ez a szakasza, ami most itt közös velük, amitől nem is akarok, de nem is tudok megszabadulni. Itt vagyunk újra egymással. Tanító néni innen, tanár néni onnan. Van, aki egyszerűen Riának szólít. Szólítanak és várnak tőlem valamit. Méregetnek, mosolyognak, kérde-

zik, merre, mint van most dolgom, hogyan élek. Hallottak rólam, találgatom milyen válaszra várnak. Válaszolgatok, csak éppen nem tudom, mindenki kérdésére a teljesség és a találat szerint mondogatok. Szeretném tudni, amit rólam tudnak, vajon bármi valóságossal bír-e. Szép dolog, de annál felelősebb ez az udvariasságon túlmenő érdeklődés. Mit tudhatnak rólam? Viselt dolgaimról pletykák vagy mely szép mesék értek el hozzánk?

Tanító néni innen, tanár néni onnan. Válaszolni mindenkinek talán nem, de egy elnéző vagy épp bocsánatkérő mosollyal legalább, érdeklődését nyugtáznom kell, még ha a kérdés velős és kellemetlen is lenne. Márpedig kérdeznek. Válaszatatlan és féktelen. A dolog ahhoz hasonlít a legjobban, mikor az amerikai filmekben a riporterek valakit lerohannak és kérdező, ösztűz alá veszik. És itt a riporterek elszabadultak. A nap szenzációi kevesek nekik. Mert lám Tercsike csütörtökön mondott igent a jegyzőnél. Attól kezdve alig van, ami őt érdekessé tenné. Az ő életre szóló ünnepéről van szó, és éppen ő a legkisebb szenzáció. Tanító néni innen, tanár néni onnan. A különféle kisautókból kiszálló emberek, a vonatról besétálók és a munkásbusszal érkező vendégek. Tolonganak minden felé. Ők s mi, most érdekesebbek. Mindennél fontosabbak. Nézd csak, és meg nem ismerlek, felkiáltásokkal fűszerezett beszédfoszlányok röpködnek. Rég nem gyűltek ennyien össze, azt hihetem. Pedig itt az emberek épp elégszer igen nagy számba gyűlnek össze. Nekem csak azért sok, mert elég régen nem vettem részt ilyen ünnepen. Csak a példás lelkesedés újabb bizonyítékát látom. Most már én is benne vagyok az árban. Visznek, felkapnak s vezetnek a templomtérrel előre, lassacskán engednek a Domokos utca felé. A kezembe nedvesen lucskos lett a szatyor füle. Ilyen fogadtatásra nem gondoltam, milyen rég befutottam a faluba s milyen lassan jutottam a régóta nem látott kisutcámba. Pedig kedves ez az emlék nekem. Meghatottan morzsolgatom a szatyor fülét, benne a mulatós váltóruhám, s egy meleg szvetter az éjfél utáni hűvösre, meg egy kényelmes cipő, ha netalán táncolni szóttyan kedvem.

A kicsiknek rendes egész osztályos tananyagot tanítottam, mint egy tanító néni. Délután a nagyoknak tanítottam magyar nyelvet, mint egy tanárnő. Két kicsi osztályt vittem fel, de nyolcadikból hármát végeztem. Szeretem így mondani. Én minden osztályt együtt végeztem a gyermekekkel. Nyolc évre helyeztek ide, három évet ebből kéretlen ingáztam, ötöt jó belátásból itt laktam. Tetszett ez a sajátosan kedves falu. Ma már ejsze nyolc éve vagyok távol ettől a falutól. Ez alatt minden gyerek, nagy-kicsi mind felnőttek, s csak azt nem kérdezzék, na én ki vagyok. Sokkal megesik, hogy nem tudom addig azonosítani, amíg helytel vagy családdal, névvel

vagy eseménnyel nem segít a tájékozódásban. Ha kitalálom, ketten örülünk. Ebből több van. Ha nem sikerül, akkor gyámoltalan mentegetem magam. Van, aki elfogadja, mások azt hiszik, hogy feltétlen illenék emlékezniem mindenkire. Csakhogy ők sokan figyeltek, akár a szemük sarkából egy-két fiatalka tanító nénit. Összehasonlíthatatlan könnyebb. Én pedig egyből igen nagy tömegben kellett átfúrnom tekintetem vagy hozzárendelnem arcukat, tartásukat, magaviseletüket és változatos eseményeket. Persze, hogy ez volt és marad a lényegesebben nehezebb dolog. Néha egy-egy emberrel találkozom a városi piacon. Jókat beszélgetünk, ám soha nem kerítettem annyi időt, hogy kiszaladjak egy délutánra legalább, a néhai szomszédokkal, egyet, jót tereferélni. Pedig a volt háziasszonyom jósága, derék kitartása és példás szeretete talán megérdemelte volna. Vajon csak én vagyok ezzel így? Minden esztendőben keresett nekem egy-két jóra való fiatal embert, akivel az életem összeköthettem volna. Egyáltalán nem az áldott lélek a hibás, hogy a községben sem találtam megfelelőt. Aztán másfelé fordultam. Bizonyosan bennem van a hiba, mást keresek talán, nem azt, amit találhatok. Juliska néni fogadott kvártélyba, de a szálláson minden vállalatunkban tovább mentünk. Azt firtatta váltig, hogy lányra esküdött, de nem adatott meg. Első percben csillogó szemekkel fogadott, s mintegy hónap alatt minden dolgomat átvette. Kifürkészte, mit mért teszek és a szándékom is hajlandó lett kitalálni. Főzött és mosott rám, meglepetésnek. Szokott ízekkel és vasalt holmival várt. Hétféveken váltig álmodozott, ha lánya lenne, most éppen mit tenne. A dolog kétélű volt, mert tervezett a maga módján, de sugallt is abból, amit elvárt tőlem. Véletlen valami dologban be-betért egy-egy korombéli legény. Televízió nézni is meghívtunk egyet-egyet belőlük. Néha valamelyikkel bálba is elküldött, mintha meghívtak volna. Ki nem fogyott a tettetett és valós ötletekből, csak örömem és boldogságom látná meg. Volt, amikor az unokáiról álmodott, akikkel én ajándékozom meg. Alaposan foglalkozott ezzel a kérdéssel. Mintha magának tenné. A három fia feleségével nem foglalkozott annyit. Tudtommal nem féltékenykedtek rám, ám előfordulhatott, hogy vetélytársnak tartsanak. A fiúk nyíltan nevetgéltek anyjuk heves lángolásán. Világosan elmondták, hogy velük semmi vonatkozásban nem törődött ennyit, s menyével aztán egyáltalán. Nem avatkozott semmiféle dolgukba. Ezen aztán mindenki nagy szemeket kerekített, mitől tehát velem annyira megindulva. Amikor a városban fogadtam albérletet, nagyon megsértődött. Valamivel később tisztáztam, egy legény miatt teszem. Azonnal kibékült és váltig faggatott, mire jutottunk. Mikor az első városi fiúmmal nem jöttem ki, hosszan könnyezett. Beleszótta a beszédjébe, hogy a községben kaphattam volna jóra valókat. Az egyszerű emberek jobban megbecsülik egy-

mást. A másodiknál is meg kellett hallgatnom a lelkemnek szóló beszédet. Mikor a harmadikhoz hozzá költöztem, hosszas lelkezés után megszólt, felelősségre vont a maga egyszerűségében s bevallom nem is, jöttem erre többet. De a jóslat bevált. A harmadikkal sem lett jobb. Sőt sehogy sem lett. Most itt vagyok a tornácon, s Juliska nénit lapogatom. Méregetjük egymást. Megölelem s közben, félek, hogy lelkesedéseembe össze nem rongáljam, mert mintha kissé megfogyott volna a serény és örökmozgó nagyasszony.

Magdika a volt szomszédasszonyunk hívott meg a Terézke nevű lánya esküvőjére. Illett, hát átszóltam nekik, itt vagyok. Azzal nyugodtan átöltöztem, mintha soha el se mentem volna, Juliska néni szakadatlan ott sürgölődött körülöttem, mintha lett volna valami gyors vasalnivaló. Mutatósnak kell lennem, mintha a saját esküvőmre mennék, hajtogatta váltig. Az is kiderült, hogy Magdikáék várhatnak még rám, mert én elsöre Juliska nénnel a fiús házhoz megyünk. Ugyanis a vőlegény valami keresztfia neki. Babonát űzünk, de mégis csak később jelenünk meg a lányos háznál. Ott pedig, nem is az első sorban leszünk. Juliska néniem közben lelkesen a kuruzslásról és a vajakolásról regél. A sors kikerülhetetlen rendelése és a rossz lépésekért való fizetség felől bizonykodik. Még az útra is jut a sok mondókából. Az ünnepelt fiatalok életének kiemelkedő pillanatai minden zökkenő nélkül szépen egymás után, végbementek. A legényt kitancolták a barátai az udvarra, egy elhagyott szeretőnek mutatkozó maszkura megintette a vesszőseprűvel. Kalácsot és pálinkát kínáltak. A legénykar elénekelt néhány korhely nótát, a férfiak készségesen segítettek. A szemérmesebb asszonyok pironkodtak, de volt, aki a köténye rancába bújva fojtogatta nevetetnékjét. Aztán a vőfély elkészönt a boldog gyermek szüleitől és a boldog apa és anya gyermekétől. Eléparancsolta a zenészeket, megígérte nekik jól járnak, ha korán be nem rúgnak. Ezzel elindultunk Magdikáék felé. Útközben csapódtak még néhányan a menethez. Két fiatal lányka az alszegről mellém állt, hátha jobban telne az úton. A sorban haladók némelyike néha kilépett, a bámulók közé vegyülve pálinkával és diós kürtöskaláccsal kínálta őket. A sarkon özvegyasszony állt vederbe vízzel, kezében virágot tartott. Az elhaladók pénzt dobtak a vederbe. A Domokos utca sarkán rendőrnek öltözött maszkurák kötötték el az utat. S táblát lógattak a forgalom elterelésére. Két liter borért mégis szabad lett a Domokos utca eleje, mehettünk Terézke után. Mehettünk, hát mentünk. A vőfély bemutatta a vőlegényt Magdikáék háza előtt állóknak, s jóindulatukba ajánlotta. A ház urától kikérte a kis Terát. Persze, hogy a háziakat ölte a rosszmájúság. Elsőnek a menyasszony játék babáját, aztán a nagymamáját hozták ki. Végül a vőfély tettetett méreggel elvo-

nulást ígért, nos arra kihozták a menyasszonyt. Szép siratni való búcsú után mindenki mindenkit össze-visszacsókol, egyet kortyantottak a kínált italokból, aztán cukormázás kürtöskaláccsal nyomtattak. A vőfély előparrancsolta a zenészeket, s egy táncot rendelt az ifjú párnak s még egyet az állingálásban elzsibbadt vendégeknek. Nekem is került egy kíváncsi ember, párnak. Táncoltunk hát, s megígérte, hogy ma este még megtáncolat. A templomkapuban a bolond gyermeke bort kért, kalácsot is adtak neki. Holnap is jöjjünk, azt kívánta. A templom igen szépen fel volt díszítve. Fiatal pap van, aki szívesen ad a külsőségekre. A szertartás szép tartalmas volt, de hamar lement, máris a művelődési ház felé vettük az utat. Falu helyen a felvonulás és a templomozás nem annyira számít érdekelttségnek. A gazdálkodók és az állattartók csak az esti dolog után jönnek. A vőfély vacsora ajánlatakor azt gondoltam, hogy a falunak felénél többje jelen van. Itt vagyok, harmincéves múltam. Még egy gyereket sem hoztam fedél alá. Mit nem adnék, ha bármi áron, nekem is lehetne egy, amíg nem késő. Most a máséban gyönyörködöm. Érzem, már ideje lenne. Mire várok? Meddig van erre kurázsím?

A nagyterembe köröskörül terítettek asztalokat, a kicsi terembe s az udvari sátorba négy sor asztalt készítettek elő. Én az ifjúsággal a kicsi terembe kerültem. Táncolni a nagyterem közepére mentünk. Úgy éreztem, mintha közönséges bálban lennék, ha nem lettek volna öregebb rendűek és egészen kisgyermekek. Rengeteg ember gyűlt össze. Hamarosan elcsitult az elhelyezkedés zsvajva s a választatlan eső szomszédok méricskélése. Vagy az ételnek vagy a suttogásnak álltak neki a vendégek. A férfiak a második pohár pálinka után nyúltak. Az asztalon bor, sör, pálinka, gazdagon kirakva, sós és édes sütemény halmozottan minden három-négy ember helye előtt feltornyozva. A sok pohár és evőeszköz színes szalvétákba bugyolálva. Előételnek egy vendégtál, rajta derék prézlis hús, két szelet sovány sonka, egy szelet tokaszalonna, két szelet nyári szalámi, egy vágás friss sajt, főtt tojás fasírtba bugyolálva, hogy bírná ki romlatlan, míg megeszed, olajbogyó, egy paprika, egy paradicsom egy nagy fejessaláta levelesen. Tisztes emésztést kínáltak. Tyúkhúsleves, jó karikás zsírosan, befőzött sárga cérnalaskával jött. A tréfák időszaka nyomtalan telt el. Sonkadarab ráolvasztott sajttal, borjúszelet gombamártással, párolt rizzsel körülbástyázva. Alkalmasan ecetes lében uborka és gyalult káposzta között válogathattunk. Ez időtájt kosárral jártak körbe, melybe borítékolva pénzt adományoztunk, a fiatal pár útjának egyengetésére. Kikiabálás ugyan nem volt, de az emberek hamarosan elkezdtek fecsegni. A végleges eredmény kihirdetése előtt egy emeletes tortából osztottak egy-egy

szeletet a vidám társaságnak. Valaki elrikkantotta magát, hogy ihaj–tyuhaj a menyasszonnyal táncolni volna jó. Nem is szabadult meg ettől a kényyszeradakozástól. Meleg pillanatok tanúi voltak, akik a menyasszonylopás mesterkéltségét kifundálták. Valakik a csokorra vetettek szemet, de hát ez is alkudozás alá esett és megfeneklett. A feszültséget sokan és sokféleképp vezették le. Legtöbbször csak ittak. Végelgyengülésig. Töltött káposztát is hoztak. Főtt, füstölt hús és kövérség járt vele. Nagy táncversenyszűrűség alakult ki. Hosszan táncolt, aki itt maradt. A levesmajorság főtt húsa tálakra került és tárkonyos vagy tormás szósszal telt csészékkel behozták idejében. Többen érdeklődtek, ilyen helyen mi van még hátra. Megtudták. A vendégség vége felé sült kolbászt hoztak párolt káposztával. Legény a talpán, aki ennyit képes összeenni. Van, aki azt mondja, hogy az egészséget az italozásért találták ki. A gyomrát búsuló ember nem maradhatott a környéken. Megoldás, a féktelen zabálás.

A fogások között többen táncoltak. Engem is hívtak. Mentem, és mintha felébredt volna kényszerűvé lett magányomból. Amíg táncoltam, addig semmi baj nem volt. Csakhogy azon kaptam magam, hogy táncoskérőim bírálgatásával foglalkozom. A kedvem és a kedvetlenségem addig váltogatták egymást, hogy egyszer azon kapom magam, én nagyon szomorú vagyok. A fáradtság a hibás, kimerülten nem lehet helyesen dönteni. Iskóláskoromban végig kísértett az intelem a magamra vigyázás felől. Fő feladat a szemérem. A munkahelyen értek váratlan ajánlattevések és esélylatolgatások. Fő feladat a példázat fenntartása a házasság szentsége felől. Úgy megszoktam a vigyázkodó helyzetet, hogy amikor viccen vagy adomán lehetne kacarászni, én még azt is felülvigyázom. Mindig épp a fő feladat jött és közbelépett minden egyszerűnek tartható döntésemben. Végig tanulni kellett. Volt, amikor teljesen oktalan félre vonultam, hogy épp kitűzött feladatom, nehogy valami érzelmes dolog befolyásolja. Került, aki ezért szűzmáriázott, de azt én fel nem vehettem. Nekem nagy nyűgöt jelentett mindenkor. Feladat és cél pedig volt örökké, éppen elég. Most sem tudtam elhagyni kétes rossz szokásaim. Táncba mentem már a harmadik ismeretlennel. Szeretnék vele beszélgetni. Azonnali aggályaim ébrednek, szétnézek itt mindenki csak nem engem néz. Ez a fiatalember igen tetszik. Így még jártam, s haragudtam a barátnőmre, amikor azt szerettük volna eldönteni, hogy az udvarlónak a valamelyes engedés bocsánatos vagy végzetes bűn lenne? Helyet akartam keresni magamnak is, a szabályokat sem akartam sutba vágni, de a tanulás és a csak tanulás éveinek tapasztalata mindegyre kimutatkozott. Máig sem tudok helyre fordítani olyan kimaradt élményeket, amelyek a velem lakó kollégistáknak mind természetesnek tűnt, én lábmegvetéssel ellenkeztem. Aztán elmentem István un-

szolására. Két évet sem laktunk együtt, búcsú nélkül elment. Lajosnak első perctől a házasság erejéről meséltem. Voltunk együtt valami egy évig. Ezen kívül mindig egyedül. Most már többet is engednék. Lassan minden vonat elmegy, s ápolhatom magam. Hogy mindenütt igen alaposan megnéznék ez engem semmi módon nem boldogít. Most a fél asztaltársaság kimegy a levegőre. Két idősebbekből álló csapattal együtt indulok, de szétválnak. Egyikhez sem tartozom különösebben. Társnak való sincs benne. Visszafordulok. Megint egyedül. Még kettőt táncolok valakikkel. Aztán magamra maradok.

Látom az idősebbek sora átszerveződött. Egy újabb fogáshoz frissítik és rendezik a terítéket. Oda megyek. Juliska néném és Magdika között kötök ki. Kérdik miként telik a sokadalomban. Mondom. Hümmögnek.

– Lányom, most aztán igyekezni illenék, mert a szalmakalapnak is ideje van. A férjhez menés nem időjárás dolga. De, ha elmúlik az ideje, akkor bajos lehet. A keresés és rátalálás kettő dolga. Munkálkodás nélkül sem mire sem mégy. A nőnek sajnos többet kell áldoznia itt is. Elveiből, igényeiből, terveiből s egyáltalán. Mert most a nők vannak többen, osztozniuk kell a lusta és gyáva férfiakon is.

Mondják, gondolják és elemzik tovább. Mormognak, azt hiszem valami varázslat van a működésükben, mindenképp hatással van rám. A két jóakaróm szavai elvisznek a következő táncokba. Nem bosszant, hogy beleszóltak a gondolatomba. Talán épp azt húzzák alá, amire magam is eljutottam. A tánc egyre jobban érdekel. Szétnézek. Egyre érzékenyebben keresem, vajon ebben a hatalmas tömegben nem akadna senki, akit szívből bár átkarolnék vagy megölelhetnék, és szívesen megcsókolnék. Nem is lenne muszáj, ezzel kezdeni. Persze nem ezzel kezdeném, de mégis...Csak beszélgetni is megtenné, de amúgy istenigazából. Valami különös öröm járt át, amikor észrevettem az asztalvégen az egyik régi csodálom. A két nénémhez fordultam, s amit tőlük hallottam, erősen kedvezett egy még pontos körvonal nélküli elképzelésnek. Hogy megelevenedtek, az éjszakázásba belefáradt nénikék. Egyetlen egyedül álló, szomorú embert kértem fel, hogy velem táncoljon. Egyedül csak velem. A szomorúságot el lehet felezni. A két néne titkon, hamiska mosollyal bólogatott a zene diktálta hullámvázások szerint. A tánc szünetében ettől kezdve ketten ültünk, végül is egyesegyedül az asztal távoli sarkán.

A ritkuló homályból, a párákban két alak közeledett az állomás felé. Egymás mellett jöttek az úton, a nő kezével fogta össze a szvetterét, a férfi eldobta a cigarettáját és legyintett. A hajnali vonathoz siettek. A pénztárnál sietősen jegyet vettek. Bár senki nem gondolta volna előre, mind a

ketten felszálltak a megálló szerelvényre. Az első felszállót Horváth Annamáriának hívták. A másik felszálló Fábián Sándor, állatorvos kisegítő volt. Családi állapota elvált. Életkora még nincs egészen vagy éppen negyven. A férfiaknál nem árt minél pontosabban tudni. A felbomlott házasságában nem született gyermeke, pedig igen odavolt a gyerekekért. A kihalt állomáson, egy padon két sötét ruhás asszony gubbasztott. Összenéztek, kacsintottak egymásra, majd komótosan felálltak. Megigazították a kendőjük és újat kötöttek a kötényükön. A patak martján kígyózó ösvény felé indultak. Mire a vonat zakatolása eltűnt a kanyarban, a két néne is felolvadt a foszladozó sötétben. A pára hangtalan terjengett a hajnali csendben.

„...és valaki lova árnyékán settenkedik...”

A falu felett a déli harangszó csendes visszhangra váltotta magát. Szerternézett a kisebb és a nagyobb faluágak felett. Úgy találta jól van így. Egyre lassabban bólogatván, mind halkabban szólt, azzal teljesen elhallgatott. A toronyban a szű marta lépcsőkön, még egy–egy szédült gilingalang sutto-gón tévelygett. Lassan azok is elbújtak. A semmi nagy csendnél, csak a meleg volt egy kevéssel bosszantóbb. A verejtékre kíváncsi legyek, ha rászálltak a száradni nem akaró emberi holmikra, hát a csípéshez hasonló kellemetlen érzést keltették a gyanútlan pihenőkben. Mert ebben az időben minden dolgozó ember jobbnak látta az árnyékba húzódni, s a heves nappal ujjat nem húzni. Még a nem dolgozók is az árnyék hűsére szavaztak. Aki tehetett, az a legkisebb árnyékot is felkereste. Az árnyékban aztán enni készülődött. A napi dologrendet senki nem borította fel. Nem az öszszemerés dolga állt ennek a pártján, hanem a hasznosság fontolgatása. Az árnyékban mindenképp az erő frissítésére és az elszánás fokozására készülődtek. Az árnyékok felett vakító fényességgel a kínvallató meleg uralkodott. A forróság pedig, mintha nem is az erő fokozására lett volna hivatott, mindenkinek kedvét és erejét szegte. Ezen a vidéken ritkán van ekkora nyári meleg, de akkor aztán ez már olyan, hogy a közép–afrikaiak is kedvüket lelnék benne. Csak éppen a helybelieket kedvetlenülíti el, mert-hogy szokatlan. Bárkinek odaadnák cserébe, mert nem tudnak mit kezdeni vele. S ha netán éppen esőben fejeződne be, akkor a kár sokkal több, mint a haszon. A sok növény és állat a nagy melegben ellankad, s hirtelen zápor legyen meleg vagy hideg, csak kárt tesz benne. A rekkenőségben a Kishegy felől lassan libegő fehérre foszlott felhők szürkessé és egyre vastagabbakká lettek. A várható nappali sötétedés senkinek nem volt ínyére.

A templom külső kertjének alsó szegletén lakott Tamás Imre bácsi. A háza és a mellette való kert, nemcsak módosságot kívánt hirdetni, hanem megfontolt hasznosítású ötleteket, alaposan átgondolt dolgokat és mesterialien kivitelezett hasznoszközöket is. A gazda sok álmatlan éjjelét tette fel, hogy furfangos eszközöket találjon fel és vitelezzon ki mindennapi dolga könnyítésére. A környéken a szokás úgy hordozta, hogy a családi ház a nagykapuval az utcára nézzen, s a nagykapu hátrafelé éppen azzal az egy–két részbe szegett udvar határát jelentő csúrral szemezzen. A nagyszegiek a csűr egyik oldalában tartották állataikat, a kicsidszegi tízesek unokái külön istállót építettek, a csűr mellé, a ház mögé, vagy másképp is, éppen ahogy a telek állása engedte. Volt, aki a nagyház mögött engedte hátra a szekeret a csűrhez. Lovas Emri bácsi, mert most éppen róla szól a beszély, ebben is másféle volt falus feleinél. A csűrt igen nagyra építtette,

mintha a községházát akarná versenybe szólítani, de hát az sem lenne olyan nagy. Négy táncteremre való, mindegyikbe három–négy rekeszes, istállót épített, a csúrból pedig valami ördögösen vontatott taligán kellett áthordani a kóstit. A csúrtól, ez a nem jeltelen istálló ki nem látszott az utcára. Az istállóból kikerülő anyagok aztán egyszer láthatták az udvart. Telente, egyetlen alkalommal, mikor szekérre rakva a mezei földek feljavítására kihordták. De ezzel alig mondtunk el valamit. Voltak itt még okos dolgok, csak hogy a külső szemeknek ezek takarásban maradtak. Imre bácsi nem dicsekedett, látott vagy kitalált ötleteivel. Szép csendesen mindeniket elkészítette. Aztán egy nap már nem volt a ház körül tennivaló. Akkor nekifogott a fűrészüzemnek, majd később a favágótelep kiépítésének. Nem tanította senki, csak töprengett rajta, s hol Lajival, hol Tibivel előbb megbeszélték, aztán már mehetek is segíteni egymásnak. Mondhatom, hogy a Tibi kérése több volt egy rendelésnél. Parancs ugyan nem lehetett, mert az asszonynál nem előbb való. Csak hogy az elnöki kívánságot neki is elő kellett adni. Volt előbb otthon ezzel egy kicsi gond, mert a ház körül való dolgokat hagyni, nem volt mód, hát salamoni döntés született. Az asszony csak azt végez el, amit tud. Amit nem bír, ahhoz vagy segítséget hív vagy felhagyja. Amit lehet és ami lehetetlen. Haza várhatja a hét végén megtérő emberét.

A falunak ez a része valamikor az erdők közé telepedett. A hegyről lefelé tartó meleg függöny nyáron belebotlott a fák húsébe. Télen a zúzmara a fák alá kapaszkodott és ott lebzselte tavaszig. A szükségből kivágott fák egyelőre az ember erdőbe való belépését akarták kidoboltatni. Semmiképp nem vágta több fát a kellenél.

Mire fekszem le vagy kelek fel, az annyira meg van tervezve, hogy abba az emberi elme már nem jut szóhoz. Az hétszentség, hogy mindez a kifürkészhetetlen felső akarat szerint megy előre. Megállíthatatlan. Magyarázhatatlan. Nem, nem lehetne jó, ha valaha, bárkitől is előre, megtudnánk, ami környékünkön, a napokban velünk megesne. Ott a mindenek ura könyvében benne volt, hogy Imrubá nem tudjon aludni, amíg hat lova nem lesz. S mikor mindenki azon volt, hogy a lova vesszen vagy sántuljon, csak az udvarán nem maradjon kollektivizálható prédának, az emberünk egy kisebb ménest mentett haza. Nem volt egyszerű dolog gyanú felett maradni, s a kulák bélyeget kikerülni. Tibi és Imi összetanakodék, s a lovak megmentését, egy havasi favágó telep létrehozásával oldották meg. Ott a havason hibátlan el lehetett tartani tíz–tizenkét lovat úgy, hogy azokat nem kellett a kalodába befogni. Ma is alig lehet ezt kihámozni, de tény, hogy Imi bácsinak most már húsz vagy annál több lova lehet, vagy éppen van. Ezeket ő adja s veszi. Ha valakinek irigysége ébred, akkor elmeséli,

mi a közös haszon. De nincs türelmed végighallgatni, messziről kerekíti és láthatóan hosszadalmas leszen. Jószerével, ha megfigyeled, nincs is közös haszon. Viszont van szép két tenyészmenje. Ha ezek szóba kerülnek, Imre bácsi még ki is egyenesedik és ragyognak a szemei, mintha valamit látna szépen és nagyon maga előtt. A két betanított, szép, nagy, tiszta lovat. S a többit válogatva származtatottakat.

Ebben a faluban régen az a szólás járta, hogy a nyár a tavaly egy péntekre esett. A télből is csak egy nap volt, amikor a fagypont hirtelen felolvadt. De hol vannak ezek a boldog és szép idők. Manapság minden időjárás van, s a melegnél melegebb nem kell. Manapság a hidegnek is csak foga van, annál hidegebb a kutyának sem kell. A záporban jég esik. A hóban víz hull. Nem ritka a béka–eső, de van, amikor valami porok is vannak az árokban meggyúlt vízben. Már az eső sem tud tisztán leesni.

Manapság Imre bácsi a havasi favágótelep főnöke. De nem volt mindig így. A háború után, előbb gabona spekuláns volt, aztán cukorrépa felvásárló a gyárnak, később a gépállomáson is volt. Meglehetősen sok dologgal foglalkozott ez az ember. Molnár Lajos bácsival, hosszú időn keresztül a gáteren dolgoztak. Ám soha nem lehet pontosan megtudni mitől, de egy nap mindent, ami a javukra volt írva, sárba taposták. Ki, mit, miért és ki kezdeményére, azt igen nehéz megválaszolni. Állítólag Fazakas Tibor, a kollektív mindenkori elnöke kiállott értük. Mégis a burkolt munkabaleset és a két elpusztult ló miatt több hónapig vizsgálati fogságban volt. A két bárárról, Laji és Imi báról azt rebesgetik, hogy erősen be lettek volna rúgva. Később a hivatalosságok megállapították, hogy a deszkagyártásra váró emberek itatták meg őket, amikor átrepülve az utat elálló szekéren, a hóba mekkentek. Ugyanaz az erő törte össze a szekeret és teperte félig meddig a szekér alá a lovakat. Méregerős szilvapálinkával élesztették az összevisszatördelt két embert. Laji bának több baja volt, még ma is biceg. Imi bának karja s lába törött, de hamarabb helyre jött. A felesége emlegeti, hogy időnként fájtatja a karját, ő azt mondja, csak mikor erősen behajlítja. Ezért aztán keveset hajtogatja a karját, könnyöklésen túl nem is próbálja. A faluban talán csak ez a két ember van, akikkel a vasárnapi kapuba kiülős társadalom nem tud mit kezdeni. Nekik szembe nem merik mondani. Imrubá viselkedése érthetetlen. Hétszámra fenn van a havason. A fa árnyékában mindig megkerült a betevő falat. Akkor hazaérve kifürdi magát, megborotválkozik és szinte egész péntek vagy szombat estéjét a borbélyműhelyben tölti. Kártyáznak, borban és pénzben. Mikor egy liternyit megivott, hazatér. A figyelők szerint más a helyzet, nem a borbélyműhely s az ott folyó lázas vetélkedés, hanem a hírek lefülelése a lényeg. Otthon nagyot eszik abból, amit korábban úgy mondott feleségének, mint kíván-

ság. Attól aztán hosszasan ott maradnak a konyha asztal mellett és elmesélik egymásnak, amit csak fontosnak tartanak. Reggel ketten mennek a templomba. Mikor már pénteken is lejönnek, a szövetkezetben ételmet és anyagot vételeznek. A megegyezést és a lekötést ő teszi, a fuvarosok és a legénykéek lejönnek érte. Felrakják a szekerekre és felviszik, ott a teraszon addig tartják éberen, amíg az öreg bevezényli azokat a sokféle raktárak valamelyikébe. Havonta egyszer nagyon alaposan megszámolják a pénzüket. Papíron áll, hogy mennyinek kell lennie. Arról is szokás papírt írni, amit valami célra kiadni szándékoznak. Ritka az amikor nem értenek egyet, mert arra már várják is a másik szavát. Ritkán előfordul, hogy valamire mégsem költenek. Olyan eset mégsem volt, hogy a kiadott pénz felett perlekedtek volna. Amelyik kiadta, akkor megfelelően fontosnak tartotta. A nap többi részében régebb a gyerekeivel volt, mostanában az unokáival tölti. Amíg a gyermekek otthon voltak a tanulás vagy játék felől faggatta őket. Mostanában elmegy meglátogatja, mikor melyiket. Ahol van unoka, ott figyelmességet visz a kicsiknek. Van, amikor egyik–másik unokát magához veszi és otthon valamelyik találmányának a működését szép sorra, elmagyarázza és megmutatja. Elmondja nekik, hogy miből fakadt a gondolat, s mitől könnyebb a dolog, ha az ember ezt használja. Sajnos a találmányosoknál a hivatalosságok az öreget nem fogadják, mert nyelvi akadályokba ütközik az eladhatóság. Az ebédre mindenki mindenkor hazamegy. Ebéd után sokszor, de van, amikor csak este már indul az erdőre. Sokan csodálják. Nem a válogatott, szépre nevelt és betanított lovakon, hanem egy horpacos hátú kis mokánylovon. A rendes munkások, traktoron mennek fel hétfő reggel s elérnek. Hogy Emribá mitől nem ér el? Így megy ez már évek óta. A vasárnapi patkócsattogás farkastoroki úton egyedül Lovas Imre bácsi jele. Megy a havasra. Nincs állandó menetrend, s mégis csak minden vasárnap indul, s az esti itatás táján megjelenik. Aztán későig ég a lámpa, az egész heti váltó és munkaszolgálat készül. Ettől hihetően jobban járnak az órák is. Mindenki elér minden dolgával, mert jóval idő előtt tudja mi is a teendője. Főleg abban vannak megbékélve, hogy azt is tudják mire mennyi időtöltés tartozik. Semmivel sem kell nagyon sietni, de alaposan el kell végezni azt. Közben vagy előtte nem üldögélnek a dolognak. Az elvégzett munka után üldögélhetnek kedvükre.

Soha nem tudni, ezen a völgyön fel a felhők úgy mennek, mintha jönnek. Pontosabban a Kishegy felől a gerincen feltérnek, ott a Kucsmahegy felett megakadnak s irány a völgy. Na, most odalenn az emberek ezt nem bírják nem látni. Felfelé a felhők még fehérek és puhán foszlók, esetleg színtelenek vagy áttetszők. Ha sokan mennek fel, akkor a szelük is nagyobb. Ha kevesen vannak, akkor olyan lesz, mint az öregek szusszaná-

sa, mély lélegzetből semmi nem jön elé. Nagy melegre szinte örökké zápornak tér meg. Sötét felhőkkel és erős széllel tér a falura. A téli napos olvadás is ezt teszi, feltornyozza a felhőket. Besötétednek, és tartós havazásban jönnek vissza. Ezzel mindenki így van tisztába, és időben el tud húzódni. Minden viharkor jó menedéket keresni. A kinn maradottakkal cudarul el tud bánni a váratlan idő. A várt nagy idő annyival jobb, hogy az ember a dolgait is a helyére menekítheti.

A havason fenn, a Kucsmahegytől keletre, két szép lapos helyen végzett irtás van. Itt a telep. Két részben fejlesztették. Faépületekből áll az egész. Ingyen munkaerővel építettük. A felső tisztáson van az első telep. Itt van a rendes és az alkalmi favágók részére szállást adó menedékház. Szép nagy darab, és vállalom, hogy kényelmes is. A lakószobák déli fekvésűek, a fűtésük télen olcsóbb, nyáron egy függönnyel hűvösen lehet tartani. Az emberek is vigyáznak rá. Ebben van a konyha, az ebédlő, a fürdő és a sarokban az iroda. A menedékháztól nem messze a patak felé, a töltésútról is elérhető, ott van két emeletes villa. Ezeket a főelvtársak élvezetére építettük. Ezekben is minden van, ami kellhet egy kellemes hétvégéhez, vagy egy hetes titkos elhúzódáshoz. Komfortosak és könnyen elláthatók minden jóval. Használja is elég rendszeren a vezérség. Nincs olyan hét, hogy valaki nem nyitná ki a négy lakás valamelyikét. A Kiss Márton fia a gondnok. Nem tanult szálloda ellátást, de jó szakács és pincér. Mikor a menedékházi konyhás dolgait elvégezte, mindig a villáknál tevékenykedik. A szemét kéretlen terem és mosnivaló, vasalniló és tisztításra szoruló valami mindegyre akad. Aztán javítanivaló is kerül mindegyre. Ha jönne valaki, nem kapja készületlen. De jönnek minduntalan, és elégedetten távoznak. Onnan tudom, hogy mind többen jönnek vissza. A telepen nem maradhat meg az asszonyi munkás. Okát nem akarják tudni. Aki valami kifogásolni valót talál, azt egy hétre Marci mellé osztják dologra, a segéde inasának. Szerdára a legtöbben szívesen lemondanak akár a havi prémiumról, csak ne legyenek többet a konyhán s a mosás utáni vasaldában.

Az alsó tisztáson van a ménes. Olyan mint egy erőd, hatalmas istálló és mellette a kifutó. A szegleteken álló komondorok, s köztük futóláncon tanított juhászok jeleznek. Imre bácsi érti még a sóhajtsukat is. Ezen belül van a karám. A karám több rekeszre van bontva. A rekeszekből mennek az istállókba. Az istállót té alakban képezték ki. A szárban laknak a gazda tenyésztett lovai, egymásnak háttal álló egylovas istállócskákban. A té fedelében laknak a vontató és húzó lovak, párosan kötve a jászolyhoz. A nagy közös jászoly alatt rakott kövek között patakocska fut át. Itató gyanánt gondolták. Csakhogy a lovaknál ez nem vált be. Naponta

legalább kétszer a patakra kell vinni az összes lovat, és az itatást úgy kell elvégezni, hogy Lovas Tamás Imre nehegyre elkezdhessen hűmmögni. A finomabb lovakat egy beteg nap cinvederből itatták, hát azok némelyikén rajta is maradt. Máig is csak abból kérik, még a patak partján állva is. Az út mellett még van egy nagy szabad hely, a szénát, ami az emeletes padlásra nem fér fel, azt ide rakják boglyába. Tavasz felé a szénaforgásra aztán felrakják úgyis a padlásra. Az istállóban és környékükön mindenre nagyon vigyáznak. Nincs nyári vagy téli szakasz, az élet folyik szakadatlan a havasi lótenyészetben. Minden dolognak megadják a módját, s valaki új vagy értetlen annak nyugodtan elmondják. Jaj annak, aki nem tart be valamit, amire már azelőtt rávetették a figyelmét. Gergő bá az álmatlan mindenes, ő azt mondja, hogy a lovászatban dolgoznak a legnagyobb urak. Annál nagyobb méltóság nincs is, ha az ember mindent tud, kéretlen és kérdezetlen végzi a dolgát. A lóvakarásban ezen a helyen csak örömet lelheti az ember, van aki művészi szintre emelte a munkában való örömet. Mikor végzett, az újabb dologidőig mindent tehet, amit kíván, csak pihent legyen, mikor újra következnek. A munkában lévők nélkül a dologtól s a szolgálattól szabad emberek hetente egyszer az elnök adományából megtartják a születés vagy névnapjukat, Imru bá sugallja a közös ajándék természetét vagy árát. Van, amikor tréfás, de van, amikor szomorú. Mindenképp ajándék.

A két tisztás között félúton van a szénégető hely s a kovácműhely. Azt hogy ez a két csoda miként került egymás mellé, kevesen tudnák elmesélni. De ott vannak, meg lehet nézni. A páros boksa égetése alatt és a patkók s vasalások készítésekor igen nagy gonddal ügyelnek a tüzekre. Itt az erdőn nagyon nagy ellenség a tűz. Vagy barát, ha kell.

Ha ilyen pusztító meleg van akkor nem ritka a villámcsapás sem. Akinek vasas szerszám van a kezében az magának nyomban megálljt parancsol. Nem szabad kísérteni a gazt. Ott van az úgyis és lesi a tévelygő ember félrelépését. A vihar lehetséges tűzgyújtója soha nem alszik. Rendesen akkor, ha nem várják már lép is, mire magukhoz térnek már valamiben benne lobog a több voltos villámcsapás.

Áldozócsütörtökön hajnalban, kínos lucokban ébredt Imre bácsi. Azt álmodta, hogy egy arctalan gyűjtogató egyetlen éjjel felégette az egész havasi birodalmat. A kutyák és a lovak egy része széné lett. Többek az erdő sűrűjében tűntek el. A gondozó fiúk közül is egy pár odalett. Talán menekültek, nem tudták mikor kell megállniuk. Most keresik a vissza tartó utat. Vagy féltükben a felelősségre vonástól, vagy egy álombeli tanú szerint elköött csikókkal, elolvadtak a pokoli éjszakában. Senki sem tudja ébren vagy álmában, mily nyomasztó dolgokra tud rájönni. Vajon így vol-

na? A havasi birodalom nem volna biztonságos? Az ott dolgozók között vannak megbízhatatlanok? Kinek lenne útjában ez az áldott és szeretetben fogant hely? Vajon csak ilyen vékony hajszálon függ az egész élete áldozata? Vajon bárki bármikor mindent leseperhet, ami másoknak jó és kedves? Ki védhet meg ezektől az előre láthatatlan próbáktól? A lelkét irgalmatlan szomorúság és bánat fogta két marokra. Az álom nem jön csak magától. Valaki fenekedhet, csak még nem jutott a gazda tudtára. Lehet irigye is. Úgy gondolta eddig, hogy mindenkivel rendesen bánt. Tartozása az emberek iránt pénzügyileg nincs. Rászólni ugyan megteszi egyik–másikkal, de nem a harag miatt, csak a szokás fenntartásából. Mindenki tudja, hogy itt nagyon sok engedékenységre nincs idő és alkalom. Kinek–kinek a sürgős dolgait szokta támogatni, ha lehet és van mivel mindenkinek segítenek. Együtt építenek lenn és fenn. Együtt cipekednek, egymásnak nyújtanak kezet. Egymás után mennek, ha valamelyik nem ért be a helyére. A havason semmi sem vics. Az álom jelentése sem véletlen. Az ilyennel foglalkozni kell. A havason nem lehet komolytalan venni semmit. A havason az állat rendszeresen búvik a betolakodott ember elől. A havason a kő állása vagy az ág törése csupa üzenet. A havason a vadállat is az ember mellé mehet. Csak elég nagy legyen ehhez a csapás, legyőzni a tartózkodást és az elutasítást. A tűz ropogása vagy a lángnyelvek látványa, ha már felébresztett, akkor ébren sem hagyhat nyugton. Imre bácsi ezen a napon könnyes szemmel járt és az állatgondozók szerint a szenesek útjánál a pléhfesület előtt imádkozott. Többször is. Estére letelefonált. Meghagyta a falubeli telefonos kisasszonynak, hogy az elnök Tibit, és halas Lajit holnapig okvetlen értesítse. Holnap délre, ha nincs halottjuk, s még akkor is fenn teremjenek a menedékházi irodában. Erősen fontos dolog került. Pénteken délben a három barát már bezárkózhatott a havasi fakitermelési üzem irodájába. Onnan csak este későn jöttek elő. Minden épületet hosszasan vizsgáltak, megint visszazárkóztak, s csak reggel felé végeztek. A kiugrott vacsorát Marcika felmelegítette, pálinkát és bort kínált hozzá. A barátok jót ettek. A reggelivel összefolyt vacsora után Tibi a terrepjárójába, Laji a kerékpárjára szállt, mentek a dolgukra. Ahogy jöttek. Kivételesen Imrubá is nyeregbe szállt, s a faluba leereszkedett. Senki nem emlékezett arra, hogy amióta itt volna, ilyen korán és szótlán elment volna. Senkinek semmit nem hagyott meg, a szolgálat fontosságát sem emlegette. Csak ment. Mi lehet még ebből, Uram?

A környéken igen sok vágat esett a közeli múltban. Falurendezés és erdőfenntartás miatt is vágtak ki fákat. Nekem úgy lenne helyes, illetve alkalmazhatónak tünne, ha a kivágott fák helyére sürgősen mást ültetnének. Sőt meg is terveznék, vajon melyik lenne jobb. Ha védő vagy fenntar-

tó sáv volna, akkor beszélhetnénk a fa fajtájáról és méreteiről. Mert nem mindegy melyik fa feszíti neki koronáját a cudar szélnek. A folytonosságot megszakítani nagy hiba, folytonosan a talaj fáradna belé. Kinek lenne ebben igaza? A fák fogytával a bajok száma is nagyobb lett.

A hír szárnyatlan, mégis az öreg előtt lefutott a faluba. A havason valami nagy dolog lesz. A három barát szinte egy napig étlen tanácskozott. A feltűnőbb, hogy a beszédjüket hallani se lehetett. Mert akkor már lenne, amiről beszélni. A furcsa és köszönés nélküli levonulást az emberek magukkal hozták a havasról. Szombat estére aztán mindenki tudta, valami nagy dolog készül a hegyen. Talán sejtették, hogy ők is részesei lesznek a megfoghatatlan nagy esetnek. Az öreg ekkor még nem járt a borbélynál, pedig most lett volna ott a legnagyobb szükség rá. Még a kártyavető sem találta volna ki, de ő estére betért halas Lajihoz s onnan az elnök Tibihez. Késő este a boltoshoz ment, onnan a doboshoz. Rendelést tett mind a kettőnél. A boltostól lemezeket, csöveket és toldásokat kért nem csak úgy, hanem sürgősen. A dobostól pedig építők gyülekezését várta hétfőn reggel, a szakmunkát pénzen veszik, a földásásért és a kőhordásért munkanapegységet adnak. Természetes részesedést adnak a cementhordásért és a malterkeverésért, meg a mesterek keze alá adásért. Hét alatt nagyot kell dolgozni. Hát, aki nem látott effélét az csak hüledezhet. Hétfő reggel emberáradat próbált helyet nyerni a havasi tisztásokon. Gyorsan megesett az elosztás és percek alatt megvoltak a kiméréssel. Délre a gyönyörű tisztásokat tönkre tették. A felsőben mélyebb és szélesebb, az alsóban keskenyebb árok futott keresztül. A kettős kanyarban is leásták több helyütt a partot. Fenn gát lesz s az árokban csatorna. Az ebédszünetben aztán szinte ki lehetett találni, hogy itt milyen munkálat is folyik. Egy nagy vízvezetés folyik. Egy hét alatt meg is voltak a durva munkával. A gát mellé egy kettős átfolyóval szűrő és ülepítő akna került. Vasárnap összekötötték az istállóba tett kilyukasztott csöveket az árokba fektetett csövekkel. Kedden mintegy tíz percig tartó üzemelésre adtak parancsot. Egy sor cső a padlást nézte, a másik sor cső a takarmányra s egy harmadik a még szere benn maradt állatokra nézett. Nagyon okosan meggondolt berendezés készült. A felső istálló előtt való csapot mikor megnyitnák, akkor a víz a lyukas csöveket pillanatok alatt munkába tenné, s fenn a gát feletti tóból lezúduló vizet az istállóban levő tűzre permetezné. Mentől nagyobb a víz esése annál nagyobb erővel pökné, szembe a tüzet. Más szóval itt egy önműködő tűzoltóval lett dolgunk, amely nem fél a víz fogyatkozásától. Az emberek lelkükben már szembe is kacagták a hiába való tüzet. A barátok úgy kitalálták, hogy abban most már hiba nem lehet. A tűz, ha lesz is valaha, hát nem a kár keltése miatt, hanem csak próbának várható. Jobb is

talán, ha egyáltalán meg sem próbálja, hisz úgylis hamarosan elaluszik. Hatalmas munkát végeztek, igen rövid idő alatt. A munka minősége felől nem lenne szabad aggályoskodnom, örültem a nagy összefogásnak. Aki pedig összefogásban áll, az nem hazudhat, maga magának pedig egyáltalán.

Az eső ma délután minden szabály ellen jött. Nem ment fel a havasra. A szél belekapaszkodott mindenbe, ami az útjába került. A felhőket lehozta a diófa tetejére. A csűrök csak úgy pattogtak az erős villamossággal telt felhőktől. Egy óránál is tovább hólyagzott a sűrű eső. Folyt sötéten és zavarosan lefelé. Ahol nem volt járt útja ott zavarodottan neki szaladt az ösvénynek és az árok falának. Amikor ez se volt, belopakodott az udvarokba. A libák és a récék örvendeztek, boldogan tocsogtak a paradicsomi állapotban. Az ereszek alól a tyúkok ázottan csodálták a vakmerőket. Pillogva kérdezték, hát a forró nap hová lett? A felére könnyült felhők ezután felsurrantak az erdőre. Mint a játékos csibészek, ha kavicsot lelnek, sietve eldobják, ha csak véletlennek is, de mehetnek. Nem számít ki, mit talál el. A felhők is csak tovább csattogtak. Tüzes nyilaikat vetették jobbra, szúrták balra. Nagy dörgéssel kacagták, ha valamelyik nagy fát elhasíthatták. Gurgulásztak, ha tévesztettek. A völgyön hátborzongató sóhajok fakadtak, ha találat nélkül lobbant el a villám. Fák és kövek ropogtak. Nem került olyan nyugodt hely, ahol bárki félelem nélkül várhatta volna az ítéletidő végét. A tisztáson két legény kiment a lovakhoz, a kapuk szegeit kiemelték. Soha nem tudni, az ember várhat valamit, de az Isten is ugyanazt akarja? A lovak útja legalább szabad legyen.

Mostanában abba marad a munka, de a túlfolyón lecsorgó vizet, később önitatókba fogja vezetni Imre bácsi. Most a legnagyobb gondja, hogy a csöveket, hogyan lehetne belül tisztán tartani. Csak megkerül annak is a módja. A tavaszon mintha többet köhögött volna, mint a tavaly. Vagy csak képzelődni? Felesége mindenképp arra kéri, hogy mostanság ne álmodjon semmit, inkább az egészségével törődjön. Mikor pedig a nagy oltási próba felől elmélkedik, az asszonya rosszmájúan meg-megjegyzi, hagyja csak el, kend, mert a nyáron még valami göndör villám belécsap, akkor aztán felhagy a nagyerdei és a havasi mániáival. Emribá ezí bólogatva veszi észre, hadd el asszony, mert még egy vagy két évet ülhetek nyeregbe, aztán a lovaim, ha már megnőttek, csak ott hagyom másnak. Én addig eleget akarok bennük gyönyörködni.

Elévezeti a horpacos mokány lovacskát, felnyergeli s megöleli asszonyát, ahogy menne kifelé, elvesz egy szelet tésztát a tálról, úgy egybe béalja. A ló a kicsi kapu előtt kapálja a füvet. Nem érti mi végre várnak, máskor ilyentájt rég messze járnak.

A telefonos kisasszony átkiabál a postáról:

– Imre bácsi, igyekezzen fel a havasra! Baj van.

– Mia sűj?

– A munkásszállás egyik fele s az iroda leégett. Van egy órája.

– Az nem lehet.

– Pedig lehet, a villám csapott bele.

– Az istállóval mi van? – fakult el az öreg hangja.

– Semmi másnak baja nem esett. Se ember, se állat.

– Akkor jól van. Köszönöm lelkem. Azonnal megyek, csakhogy ráérjek.

Visszalépett az asztalhoz, még egy szelet tésztát vett, a kezét a porcu-kortól lepallintotta, a kabátot a vállára vette. Már tudta, hogy a havasi tisztáson semmi látnivaló nem lesz a kedvére. Menjek vagy ne menjek. Hiszen legjobb esetben csak számba venni lehet az esett kárt. Tibi felé ugyan most tér, hogy ne telefonáljon feleslegesen, jobb elébb látni még ami van.

(1989–2004)

„...és senki nem hal ő magának...”

Mire fekszem le vagy kelek fel, az már csak akképp jön. Merthogy mindez a kifürkészhetetlen felső akarat szerint megy előre. Megállíthatatlan. Magyarázhatatlan. Nem, nem lehetne jó, ha valaha, bárkitől is előre, megtudnánk, ami környékünkön, a napokban velünk megesne. Valójában szinte semmit nem lehet tudni, mert a mai nap is olyan, mint a többi. S ez talán így a legjobb. Hiszen minden más lehetőség végeláthatatlan töprengésekre adna alkalmat. A töprengések pedig kétkedésekbe és előnykeresésekbe torkolhatna. Ezeknek pediglen soha, de soha vége nem szakadna. Ha valaki valami oknál fogva, megnézhetne volna az itt bemutatásra kerülő esetet, azt mondta volna, hogy a magányosnak mondható hős szinte teljesen, átaludt éjszaka után pihenten ébredt. Lényegében ez az egyetlen dolog, amiről előre csak beszámolhatnék. A mai nap semmivel sem ígérkezett jelesebbnek vagy éppen kevésbé értékesnek a többinél. Feltehetően napnyugtakor sem fogunk többet tudni az esetről.

Valamivel fél négy után ébredtem. Még igen sok időm lett volna felkelni. Sem rádiót hallgatni, mert éjjeli szórakoztató zene van, nem szánom rá magam. Sem olvasni nem akarok, újságot egyáltalán, könyvre pedig nem éri meg a villanyt fogyasztani. Valami szép és régi verseket hallgatnék, de más olvassa fel. Én csak ne láthassam, esetleg a szempilláim között átszűrt fényen leskelődjek. Forgolódtam még egy darabig. Telnék az idő. Aztán egyszerre csak nem lett maradásom. Harsány reggel van, s én csak heverésznék? A függönyt csak egy ujyra húztam el. Nyugaton a felhők sötét árnyékkal voltak elfoglalva. A szembeni oldalon, az ajtó üvegén lestem ki, a keleti felhők magasan álltak, s már korábban tükrözték híven a felkelő nap erősen vörhenyes fényét. Ennyit kell kifürkészni, ha a várható eső a napi dolgunkba beleszólhatna. Valami mintha arra ösztökélne, hogy igyekeznem kellene. Talán, mert nagyon sok elmaradt dolgom torlódott össze. Minden amellettt szól, jeleit mutogatja, hogy a mai nap folyamán szépen lehet dolgozni. Ugyan esős időre is volna teendőm, csak akkor a kedvem mintha kevesebb lenne. Szóval nem lesz eső, erre a mesterségesen összeforrasztott lábam is belebólinthatott. Az sem érezte az eső semmi előjelét. Egy tea, egy pipatömködés és egy jóforma reggeli evés között gondolkodtam. Nem találtam el, melyik javára tehetek többet. Mind-egyik sorra kerül, csak melyikkel kezdjem. A rövid nadrágomért nyúltam, kimentem a házikó elé. A tóban egy buborék sem mozdult, egy béka vagy egy hal sem szántott a víz tiszta tükrén. A szitakötők vagy a vízipókok még nem keltek fel. Tétova párák szálltak fel a bokrok tövéből s a fák alól.

Messzebb egy korai madár csattogott. Hol hangosabban, hol halkabban, mintha valakit mérgesíteni akarna. Talán közelebb vagy távolabb élő fák között repkedett. Minek kell ezen, nekem gondolkoznom? Talán az élet vergődése, fától–fáig csapódása akar az agyamba tolakodni? Mindig is irtóztam, amikor valaki arról mesélt, hogy nem akart valamire gondolni, de attól egyre jobban azt gondolta, s minden mást, amit épp nem szeretett volna gondolni. A madárról semmit sem tudtam. S akkor mire gondolhattam? Az éjjel megtámadták, kirabolták a fészket, elhagyta a költőtársa, beteg a fiókája. Nekem mi dolgom lenne ezzel a madárral? Egyáltalán hol van? Ugyan értem, ezeket az állatokat is megilletné valami odafigyelés. Mégis, mennyire kell odafigyelnem? Mi kellene még agyamba, tolakodjon? Van pedig teendőm elég. Semmivel sem lettem okosabb. Csak figyeltem mégis. Ha még többet hallgattam, talán éneklésnek is elfogadtam volna. Mégis inkább csak olyan csattogás volt, afféle üres madárbeszéd. Valamit utánozni kívánt volna? Ki tudná megmondani? Üres beszéd, csak azért is. Olyan, amit az emberek jobban értenek. Főleg, ha egyedül vannak, s magukkal beszélnek. Mint én itt, egy vén bolond, aki beszél ugyan, de nem mond semmit.

Molnár Lajos bácsit a falubeliek egyik fele nagyon jó embernek tartotta. A falu másik fele ki nem állhatta. A falu egyik része, a családjának élő, becsületes embert látta benne. A másik fele, a nagyok szolgáját kérte volna számon. Az összecsapások nem voltak teljesen nyíltak, mondhatni nem is a nyilvánosság előtt zajlottak. De megtörténtek. Senki ugyan nem akarta titkolni, mégis egyes alkalmakkor, csak úgy berobbant a köztudatba. Mindenkor a dolgok igen sebesen lecsillapodtak. Mindenki azzal vonult le a viadal színhelyéről, hogy nem tudták meggyőzően eldönteni, ők maguk vagy embereik milyenek lennének ebben a vonatkozásban. Mert Lajos bácsinál ezeket a dolgokat soha nem mutatták ki próbaerősen. Mindig csak a vita hevesedett a két tábor közé, de döntés soha nem fogant. Egyetlen dolgot szolgált az ilyen nekifeszülés. Az egyik tábor mindenkor, néhány emberrel gyarapodott a másik rovására.

Két marék vízzel kitérítettem a szememből az álom nyomát. Másik két marékkal az álombeli izzadság nyomát mostam el. Egy borzas majom nézett szembe a vízből. Borotválkozni kellene, meg is fésülködhetnék. Valamikor szép legénynek számítottam. Boldog voltam a hírtől, s mindig, amikor ennek hitelesítése valami úton visszatért hozzám. Bajok, mint az istennyila, csak csapódtak mellettem körbe. Váltig húzódoztam, mégis sokszor elértek. Megráncosodtam. Egyre kevesebben tartottak szép szálú, ügyes embernek. A gondozottságba vagy az örökségbe rejtett szépség lassan elkopott. Hosszú időkben számítok mindent. Nagy volt a gyermek-

korom. Sok volt a legénykorom. Jó nagy időnek tartom a családi életem. Kimondhatatlan hosszúvá lett mostanra az egyedülvalóságom. Sokáig ragaszkodtam a szépség és a jóság híréhez. Egyszer csak elszakadt tőlem. Magamra hagyott. Volt valami, ami nem szívesen lép az agyamba. De pontos menetrend szerint megjön. Legrosszabb esetben másodnap reggel, de érkezik. Az italozások emléke. Magyarázhatatlan.

A vidék természetes porontya, hiteles leszármazottja, gondos, és éber gazda megnézi a napi dolog és munkatervet. Itt ma nincsen semmi látogatóra bejegyzés. Sem halász, sem csónakos, sem sátorozó nem zavarja a gondolkodó lélek magányát. Kitűnő nap ígérkezik a hete halogatott festésnek. Le kell festeni a veresmarti halászok vendégházának tornácát. Van fehér festék a falra, s barna és zöld az ablakra, ajtóra s a tornác korlátjára. Nem tudom még, visszafestem az ablakot barnára? Ha zöldre mázolódnám, talán szebbet mutatna. Később elválik. Csak egyetlen rejtett gondolatom van, az irodára ne hasonlítson. Színeiben egyáltalán ne. Kinézek a majorságra. A szokott helyen négy tojással ajándékoztak meg. Egy kis felseprett gabonával jutalmazom a buzgalmukat. Vízet adok nekik. A ludak és a rucák rekeszében rendezek, van mit. Aztán a felfordulást sepregetéssel tüntetem el. Labodát és vegyes zöldet vetek nekik, vizet vezetek a kifolyó csatornába, legyen, amiben tocsogjanak estélig. Aztán a kutyához megyek. Enni vetek neki s vizet töltök a száraz edényébe. A farkával dolgozik, figyel a ügyködésem, de nem szól hozzám. Valami egy hete haragban vagyunk. Seprút dobtam utána, mikor egy este a lábtörlőt elvitte az ajtó elől. Pedig nem akart rosszat, csak unalmában pajtáskodni kívánt. Azóta rabláncon van, még éjjel sem engedem szabadon. Ez persze nagy büntetés, mert máskülönben minden este a nagy betakarodás idején legalább egy órát, a vacsorám ideje alatt, és amíg lefekszem, mindig elengedtem. Megszoktuk egymást. A haragot is meg lehet szokni. Nem vakant, de én sem szólok hozzá. Most már bizonyosra tudja, hogy a lábtörlővel ne legyen dolga.

Lajos és Imre bácsiék, azon is jó barátok voltak, hogy együtt mentek volt a pécskai nagy koldulásra, a háború végén való szárazságkor. Nagy próba volt. Azért mentek ketten, hogy egymás álmát őrizhessék. Ezt így kell bevallanunk. És az sem mindegy, amit felvállaltak. Induláskor terveztükben egy-két zsák búza szerepelt. A helyszínen, négyet is megkívántak szerezni. Haza felé igyekezvén kiderült, hogy tizenhét zsák alatt nem illett volna megállni. Kötelező módon megtértek. Aztán még kétszer is eljártak. Sajnos ettől ráakasztották a feketéző jelzőt. Sokan nem akarták felejtetni, ezek az emberek, legfennebb egymásnak számoltak el. Tanácsot sem adtak másnak, de nem is fogadták el mástól. Abból a feketézős dologból is

magukra kecmeregtek ki. Maguk hasznára maradtak tiszták, mert a legádázabb ellenségeik sem tudtak anyagi nyereséget kimutatni. Ami legtöbb az irigyek igazából, hogy annyi gabonát hoztak, amit egymaguk sohase ehettek volna meg. Lényegében csak Lajos bá egyedül kilenc zsák gabonát adott a háborús özvegyeknek és árváknak. Hegyezték is rajta a nyelvüket, akik erre csak ráértek. Máskülönbén senkinek sem munkáért, sem pénzért, egy szem gabonát nem cserélt. Állta is az ostromot, menjen mindenki maga, hadd lássa meg miben áll a dolog.

Körbejárom az egész telepet. A hely valójában a pataktorokiaké, de bizonyos történelmi és áltörténeti hitelességeket emlegetve mindenki a veresmartiak vagyonára esküszik. Nem teszem tűzbe a kezem az esetlegesnek tartott, de biztosan fennforgó tévedések dolgában. Egyetlen, aki tévedhetetlen, a magasságokban lakozó Atyaúrsten. A telepet Isten akaratából a veresmarti elnök gondolja, látszólag egyenletesen. Senki sem tudja, mikor bírta rá a Mindenható. De azóta, Ura a helynek. Mondhatni egyedüli ura itt sok mindennek. Érdekli, és számba veszi. Mindennel így van, aminek ez a Tibi nekilát. Először kitépasztalja a dolgot, nem restelli az okosabbakat kivallatni. Tiszta szokásból. Lehet a dolgon valamit okosodni vagy gyarapodni. Itt az emberek több mint fele azon gyötrődik, amit a Tibi saját gazdagodásában fel bír fedezni. Akik a közös gyarapodást felérik ésszel, azok sokkal kevesebben vannak. Még kevesebb azok száma, akik bármit is képesek lennének megérteni ezekből a dolgokból. Mert a kitalálás után rögtön pénz kell, építés vagy átalakítás nem maradhat el. Aztán ember kell, aki megdolgozza azt a valamit. A bizalmas embereknek hite legyen, az sem kis dolog. A hitet Tibi pénzzel osztja szét a rászorulóknak. Az irigyek meg csak rágják a körmük és csodálkoznak, még erre sem ment rá az elnök becsülete. Már van hat éve, hogy senki nem töri le a kerítésekét, mert a vadak ellen azért jónak tartottuk épen gondozni. A dolog fel van ajánlva. Az ajánlatot meg kell gondolni. Annyira emberséges, hogy senkinek nem juthat eszébe kételkedni valóságossága felett. Az emberek atyafiságosan a kapun közlekednek. A hat év előtti eset jut eszembe, valami idegenek a beömlés mellett letörték a kerítést, s hálóval rendeztek nagy mézszárlást. Kimustrált terepjáróval álltak meg legott, abba hordták a zsákmányt. Azt hitték, hogy a telepen csak én vagyok, a gyarló vénember, akivel helybe elbánhatnak. Bizonyosan kiszámították. Csak-hogy merő véletlen többen voltak, akikből hárman hivatalos fegyveresek. A gazemberek még meg is térdepeltek, csak engednék őket szabadon. Az elnök hajlandónak látszott, de ítékezett. Nekik adja a legszebb halakat, válasszanak, de a kerítést ki kell javítaniuk. Akkor aztán mehetnek. Sőt a munka befejeztével meg is ebédelteti őket. Csak erre aztán többet nem

vetődjenek. A kiválasztott zsák halat nekem adta megkészítésre. Az elnök belülről s a vadőr kívülről vigyázta a munka megfelelő elvégzését. Fegyveresen vigyáztak, hogy nem tűnhessék tréfának. A dolog aztán mindenki részéről elkészült. Az elnök megnézte a visszaszegzett kerítést. Hümmögött, gyatrának találta. Eléhvott engem és pálinkát töltetett a prédálóknak. Megitták, akkor a nagyasztalhoz vitte a vendégeket, s hozatta a több napra való egyfogásos hallevest. Ez úgy készül, hogy amint a teremő megállapította a hal milyenségét, úgy kellett azt megfőzni. A büntetett ember májának becsülésből sót és paprikát lehetett bele tenni, volt, aki ecetet kért hozzá, csakhogy könnyebben szabaduljon. Azt aztán derekasan megenni illett. Ezek akkor, valami három órán keresztül viaskodtak, a megenni kötelezővel. Nehéz étel ez békeidőben is, hát még kényszer alatt. Mikor elég megviseltnak találta őket az elnök, engedett. Csak azt kötötte ki, hogy a dolog híre nehogy kiszálljon, mert akkor a föld alól is eléveszi őket. De hát lehet, hogy éppen ezt akarta, mert a menekülők elsőnek a falu kocsmájában már elmondták. Aztán mi is mondtuk, akik láttuk. Mindenki verte a nagydobot, nem jár jól, aki a halastavaknál lopásra vetemedik. Az elnök kiporciózott morgolódására, később a kerítést szépen helyrehoztam, nem is mondom, azután sem vad, sem ember le nem törte. Minden a helyén volt ma is.

Bejött szokásba, évente egyszer a böjti hal kiadása minden családnak. Mindenki beérte azzal, amit kapott, vagy kaphatott. Volt, aki lemondott, vagy a más részét igényelte, de az soha nem nálam, hanem az úton tereferélve vagy az otthonukban, egymásnak ígérgetve esett meg. Az elnök egyet tudott, ez az adomány mindenkinek kedves lett. Az ilyent kihagyni, igen nagy vétek. A halastavak környékén a béke lengett. A bokrok alatt s a fák felett. Voltak, amikor bekérezkedők jöttek sétára. Többnyire fiatalok. Kedvesek. Nem esett soha, baja senkinek. Szóltak, ha a horgászokat zavarta a sok ember, de el lehetett rendezni ezt a kis kilengést. Jut hely itt sok embernek egyszerre. Csak akaratra legyen elég a hely. A pénztelen pecázókat figyelmesebben kezeltem. Ők sem mindig pofátlankodtak. De a pénzért pecázókkal szinte egyáltalán nem volt sok bajunk. Azoknak is lehetett rendesen mérni. A túl fogást el kellett koboznom, amit nem váltottak meg, azt eladtam. Estélekor többen szoktak szólni, ha valami halfélére fáj a foguk. Rögtön este vagy kora délelőtt ki-kihordtam, akikkel megegyeztük, aki meg nem, az érte jött. Mindenki tudja, nem iszom, mégis adnak pálinkát és bort is. Ha kérnek, akkor a halászok nálam kapnak. Ezért oda-vennek vajegy lejecskét, amivel pipadohányt vehetek. Fizettek is szépen minden becsületes fogásért vagy rendelt halért. A közeli két város nagyobb boltjából is errefelé rendelnek, néha ötven kiló friss halat. Kifogom,

telefonálok s viszik. Ha jó edénnyel jönnek, a boltban még élnek a halak. Kedvező látvány a vásárlónak is. A bedőlt pénznek a zárszámadásnál van keletje.

A körmenet végén ott voltak a vízszabályozók. Felhúztam a zsili-pet, hadd kapjanak friss vizet. Mondjuk ez ma nem a legfontosabb dolog lett volna, de az ember ráértiben ezt is megteheti. Egy pipát lehet elszívni, amíg a víz két túlfolyón is átcsap. Akkor a harmadik tóba is beér a friss folyás. Ha leengedem a zsili-pet, akkor fokozatosan az egész elfolyik az árokból, attól aztán az ötödik medencében is a teljes szintig feltelik. Hetente bejár a halór s felkészítőket tart halgondozásból. A tavaly már harmadik éve, hogy dupla nyereségrészt adunk az mtsz-be. Mondják is a megyei látogatók a vezérkartól, hogy igen nagy szerencsét takartunk be a mellék-gazdasággal. Ha a szántás–vetés is úgy menne, mint az erdőlés és a hal-gazdaság, akkor a téeszünknek párja nem lenne a hetedhét határban. Megy a kosárfonás és a szövés is. Valami húsz fehérnép népi ruhákkal foglalatосkodik. Szokásházak, múzeumok, de táncscsoportok is veszik. Van olyan is aki egyet vett, ő tudja minek. Hiszen ma alig járnak valahová is népviseletben.

Itt van, amivel az életem elment egyfelé. Ez az erdőlés. A kollekti-vizáláskor szólt Tibi, aki máig is az örökös elnök, de nekem gyermekkori pajtásom, hogy nagy feladatot szán nekem. Bizalmas, és muszáj feladat. A pénznek mindenkor szükében voltunk. Dolgozni nem resteltem. A becsületes munkáért s a valós elszámolásért jutalmat ígért. Adott is, mindenkor embernek való fizetést. Az asszony már akkor is betegeskedett. Több dolog elvégzését ajánlotta. Elfogadtam. Az erdőn kivágott fát le kellett húznunk. A rönköket fenn is, de lenn is takarítani kellett. A megcsupaszi-tott rönköket aztán deszkának kellett hasítani. A deszkát beraktuk szárító kásztákba, s mikor eljött az ideje, jó pénzért értékesítettük. Jó pénz került elég hamar, vettünk egy keretesfűrész-t. Nem éppen újat, mert egy hóna-pig tanultam, hogyan lehetne beindítani. Aztán a végére csak kigyógyítot-tam. Egy traktort is levettem a kerekeiről, azzal hajtottuk. Kétlendkerekes tengelyen átvezetve, szíjtárcsán vittük be az erőt a gépterembe. A terme-lés hamarosan két váltásra kerekedett, s a hasogatás tisztán fűrészelésre váltott. Kimondhatatlan meggyorsult. Többször kitüntetést és pénzben is kaptunk jutalmat. Akkor az asszony már nagyon beteg volt. Megpróbáltam még Vásárhelyt is, valamit intézkedjünk a javulása felől. Az egyetemiek orvosa egy műtétet még elvállalt. Mondta aztán, hogy minden hiába. Legfennebb egy jó fél év múlva kezdődhet minden előlről. Úgy is lett, erőt-len volt, egyre erőtlenebb, pedig nagyon szerette az életet. Élelemmel és alvással gondoltuk az erejét helyre állítani. Felvittem a vadászházba is

valami egy hónapra. Haza kíváncszott. Dolgoztam is, egyik helyen sem voltam jól, mindegyre haza kellett szaladgálni. Nem örvendtek a félbeszakadt munkának. Néha hazaléptem, s a ház körül ezt-azt tettem. Az aszszony mellé vigyázót fogadtam ugyan, aki egyedül nem tudta megfürdetni. A vége felé, szegény Borim, hat-hétszer is megmostuk, mert attól egy kissé jobban érezte magát. Igen sok mindenre kellett egyszeribe figyelőzni. Lassan nehéz volt az élet is magában. De csak mentem, nem is magunkért, hanem a gyermekek iskolába járásáért. Ruha s élelem mellett, mi minden kell még. Hogy a bajt neméreznék akkorának amekkora. Gondoltam, hogy nekik sem lesz boldogulásukra a föld felemás turkálása.

Egy havazós éjszaka után, reggeliben elég későn mentem ki a fűrészhez. Az emberek is éppen gyűltek szabad vágásra. Ilyenkor télen mindenki jobban ráér. A felhordótól ki a kapuig álltak a talyigák. Egyikben ló félig kifogva, a másikban ökor kérőzve. Megint másik csak úgy magára. Nem álltak a legnagyobb rendbe, s a hivatalos tanácsi vágnivalót is megkerülték. Kifelére nem hagytak helyet. Hát mérges lettem, ha ez elég a dolog elmagyarázására. Bementem a fűrészházba, számba vettük a zsírozást, motorint töltöttünk a traktorba, elterveztük, hogy tízig szabadvágást teszünk, aztán a tanácsit vesszük, később megint a szabadot vágjuk. A feliratkozottakkal ilyenformán négyig végezhetünk. Kiszóltam az elsőnek jöjjön be, felírtam, amit kellett, mondtam, álljon fel a felhordóra. A többieknek odakiabáltam, vigyázzanak a kijáró helyre, mert a kész rakomány amint nem tud kimenni, ők sem tudnak bejönni. Azzal dologhoz láttunk. A saroglyás talyigára felvettük az első rönköt. Két pótlapot még felszereltünk, mert a gazda vastagabb gyökerű rönköt hozott a kelleténél. Bízunk benne, hogy jól számítottunk. Összenéztünk, s kezdtük. Még felét sem vágtuk ki, jött a szomszédom Marcikája, hogy menjek gyorsan, ha életben akarom látni Borimat. Még mondtam valamit az embereimnek, aztán el is indultam. Kifelé haladtomban elmondtam, hogy igen begyűltek az udvarra, az első vágók nem tudnak kiférni tőlük. Az egyik még visszaszólt, csak győzzem a vágást, egyébbel ne legyen gondom. Semmi kedvem nem volt tovább évdni. A doktort is kihívtam, ott hümmögött egy rendet, megvárta, amíg meleg vízben megmosdattuk, valami injekciót adott be, amitől Borim megcsendesedett. A doktor azzal ment el, hogy meg kell barátkozunk a gondolattal. Ezt én ott mentemben a postáról a fiaméknak megtelefonáltam. A városban közelebb kapják, meghagytam szóljon a lányoméknak is. A paphoz is beszóltam, aki csendesített, nem kell olyan sietősre fogni az ügyet. Azzal visszamentem a fűrészhez.

A rönkfelhordó alatt egy kész talyigaszekér s egy felmenni szándékozó néztek egymással farkasszemet. Se előre, se hátra nem mozdult semmi.

A felhordón még két saroglya állt frissen vágott deszkával. Azok lejönni onnan nem tudtak. De felmenni sem tudott senki, mert egy fogat nélküli talyiga még állt ott lefelé. Kértem kié ez a szekér, miért nem veszik félre. Ugye megmondtam, hogy rendezkedjenek el, mert máris meg vagyunk akadva. Senki nem mozdult. Valamelyik feleselt, hogy nekik nekiabáljak, végezzem a dolgom. Bementem a fűrészházba, s a melegből nézegettük, amint a rendeződés magától nem kezdődött meg. A kinnlevőkben csak az indulat nem fagyott meg. De az agyuk és a megoldás megkeresésére való képességük összefagyott a butasággal. Őket nem tanítsa senki. De nem is tanultak meg soha semmit. Most ez csak illem kérdése lett volna, szerintem az ember velejébe be van írva, más kérdés, hogy nehezen mutatkozik. Egyik–másik, aki jobban sietett cifrákat káromkodott. Ott lefetyelt közöttünk a butaság és a rátartiság. Szedte az áldozatait. Csak abból az egyetlen irigy okból, hogy Lajosúr meg Imreúr nekik ne diktáljon. Magunkéban sem haladtunk, mert a tanácsi anyag, távolabb valami négy szekér mögött volt, oldalról fogatokkal körülfolytatva. Erre mondják a sakkozók, unentsidlik. Végül Imrussal csak elszántuk magunkat, elmentünk a kijárat felszabadítására. Hívtuk, hogy segítene valaki. Nem mozdultak. Azt mondják, hogy az a szekértalyiga a Szároz Antié, arra nem teszik a kezük. Akkor adjanak a kezemre két lovat. Adtak, befogtuk Imrivel. Én felültem a három rönkfa tetejére a gyepelővel és Imri előment a zablával vezetésre készülődvén. Jól elterveltük, ha ezt a szekeret a fal felé vezetjük, két szekér mehet a helyére, s azonnal változik a gyermek fekvése. A dolog ezzel be is lesz végezve. Indítottam. Imrus is hajkurászta a lovakat féloldalt, de alig akart valami keveset a szekér előmenni. Az egyik várakozó az ostorral a lovak elé lépett, s mire oda kiáltottam, hogy ne avatkozzon be, a két ló félre fartatott. A talyiga vonótengelye féloldalra betekeredett a rönkök alá. A vontatórúd s a két ló az ég felé kalimpált. Egy villanatból látszott, hogy a repülő lovakból még nagy bajok lehetnek. Imrust előre lökte a vad erő s én a hátradőlő rönkökről, lerepültem a hóba. Úgy éreztem, hogy bele fulladok, mintha folyóba estem volna úszni akartam, de a katonaság óta nem tettem. Mintha mindent elfelejtenék, az emberek kiabáltak, de nem úsztam, elmerültem, hatalmas fáradtság nyomott a mélybe. Most van időm hosszasan mélázni, akkor alig lehetett követni a dolgok rohanó sorát.

Egyszer magamhoz tértem, a felhordón feküdtem, mellettem kinyújtva Imri. Na hálistennek megmaradtak, sóhajtott Anti és pálinkával kínált. Elég sokat ittam, jól esett az ijedelemre. Akkor Marci bá nyújtotta az üvegét. Abból is jót húztam. Egyet moccantam Imrus felé, de minden elsötétült előttem. Elhagyott minden erőm. Megint mélyre merültem. Láttam magam az ágyon, mellettem Imri elnyújtva. Hallottam, ahogy Tibi káromkodik,

hogy a két, semmirevaló gazember miatt, most ő a börtönbe fog megrot-
hadni. Akármint is mondtam neki, nem értette, nem hallotta. Vajon mi lelhet-
te? Máskor még figyelt, ha mondtam neki valamit. Az alfelem nem volt az
enyém, semmit sem éreztem, arról felől. A derekamtól lennebb erős szú-
rásokat és szaggatást éreztem. Aztán megint sokáig nem emlékszem
semmire. A leányom sikoltozására ébredtem. Nem halt meg, drága jó Is-
tenem! – mindegyre ezt kiáltozta. Néztem, minek van feketében, hiszen
nem haltam meg. Akartam felé nyújtani a kezem, csak fel nem emelhet-
tem, mi végre vagyok így, okát nem értettem, s aztán én miért nem moz-
dulhatok. Alig derengett valami, beteg kutyánál gyengébben voltam. Vagy
csak kezem-lábam megkötözték volna?

Lassan mindenre fény derült. Mihelyt az orvos egyet beszélgetett velem,
ott voltak rögtön a nyomozók. Gondoltam ennek fele se tréfa, hívják ide
Tibort, hol van Imre, mondjon valamit az állapotunkról, s a fiamat akarom,
s a feleségem látni, nem lenne baj, ha a jegyzőt s a papot is idekéretnék.
Kacagtak, mindent meg lehet majd ejteni, csak szeriben. Egyszeriben a
feleségemmel van a legnagyobb akadály. A baleset másnapján meghalt. A
templomkertben nyugszik. Nem voltam magamnál, meg sem mondhatták.
Három hétig nem is tudták, hogy megmondhatják még. Sírtunk erre, egy
csendest a leányommal. Másodszorra Tiborral is baj van, mert a munka-
balesetért, ha felelős vagy nem, valakinek lakolnia kell. Bezárták, egyelő-
re. Az egyik ló megdöglött, a másik semmirevaló maradt, valaki megfizeti.
Az én lábam háromszor műtötték, s az Imre karját többször átcsavarták,
de ő már haza ment, mert a felkötéssel azért járni tud. Ezért is felelni kell
valahogy. A betegek gondozását meg kell fizetni, mert a munkában italo-
sok voltunk. Pénzre váltódik a gondozásunk. Mi a köszvény? Ezen egyet
hümmögtem, rögtön mondtam is, hogy Tibornak a mi bajunkhoz nincs
köze. Akkor aztán kibökték, hogy hallani szeretnék mikor is ittunk, legott a
fűrészházban, vagy mikor hazajártam. Mert a betegbiztosítók és a munka-
védelmesek erre nagyon ki vannak hegyezve. Hát lassan visszarémett a
dolog. Mondtam soha azelőtt, csak mikor a felhajtón ki voltunk terítve.
Nem vicceljen a bácsi, mondja a nyomozó, nagyon komoly a dolog, de
eszméletlen miként ihattak volna. Hát akkor kellett igyál, mikor tehetetlen
töltötték beléd vagy nem? Merthogy az a baj, hogy Imrének sem akarták
elhinni, s az emberek is kuszán, össze-vissza beszéltek. Tibi megeskü-
dött, hogy a munkában nem szoktunk inni, de a kórházban mégis rettentő
sok alkohol volt a vérünkbe. Harmadszorra a nyomozók nélkül megjött a
fiam s a menyem, sírtunk egy rendet velük is. Finom meleg levest hoztak
egyszerre kétfélét is. Csak lassacskán, szólt az orvos, s kivezényelte a
nyomozó felügyelőt. Aztán sokáig nem jött senki. Bottal s álló székkal taní-

tottak járni, új gipszeket kaptam a lábamra s a karomra, kéthetente egyre kisebbeket. Már több mint fél éve voltam a kórházban, amikor megemlítették, hogy a héten lehetségesen, haza engednek. Meghagyták, csak vizsgálatokra és ellenőrzésre kell bejönni valamikor. Hát igen kérem, egy hónapot ültem a leányomnál. Csendesen és meghúzódva, mindegyre szökésre készen, hogy senkinek nem legyek útjába, de amint lehetne teher sem akarok lenni. A szokásaikat nem tudtam, a dolgaikat nem értettem. Pedig azelőtt, amikor hozzánk jöttek jól voltunk. Csakhogy akkoronta ünnepeltünk. Ahogy a hónapból kifogytunk, megjött a menyem, s máris át akart költöztetni. Én szabadkoztam, hogy inkább a lányomnál maradnék, de aztán rám édesgette, hogy milyen jól leszek náluk. A fiam is úgy akarja. Én aztán taxival átköltöztem. Nem volt maradásom mégse. Már az úton rákezdedt, hogy embereljem meg magam, mert így folytatva az ágynak romlok. Az akaratlan ember könnyen elpatkol. Nagyon elszomorodtam. Senkinek nem akartam panaszkodni, de nem voltam jól. Mégsem akartam, hogy sajnálkozzanak vagy nehézségükre legyek. Még azon estefelé haza utaztam. Nem erősen marasztottak.

A kaput alig tudtam benyomni a felkapott labodától. Az udvart felvette a csihánykoré és a szamártövis. A tetőről levezető csatorna leszakadt, a falra rozsdás térképet festett, le fog az egész vakolat bomlani. Az ajtó mellett kutyamenedék, három apró korcs ugrándozott. Mindenfelé szemét és hulladék. Betapogattam a házba, az állott levegőn kívül más rendben lett volna. Látszott mégis, hogy ez a ház már régen a kísértetek tanyája. Szegény Borimmal vajon mi van? Búcsút sem vettem tőle. Később sötétedik, kimegyek a temetőbe beszélgetni vele. Átkiabáltam az Amálka fiát, jönne velem a temetőbe. Jött is azonnal. Imádkoztunk s megidéztem az én Borimat, de hát nem válaszolt, lehet neheztelt. Mert akkor szomorú híreket kaphatott a rendtelenségem miatt. Hazafelé menet vettem egy liter olcsó pálinkát, mondta a gyerek vigyázzak, inkább kenyeret vennék. Nem hallgattam rá. Egy terítőbe fogva, vacsorát adott a szomszéd asszony. Hát én vitézül nem nyúltam hozzá, csak sírtam. Buta ember voltam. Meg is vert érte az Isten. Ittam a pálinkát. Semmit sem éreztem a csípésen kívül. Megállhattam volna, ha ezek másképp alakul a dolog. Belealudtam. Reggel mindenem fáj, arra ébredtem. Nem keltem fel, ittam a maradékból. Visszaaludtam. A szomszédasszony ebédet hozott, s úgy kapott. Gyatrán voltam. A pálinka eltöltötte a teljes éneket. Szépen gondolkozott helyettem, s én hittem, amit mondott nekem.

Tehetetlen voltam. Butául határozatlan. Mintha arra vártam, hogy félre nézzenek, s én a kocsmába szaladhassak. Ott lelt a hideg és vacogva, nyögve átkozódtam. Magam s az életem, a betegségem s a tehetetlenségem.

gem. Alig volt valami erőm. Ott kapott a szomszédasszony. Felmosott, behívta az urát, ketten egy kicsit rendbe szedtek. Valamennyit ettem is, amíg ott voltak. Így ment ez, valami hat–hét napig. Akkor kiderült, hogy nincs pénzem. Erre is búsultam egyet. Mindenem fáj tőle. Estére kihívták a fiam. Ezt nem mesélem el. Veszekedtünk, de csak neki volt ereje. A végén bekerültem a szanatóriumba. Oda vitték a betegnyugdíjam is. Egy nap betoppant Tibi. Kiengedték, mert sem én, sem Imrus nem vallottunk ellene, s így az emberek vallomását is, a bíróság jóba vette. A döglött lovat pedig a Tibi felesége már rég kifizette. Mosolygott és reménykedett. A falu felett való uralmát visszaveszi. Megígérte, hát megteszi. Hívat, ahogy lehet. Úgy is lett. Valami két hét múlva utánam jött. Amit ő sem tudott, de még én sem, a fűrésznél elromlott a hitelünk, senki sem akart ott minket látni. Mindenki azon volt, hogy erősen hajtottuk az embereket, a nagyobb haszonért. Tibi is ebben volt, hát inkább visszalépett. Imrit az erdőt járó lovakhoz állította be. Gondnoknak. Engem a halakhoz rendelt. Telepőrnek. Mind a kettőnkre így került szállás, ellátás és mosás. A fizetésből még maradt is valami. Ha megbecsüljük magunkat, a gondviselés örökké tarthat. Most szinte délkor, valamivel többet tudunk, mint ébredéskor gondoltuk volna. Alaposabb elemzésre kiderül, hogy sokkal kevesebb lényeg birtokába jutottunk, mint azt elvártuk volna. Estére pedig egyáltalán a legnagyobb érthetlenséggel fogjuk szemlélni a halór élete fonalát. Ha egyáltalán estig a türelmünk el nem fogyna.

Hangokat hallani.

Szól a madár. Hol távol, hol közel.

Az ember nem döntheti el. Egyszerűen csak meghallja.

Szól a kutya. Vendég jön. Ismerős ugyan, de nem jár sűrűn a telepre.

A munkatársak kiigazodnak egymáson, csak egymás szójárását kövessek.

Elé mehetek. Szerencsémre, mégsem vagyok teljesen egyedül. Morgolódok. A madár szavát sem ismertem fel, a vendéget sem tudom, kihez lesz szerencsém. Mégis híven megindulok előre, az iroda s a lakásom felé. A kaputól jövő ösvényen csak oda lehet érkezni. Fogadom, bárki legyen is. Ez a dolgom, mint a munkatársamé.

A kaputól jövő ösvényen az én Borim tartott felfelé. Aranyos, egyetlen Boriskám! Ebédet hozott nekem, mint a régi munkába járásom idején. Szaporára fogtam a lépést, nehogy megtérjen. Ha lehet az iroda előtt, lépjek ki eléje.

(1989–2004)

És jött a doktor

Most az a hír kelt lábra, hogy orvosunk lesz. Saját orvosunk, akit nem csak hírből vagy képzeletből, hanem kartárásra elérhető ismerősnek gondolunk. Merthogy a miénk lesz, állandóan velünk lesz. Ami teljesen szokatlan, mert soha nem volt még így. Valahogy. A falunak örökké volt valamije, orvoson kívül. Akkor kértem, mi volt amivel kérkedhetett, piacon vagy kocsmában? Kire gondolt, amikor szélben, fagyban, esőben, úttalan utakon ödögött, előre és körbe-körbe. Személy nem került elé, csak a fogalom lengett az élete firhangja környékén. Talán az egyik nyáron nyaralni volt a közeli hegyekben. Talán nem is hallott rólunk, mégis amint megérkezik, a miénk és senki másé nem lesz többet. Veresmarton az orvosi rendelőt a községi előljárásság rendeletére indították be. A falubeliek azelőtt is el-eljártak az orvoshoz, mikor ráértek a dolguktól. Ki a pataki kicsi doktornőhöz fordult, ki pedig a helybeli felcserhez még ezzel-azzal. A ke-nőasszonyt azért nem emlegetem, mert a jegyző alapos, kissé indulatosabb megkenéséért mostanában tiltás alá került. Persze a jegyző környezetének fenyegetőzése, ha mondhatom, még nagyobb piacot jelent. Az igénylések teljesítése néha előjegyzéssel történik. Ennek ellenére Polli bármikor teafüveket és kencéket adott és ad a rászorulóknak. A községi nagydoktorhoz kevesen értek el. Igaz, hívásra későn–korán mindig kijött. Magától soha. Mondják is az emberek, mit várjál, a község hat faluból áll. Kettő jut Patak felé, a másik három nem erre néz. Menjünk a városba, ha ráérünk. A városba is eljutottak valahányan még életükben. Ha túl későn ment, akkor lehet halva hozták haza. Nem állt soha tetején a világ. Mindig kitaláltuk a tennivalót:

– Ha pénzed nem vágy, az eszed is jobban vág – mondják, akik tudnak valamit a pénz biztonságérzet sugallatáról. Semmi panaszunk nem lehet. Amióta a mocsárt leengedték, az utat megegyengették, állomást építettek, a város közelebb lett, mint a község központja. Csakhogy a gyalogos menés miatt még mindig messze. Nem beteg embernek való utak ezek. A bajban minden messze esik. Ha baj van az ember nem válogat, megy a doktorhoz, amelyiket közelebb kapja, vagy amelyik éppen szolgálatban van. Asse kutya, ha egyik iránt megyek, hát a másik irányban várt a doktor. Szót se válthatok, mert megkerálok. Gyógyszert is lehetett kapni. Volt a községi és a városi gyógyszertárban. Sőt a rossz nyelvek mást is híreszteltek.

– Ha kendnek választása esnék, Pollitól vagy Antikától venne be valamit? – tették fel a sarkalatos kérdést, amint a betegség űzte egyik vagy a

másik beteget a megoldás felé. Mert Antikánál, a mesterséges bikánál is lehetett porokat venni. Ezek a gyógyászat csodálatos termékei voltak, emberre és állatra egyaránt hatottak. Zokszó nélkül nyakalták, oldva vagy csak úgy, a minden ok nélkül való tasakokat. A por hódító tulajdonságait nem vetjük meg.

Most az a hír kelt lábra, hogy orvosunk lesz. A háború alatt többet ártottak, mint használtak az orvosok. A hegyet támadók és védők között volt egy nemzetek és érdekek körén kívül eső hely, ami elég nagydarabnak számított. Sok fájdalommal és félelemmel tűzdelt terület volt. Orvosok és nővérek tartották fenn, merev komolysággal és felelőtlennek tűnő hányavetiséggel. Akkor egy időre elegünk lett belőle. Nem hittük, hogy szesz-lámpa lángja mellett is operáltak. Nem mondom el senkinek, milyeneket és miket a golyó és a repesz munkálkodása révén láttunk. Jól lehettünk és voltunk nélküle is. A két ellenség orvosai barátok, itt voltak egymás farában. Azt se tudtad, mikor merre figyelőzz, esetleg kitől óvakodj. De minden ilyesmi felesleges volt, a franc se törődött ezzel, sőt a pihenő orvosok az ellenfél nővéreinek sem átállották a szelet csapni. Nekünk ez csak a kisebb bajt jelenthette. Annyi semmirevaló év után, az emlék mégis feltolakszik.

– Azt kell higgye a parasztember, hogy az orvosnak nem lehet nemzet-sége, az orvosnak az ellenségét is kell ápolni – mondta ki gondolatát a hely parancsnoka, mikor nem tudtunk mit hinni a doktorok dolga felől. A nagyobb bajt manapság, egy újabb rendelettel szépen bebugyolálva adták át. Megtiltották a bábaasszony ténykedését. Pedig az egész veresmarti határban alig volt élő, akit nem a bába segített volna a világra. Nincs mód ezt kikerülni. Ezután mindenki a városi szülészetre megy, és ott hozza világra magzatát. Csakis orvosi segédlettel és megfelelő felszereléssel. Aki ezzel ellenkezik, az magára vessen, ha büntetésbe részesül. A faluban nem születhet szuszogó lény. Mindent a városért. Feláldozunk, nem vitás. Eddig is mindenünket oda hordták volt.

Most az a hír kelt lábra, hogy orvosunk lesz. Az érdeklődő orvos kedves vagy kegyes lenne inkább? Arról beszéltek, hiába az öregasszonyoknak doktornő kellett volna, a környezeti nehézségek miatt, legyen inkább férfi, szóltak szembe az okosok. Ugyanúgy a vezérkósobbak vagy felszólandók szóban emlegették a községházán, nekünk, ha egyszer jó, akkor férfi legyen.

– Itt már van egy doktornő s az Pataknak elég, ha nekünk is doktornő jön, akkor csak látogatni fog majd minket – vélték az avatottaknak feltűnni

vágyók. Aki leintette még hagyján, de aki máris epéskedett, az már kicsit sok is lehetett volna. Emlegették, hogy amint megjön, azonképp fordul sarkon. Mondjuk, a falu nem épp olyan elvetni való. De első látásra ritka, aki szerelmes lehet belé. A hegyről három helyen szakad be a forrás és az esővíz, ezek a felszegei utcák is egyben. Aki száraz lábbal akar járni, annak legalább egyes kocsival kell indulnia. Vagy napszámra csizmában legyen jól dolga. A három patak mellett kétoldalt ügyes faházak sorakoztak, le a mocsár helyéig. Amit végigjárni nem éppen májusfás lányok álmával ér fel. Egy napra talán sok is lehetne.

Most az a hír kelt lábra, hogy orvosunk lesz. A doktor terepfutó bajnok vagy az erős emberek egyesületének a titkára lenne? Keménynek kell lennie. Nemcsak azért, mert Tüdős Márton mondta volna, hanem mert dolga ezer s nem kisasszonyoknak való. Ahol a patakok összefutottak, ott egy nagyobb tér volt. Ott tartották az ünnepeket, és ott volt a faluháza és a posta. Attól eljövet, állt a mérlegház. Volt ott a mérlegház mellett egy elhagyott nagyobb ház. Ezt szemelték ki rendelőnek. A gazdája a háborúkor lett el valahová. A csürt őszen-télen tánkra kinyitották. Tavaszon és nyáron leginkább az előtte levő udvaron forgatták a táncolókat. A fedél alá jutott a zenekar, ott tanyázott a csapos. A kalácsosnak is maradt hely, ha oda fáradt. Ezzel a fiatal vagy öreg doktor szórakoztatása le lett szögezve. Havonta legalább egyszer a hétvégi pihenése fejében egy rendkívül zajos hajnalig tartó mulatságra nyílt kilátás. Az előkészületeket valamelyes lendülettel mindenki ízeltette. A falubeliek csak nézték, de nem segítettek. Gondolták előre, hogy bizonyosan alig lesz benne haszon. Az ezernél alig több ember, ha eddig csak munkája végeztével ment orvosoltatni magát, akkor most talán másképp lesz? Kinek lesz több ideje, az orvos után kutakodni? A polgármester s a párttitkár az új idők hozadékáról s a modern szokások bevezetéséről papolt. Nagy jövőt jósltak modernizálási tervüknek. Hitték, amit mondtak.

A párt és a kormány gondoskodása révén a község újabb fontos lépést tesz a haladás felé – mondta a vezér, azt híván, hogy a község lakói örömmámorban úsznak a hírtől, pedig mintha görcsbe lettek volt az újdonságtól való tartás miatt. Aki járni tud, az dolgozni jár. Aki beteg, akkor kúrálja magát, amikor nincs dolga. Nem modern gondolat, de ez van szokásban. Aki nem elég megfontolt, az ügyis csak a templom hátánál pihen meg. Ezen még egy fia doktor nem tudott változtatni. Butaság lenne ezzel, alaptalan kikezdeni. Ráadásul kit érdekel, ha valaki egy komoly megázás után négy héttel csendesesen meghal? Öregen nem csodálkozik az ember. De a fiatalok dolgát sem firtathatja. Mi lenne, ha visszakérdeznének?

Most az a hír kelt lábra, hogy orvosunk lesz. Az orvost próbaidőre választani vagy meghívni illenék. Mi ugyan nem tudjuk, mit szokás ilyenkor tenni, mert nem volt ahonnan szokás legyen. Csak volt, több mint éppen. Jobb helyeken talán éppen így is van. Tisztesség esnék, ha friss végzőst megkeresnének a szűz helyek feltöltésére. Aki belegondolt, máris tüsténkedett. Nagy garral ment a felhajtás, mégis hiányoltam valamit. Nem volt célszemély, csak általában valaki valamire gondolt, azt álmodta tulajdonképp. Ha a mocsár helye felől érkezik, s az alszegiekkal szóba elegyedik, be se jön a faluba. Lesz vagy nem ideje csodálkozni, azt soha nem tudjuk meg. Közhiedelem szerint az alszegiek nemcsak fizikailag szegények, hanem az agyuk dolgában sem sokkal áldotta őket az ég. Egy ilyen okosokkal teli faluban ez egy kicsit furcsa. Két vagy három fogadó csoport is szervezkedett. Az egyik az iskola igazgatójával a községházán szerette volna a kezét megszorogatni, s egy fellobogózott teherautón áthozni a faluba. Ott a központba egy-két üdvözlöt lett volna, de idehaza aztán minden kultúrcsoport kivágta volna a rezet. A másik fogadócsoporthoz a papra és a kántorra élesítette a tekintete célgömbjét. Azt gondolták, hogy az állomáson szentelt zászlóval fogadják és népi, vagy fúvós zenekarral kísérik fel a faluba. A templomban az érkezőnek helyismereti felkészítőt tartanak. Felkészítik a váratlan helyzetek megoldására. Volt olyan egylet, amelyik az emberibb dolgokat tette az ünnepiek elé. Az étkezés és a tisztálkodás felajánlásain veszekedtek. Az ajánlatokkal egymás jóhiszeműségét is kitámadták. Nem volt békesség a faluba. Mindenki mást akart. Az még hagyján, de másképp is gondolkodtak róla. Talán ez volt az oka a nagy zavarodottságnak. Végül is nem pontosodott kristályosan, hogy lenne a jobb. A kultúrcsoportok vezérigazgatója azt rebesgette, hogy a fogadó egyletek küldöttségeit és okosait egyesíteni fogja.

– Meghívjuk a pataki fúvósokat és a szép léleképítő műsorunkat, megtoldjuk egy gyönyörű klasszikus hangversennyel – tódította meg a rezesbanda pártfogója. Aztán még egy akadály tornyosult a féktelen tervezők elé. Hogyan veszik fel a kapcsolatot az érkezővel, hogy az tévedhetetlen megtudná, kivel is kell paroláznia.

Most az a hír kelt lábra, hogy orvosunk lesz. A doktor milyen nem lehet, vagy éppen kell lennie, ezek nem valós kérdések. Ezek a fontolásra való dolgok, a pihent elmék zavarai, valószerűen semmi józan dologgal nincsenek kapcsolatban. A fogadó csoporton kívül volt egy hadakozó tábor, az orvos ellátása felől vitatkozott. Pedig nem megvetendő, hogy az embernek enni kell, éppen Veresmarton is. Pedig itt egy árva kifőzde vagy

konyha sincs. A kocsmák pedig a háború óta nem készítenek ételt egy hülyítésre kitalált rendelet miatt. Sorra, vagy mikor, kik és mennyit, hoznának enni a doktornak. Mert a meleg étel kell az embernek. Ha egyetlen levest enne, akkor is elengedhetetlen a meleg étel. Ha készített ételről esik szó, akkor jó lenne, ha a kályha mellett enné meg. Itt ugyan felmerül egy igen meredek akadály, de minden egyébgyütt ez is leintható, tulajdonképp az egész falu étkezési menetrendje átalakulna, vagy pontosabban felborulna. Heteken át az asszonyok egymás figyelőzésével és értékelésével lennének elfoglalva. Leintették. Az orvost erre már el is osztották. Három hétig egyen a hegyek oldalán, másik két héten a központba, s egy maradék héten az alszegben. Itt örökösen erős hümmögésbe fulladtak. Mindennel kiegyeztek volna, de az Alszezen fennakadtak. Ki lenne arrafelé, aki a falu becsületét nem rontaná meg egy tányér leves erejéig? Aztán a másik két étkezésre úgysem volt senkinek sem semmi ötlete.

– Mindenki egyen otthon, ezt a mondást el kell felejteni, vagy ki kell tekerni a nyakát, a doktort csak nem lehet ilyennel sértegetni – tette hozzá az illedelmesebb kenyéren nevelkedett csoport. Nem javult, inkább romlott a falubeli békesség. Már alig volt valaki, akinek valami szólás miatt bár egy haragosa nem lett volna. Bajban is volt a pap, mindegyre csak békéltette az embereket, azok pedig szünettelen haragban voltak.

Most az a hír kelt lábra, hogy orvosunk lesz. A doktornak elsősorban helyre van szüksége, s aztán ráér az előítéleteket s a butaságokat megvívni. A rendelő berendezését a jegyző vállalta fel. Minden darabért tanácskozott vagy vitatkozott a községi nagydoktorral, közben felforgatták a lomtárat. Aki keres mindig talál is. Találtak kézmosó állványt, rajta gumicsövekkel. Két nagy befőttes üveg hiányzott róla. Kész lehetett volna az osztályon felüli kézmosó. Aztán fogast és padot kerített a várószobába. Rátaláltak az eldobott fogászülésre. Kaptak két pléhszekrényt, ablaktalan. Vaságyat és fiókos szekrényt, az iratoknak. Asszonyokat rendeltek be, hogy a rendelőnek kijelölt házat kimeszeljék. Az ablakokat megpucolták, a padlót felsikálták. A szövetkezeti kerekas műhelybe kétkerekű kocsit rendeltek. Egy szoktatott lovat is megjelöltek. A fásszint istállónak tették, mellé egy ereszt kerítették, hogy a hó ne takarja be a tüzelőt. A jegyző felvette Pali lovásznak. Pali egyik lábára hibásnak mutatkozott, nem vitték katonának s a lányok se a táncba. Ez lehet az oka, hogy a templomba sem ment vele senki. Nos, Pali kezébe ecsetet adtak, s fehér olajjal lefestették a bútorokat, az ajtókat és az ablakok kereteit. Átöltöző keretet is készítettek. Tarka vászonnal vonták be. Ne láthasson át rajta kíváncsi szem. A kántortól egy használatlan íróasztalt hoztak át. Ez alatt a jegyző és a párt-

titkár váltig öndícsérte saját érdemeit. Egy hete ígérték, hogy holnapra végre készen lesznek a méltó orvosi rendelővel. Minden utolsó nap is hor-
dott valamit a jegyző. Aztán egyszer tényleg kész lettek a rendelővel, töb-
bet nem volt az, amit leskelődni. Csak a cégtábla hiányzott, egyéb minden
elkészült. Az emberek bólogattak és ámuldoztak.

– Fogadok akármiben, hogy ez nem nekünk, hanem a megyei urak
örömére lett ilyen – mondogatták az elégedetlenek. Nem hitték a hírt, meg
az előkészületek valódiságát sem. Annyi hihetetlen dolgot láttak. Hogy
mennyire volt jó, vagy csak részben teljes, arról senki nem szándékozott
töprengeni. Dagasztotta a lajbikat, mi sem vagyunk alább a patakiaknál.
Doktorunk lesz.

Most az a hír kelt lábra, hogy orvosunk lesz. Hús–vér ember, aki azért
jön ide az Isten háta mögötti faluba, hogy embertársait gyógyítsa, ha kell
és szükségessé lesz. Csodák pedig soha nem történnek. A ritka esetek
termik a csodát. Egy reggel két hátizsákos pihent a mérlegház küszöbén.
Két jól megtermettnak ígérkező városias kinézetű ember volt. Az egyik
valamivel idősebbnek látszott, szakállat viselt s a feje tetején kopaszodott,
mint a főpapok, csakhogy a haja is hosszabb viseletűnek tűnt. A fiatalab-
bat mutató másik, szintén hajas volt, de sima arcú. Ott szundikáltak, mikor
az első mezőre menő emberek rájuk köszöntek. Ők csak néztek, ma meg-
tudhatták, hogy a veresmartiak mindenkit köszöntenek, akit éppen meg-
látnak. Van úgy, hogy az idősebb a fiatalabbnak is köszön. Aki fürgébben
köszön, az jobban érzi magát, tartja a mondás, s nem ismerek senkit, aki
nem szeretné jól érezni magát. Aztán a faluházának a dobosa vette őket
érdeklődő gondozásba. A tőle szokott nyugalommal és alapossággal
megkérdezte, kit keresnek, mikor jöttek, meddig maradnak, és miért kere-
sik az illetőt, hosszan bólogatott. Merthogy a kérdéseket még feltette, de
hát a válaszokból semmit sem értett. A kopaszos mosolyogva mondott
valamit a papról s az iskolaigazgatóról, de a dobos nem emlékezett senki-
re, aki ilyen járt volna náluk. A fiatal hosszan mesélt valami rendeletről, de
ő olyant sem dobolt ki, tehát teljesebbé lett a zavar. Aztán megérkezett
Berta néni, aki a faluházán gondoskodott arról, hogy semmi se maradjon
az asztalokon, s esküdt ellensége volt a pornak. Meglátszott rajta a városi
járatossága, mert kislánykorában a városi zsidóknál szolgált. Nem afféle
dobos ember-forma kérdéseket tett, hanem célszerű kérdést szegezett
nekik:

– Mi járatban vannak nálunk az urak?

A kopaszodó még mindig mosolyogva, előbb a fiatalra, majd önmagára
mutatva, azt mondta:

– Ezután ez a fiatalember lesz a fogorvosuk, az egyéb bajaikat pedig én fogom kúrálni.

Ahogy éppen felemelkedett a doktor ültéből, Berta néni világosan tudta, ilyen szép szálú embereket nem látott életében... Abban a szentséges percben fény derült mindenre. Veresmartnak orvosa lett, egybe kettő. Pukkaszthatja az irigység a környékbeli falvakat. Ami éppen úgy kell nekik.

Egy betűvel több, mitől kevesebb

Veresmart alatt a régi, kiszikkasztott láp helye alvégén, legalul van egy nagyon kedves hely. A Nyúlaspadtól visszafelé egy szekérnyomon bemenet, feltölteni nem érdemes, kiszárítani túl drága terület akadt. Ha mi terem benne, tavaszon és őszön bármikor felveheti a víz. Ez egy patkó alakú hely, ami körül egy csendes patak folyik el lassan, nyáron tóvá szelídül, a patakon túl pedig a vénséges vén mocsár. Minden bajával és minden bájával. Másfelől az erdő is éppen eddig tartja fontosnak, a hegyről leérni. Talán növényvédelmi paradicsomnak is kinevezhetnénk, ha költetlen híre menne. Majdnem minden vadnövény mintája itt megtalálható, ha valamiről kiderülne, ki óhajtana veszni, akkor majd megesik, hogy innen vigyük a mentőmagokat vagy a gyökereket. Kérve vagy kéretlen mindenki csak arról regélt, hogy ez a darab hely teljesen értéktelen. A hetvenes években erről valamit ki lehetett találni. Ezt a darab értelmetlennek mutakozó helyet valahogy megszerettük. Látszott, hogy a nem ismerők a senkik földjévé fogják ítélni. A nagy láp lecsapolása után már létezett egy terv, az erdőszel és az egyik kollektíves ügyessel, hosszan álmodtunk. Mikor a munkatársam és barátom is belevegyült, még egy mérnök katonatisztet is ki faggattunk. Nagy segítségünkre volt a színtezéseknél. Először egy nyaraló és vendégfogadói üzlet egységre gondoltunk, de akarattunk a törvényeken kívül esett. Felhagytuk s másba kezdtünk. A falu felől, megfontolással, aztán egy harminc méter hosszú és két és fél méter magas töltést kellett odatalicskázunk, alább pedig két, nagyobb követ beállítani a patak szűkületébe, mintha ott termett volna, hogy a tóvá szelídülő víz ettől még lassabban folya el. A helytelenségeket és a képzelt utánzó hiányosságokat betonnal pótoltuk ki. Egy kisebb mesterséges vízesést alakítottunk ki a régi mederbe térésnél. Az esés helyét szikladarabokkal raktuk meg, hogy a víztörés minél természetesebben hasson. A patkó körül ladikban járható, nem erősen mély és nyugodt víztükör lett. Már második nyáron annyi halunk volt, hogy a gondolatlan falusiak még kosárral is nekiveselkedtek. Fogtak is jócskán. De maradt is. Azóta sem mutatkozik hiány a halásznivalóban. Leszoktak mindannyian a hálóval való riasztásról. Az erdősznek és a kollektíves mindeneknek amolyan flekkes vendéglátó eresze már volt az erdő felől, a tiszt melléjük állítatott egy kempinglakot. A szigetre aztán elsőnek a gazdasági mérnök az egyik vadőrrel, egy erdőszmérnökkel, majd én a barátommal közösen húztunk fel egy-egy menedéket, ahol nyáron néha egyszerre is, de főként külön, három hetet is elműnomádkodtunk. Később a soros párttitkár is felrakott egy vityillót, de

nem nagyon használta, legalább mikor én voltam ott. Ő maga nagyon ritkán mutatkozott. Sőt mondhatnám, rajta kívül sokakat láttam. Vagy csak nem figyeltem eléggé?

Az erdésznél sokszor látni véltem egy gyereket, aki mindig távolról lesett minket. Volt, amikor ha elég közel jött, meg–megszóltattam. Volt, hogy elinalt, volt, hogy válaszolt, de az elején egyáltalán nem jött közelebb. Később a látásból ismertség miatt mégis megbarátkoztunk, nagyon érdekelte a fényképezőgépünk, s persze a távcsövünk, ami az erdészétől különböző volt. A gyermekeim csillagvizsgálata is érdekelte. Ez a gyerek, hozta az első összeszólalkozásom az erdésszel s az ő édesanyjával. Adelinat, az erdész anyujának neveltjét, mert állítólag így hívták a gyereket, még nem járatta iskolába. Kérdeztem, hát modern Tarzant akarnak-e belőle? Hiszen a faluban van iskola. Nem kellene messze járni. Kacagtak is, bosszankodtak is, tudatlanságom okán. Adelinat feltehetően, a faluban mindenki csúfolta volna, senki nem kötötte az orromra, vajon miért? Bizonyosra állították, hogy fiú volna s akkor ilyen furcsa nevet, minek adnának neki. Persze a falusiak ezt csak nem is sejtették. Többnyire itt tartották az erdei tisztáson távol a világtól. Alig tudott felőle néhány ember. Pontosabban senki fia. Aztán azon a nyáron alaposabban kézbe vettem. Hamar megtanult írni, mert nyomtatott betűket, már azelőtt is másolt. Számolni váratlan jól tudott. Tanította titokban a nagymama is. Előkerült egy teljesen kitöltött első osztályos munkafüzet. Nagyot lökött az előkészületeken. Ettől aztán nagyobb lépésre vállalkoztunk. Bevittem a cigányoknak tartott gyorstalpaló tanfolyamra, az első és a második osztály gyakorló próbáját egyben letette. Akkor az erdészt rábeszéltem, hogy tegye be a városi kollégiumba, egyenesen a harmadik osztályba. Be is vették. A mama zsörtölt nekem rendesen, aztán mikor Adelina szokottá lett, többé velem nem is egyezett. Elvettem a kedvencét s odadobtam az idegeneknek, hadd kínozzák kedvükre, morfondírozott magában. Ezt menetrendszerűen, alkalomadtán ráolvasta a fejemre. Semmivel nem lehetett jobb belátásra bírni. Dúlt-fúlt és gyűlölködött. Csak csipkedtem magam, egy ilyen nemes lelkű asszony nem lehet ennyire buta, hiszen ő egyáltalán nem nézi, s akkor mitől nem látja a gyerek érdekét? Bizony az önző és bitorló féltékenység nagy hatalom. Sőt halálos betegség okozója is lehetne.

A világ csodamód kínálja magát. Itt vagyok emberek, használjatok! Itt vagyok emberek, vigyázzatok rám! Itt vagyok emberek, maradjatok velem! Itt vagyok emberek, teljesítsétek Isten parancsát! Kiált rohanásunk közben ránk, de némelykor csak utánunk. Mert a hihetetlen rohanási sebessé-

günkben a hang persze elmarad mögöttünk. Képzeld viszonylag, nem is érhet nyomunkba az indulásunkkor kiejtett szó. Hihetetlen. Az ember pedig néha ott van, ahol lennie kell vagy éppen ellenkezőleg éppen az illető helyen nem lelhető fel. Szenzációsan egyszerű dologról van szó. Aki a helyére kerül, azt természetesnek tartja, és szerencséje felől dicsekszik. Aki a szerencsés helyet még nem kapta meg, az káromolja az Istent. Valakinek hibásnak kell lennie, ha az ember magától nem tud elhelyezkedni. Akik pedig nem kerülnek a felismerés birtokába, azok örökre ténferegnek. Nem rettennek vissza a tülekedéstől s a lökdösődéstől sem. A Teremtő eldöntötte, hogy az emberek számtalan bűnük bocsánatáért, minden életükben minden korábbi dolgaikat és bajaikat elfeledik, nulláról tiszta lappal előlről kezdenek. Az ismétlődő staféták átlagából aztán kiderül, hogy melyik kísérleti csapat a legfejlettebb. Vagy a legerőteljesebb. Bírja a koptatást. A legjobb csapatok kitűnőségei végül örök életet nyernek. A pontozóbírók szempontjai a mennyekben vannak. Nem bizonyos, sőt egyáltalán lehetetlen, hogy az önző és képmutató emberek két vagy több próba után fennmaradhatnak. A lepontozottak átnevelés alá kerülnek. Az átnevelésből próbát tesznek, majd megint visszavezetik őket, hogy tegyék dolgukat. Ha érdemesnek bizonyulnak, akkor maradnak, ha nem, akkor végleges büntetésben részesülnek, és génjeiket bankokban helyezik letétbe. Ivaranyagait a finomítóba viszik és letakarítják róla a pestis és a rák hordozóit. Ez persze nem azonos a tisztítóúzzal, de még a pokollal sem. Csendben tapsikolnak az angyalok, a rosszak száma csappant, a jók száma nőtt. Nem valódi számszerűségben, hanem csak összehasonlítási arányban. Egy rossz sem marad életben, ha mégis, az csak a téves megítélés dolga, ettől az egész életterület minden mértéke megváltozik. A létező életek száma pedig nem változik, csak a jellemző minőségük javul egy keveset. Időnként a jelenlevők száma hirtelen még fel-felugrik. A helyzetet feltétlen helyre kell billenteni. Járvány vagy háború hivatott ezekre. A megoldást hordozó vírus bevitele a rendszerbe sokféle és változatos úton történhet. A torzsalkodás előidézhető művileg is, egy téves szemvillanással is. Ugyanakkor volt már rá példa, hogy adott helyen a lakosság hirtelen megrikkult, valahonnan csak elkezdtek érkezni az emberek. Aranybányát vagy kolbásszal támasztott kerítést kerestek. Vagy valaki valamiféle fondorlat útján pénzt adott az áttelepedésért. Felmérhetetlen változásokat idézván elő, minden emberi élet szempontjából jelentős vonatkozásban. Főleg a jó szokások szoktak ilyenkor elveszni. A próbák követelményszintjét ilyenkor leszállóban módosítják. Ez nyilvánvaló veszteség a tesztelteknek. A túlélési próbák rendkívül sokrétűek. Alig lehet felsorolni azokat. Nos mindezeket valakiknek igen alaposan kell követniük. Legyenek felügyelők vagy

felügyeltek. Az élő és élettelen teremtmények ezért rettenetes versengésben leledznek. Egyik szorítja a másikat, annyira amennyire fel is falja, ha a helyzet megkívánja. Egyik segíti a másikat növekedésében vagy át a vízen. Hihetetlen mekkora sürgés-forgás van az egyes élőhelyek találkozásán vagy kioltásán. Azt is el tudom képzelni, hogy más hasonló földek is vannak, ahol ugyanez a taposómalom kísérlet folyik. Mindenféle színes népek vagyunk, sok egyező és több saját tulajdonsággal felruházva, cammogunk valamerre, ki-ki a maga útján. A maga útját a közösség, de a sorsszerűség is megszabja. Hallottam korlátozó tervekről is, de ezek többsége korábban kioltódott. Azt hisszük, még mi is akik adunk a fennkölt véleményünkre, hogy magunkba vagyunk a kerek nagyvilágon. Pedig kell lennie még ilyen világoknak, hát nem egyetlenek vagyunk. Feltehetően párhuzamos világok vannak. Figyelmetlenségből vagy miből, ahogy kiveszejtettük réti tyúkot, úgy eshetett el példának okáért a kék bőrű ember. Valamije nem tette lehetővé a tovább élését. Vagy a többiek nem tűrték a kiállhatatlanul gyenge viszonyulását a próbákhoz. A zöld bőrű ember pedig feltehetően sokáig megmaradt, aztán a korábbi lépök lecsapolásánál vagy másképp gondolt eseménynél mégis eltűnt. Talán csak nem, valamért mennyei jutalom kirándulást nyert. Semmit nem zárhatunk ki. Most talán a Marson mutogatják magukat. Ha minden igaz. Ha nem, akkor is. Nekem minden dolgom mellett, a kék vagy a zöld bőrszínű emberek igen-csak hiányoznak. Eljátszom a gondolattal, milyen meszticlehetőségek kerülhetnének, mennyiféle bőrszín árnyalattal.

Adelina járta az iskolát, előmenetele megfelelően jó volt. Bejártam elég rendszeren, érdeklődésemre mindenki, s aki gyermek csak Ádikának becézte. A tanítók, aztán a tanárok csak Petrescu vezetéknevén szólították. Ilyenformán lehetett, hogy az Adelina nem forduljon elő, szinte feledésbe merüljön. Az osztályfőnöke még meg is dicsérte, az igazgatónő pedig felhívta a figyelmet, hogy a személyi igazolvány kiváltása előtt, váltsunk a nevére, amennyit helyesnek tartunk, de a gyereket nem kellene egy ilyen furcsa utalás szorításában hagynunk. Az tanács alkalmassága és nyíltan kezelése előnyösnek mutatkozott. Magamra maradvá okoskodtam, bár a korábbi homály fátylát semmi nem igyekezett eloszlatni. Az eredeti keresztelő szándékát vagy a kitermelt lehetetlen állapot okát pedig egyáltalán nem ismertem. A mama és az erdész nagybácsi, gyámapai kívánságával, ha engem választana ténylegesen, sem voltam tisztában. Az utána járásnak egyetlen következménye volt, egyre jobban belebonyolódtam a kibogoznivalóba. Aztán egyszerre csak rászántam magam és elmentem az erdészlakba. A nagymama ridegen nem repdesett, elvárhatatlan lelkes

fogadtatás ürügyén. Aztán szóba hoztam az elért eredményeket és a dicséreteket, hihetetlen megengesztelődött. Elmagyaráztam, hogy a fiúgyerekek ebben a korban aztán lassan elérik a kíváncsiság olyan szintjét, hogy független a lehetséges titkolózásaink és egyéni megoldásaink zsenialitásától, kínos és nyersen faggató kérdéseket képesek feltenni. A mama ekkor szépen kinyílt. Olyan lett, mint a veresmarti táncünnepélyre szolgáló csűr kapuja.

Volt neki egy lánya, az általam ismert erdész húga, aki városra került a maga idejében. Ott járatták az iskolába. Hanem, onnan csendesen kilépett és szobalánynak szegődött valami úrhatnámokhoz. Később valami kiderítetlen helytelenség miatt terhes maradt. A mama csak későn értesült a dologról, de a lányka váltig fogadózott, hogy egy elvetemült lány helyett egy hamvas, tiszta lánykát ajándékoz. Nem sokkal az után a szülészetről értesítették a mamát, hogy lányának otthagytott kislányát vinné haza. Anyakönyvi cédula már van rá, csak az illetékes leányanya tűnt el nyomtalan. A mama némi szomorúsággal bement a szülészetre és egy óvatlan pillanatban az egyik gyereket felnyalabolta. Vele az erdőig meg sem állott. A papír ugyan a lánykának tökéletesnek mutatkozott, de az elemelt fiúcska volt éppen, nem teljesen a papírformának megfelelő. Hazáig építette titkát, hogy a lány a lánykája miképp lett volna fiúvá. Nem is akadt fel senki ezen a dolgon. Hiszen csak egyetlen embert értesített róla. Ez a fia lett volna, aki ettől kezdve anyját zavarodottnak tekintette. Azóta ott van Adelina ott-hona és senki sem tudta meg előttem, hogy az a fiú éppen lány lehetne. Minek kell vagy kellene lennie? Ha a nagymama a természet rendjébe a maga módján nem avatkozott volna be. Valamit idegeskedett a mama a gyerek miatt, ha keresnék vagy próbálnák azonosítani. Meséket szőtt a gyerekecske eredetéről, készült a próbára, de jószerével az eset senkit sem érdekelt. Minden még az elkezdés előtt abbamaradt. A kérdésekre, hogy a fia erről valamiképp vélekedett volna azt felelte, hogy ez a beszélgetés csak egy lehetőség. A fia faggatására ezeket szándékában áll letagadni. Különben a dolog a fiát soha nem érdekelte s a véleményét csak ingerült kiabálással fejezte ki. Magam megnyugtatóására megbízói levelet írtam, felhatalmaztam magam, hogy a mama kívánságára, tisztázzuk a gyerek nevét, éspedig a neve végén álló fölös a betűt töröltessük. Legyen csak pusztán Adelin. Elfogadható, használható név. Kevesebb huzavonával járna, és nem kerülne sor kellemetlen és tisztázatlan vizek felkavarására. Ez senkinek nem érdeke ma, s a gyerekeknek a nyugalalmát is szükségtelen zavarná. A gyerek bajának az egyik levele ezzel meg volna olvasva. Minden okiratát a legtvényesebben tisztába tettük. Sikeresen. A feltehető félreértés és esetismeret okán jogot formáltam az anya megkeresésére.

Sikertelen. Később nyomára próbáltam jutni a kicserélt kislánynak. Neki mentem a legendák falának. A szülészet anyakönyvénel a bejegyzett szülésekhez ragaszkodtak, ezeket a gyerekeket pedig óvás nélkül haza vitték a maguk idején. Onnan kijövet sem maradhattam nyugton. Nővérek és bábaasszonyok között kerestem az emlékeket. Két esküdöző szemtanú táborra leltem. Az egyik arra esküdött, hogy egy leányanya kínjában, a megejtő legény nevét kerürendő, lányos formában mondta a szeretője nevét, tévedésből ez került beírásra. A másik tábor arról vallott, hogy a két család egyetértéses alapon kicserélte a gyermekeket, várván az alkalomra, hogy idővel az árulkodó nevet alkalmasan átcserélhessék. Nyomukra próbáltam lelni, de a sors által kijelölt, az anyakönyv titkának maradt és feltételezett csereszülők más vidékre költöztek. Az erdész anyujának csak az égben maradt ettől koronatanúja. Azaz nem lettem okosabb, és csak pletykára hagyatkozhattam.

Adelin Petrescu közben leérettségizett. Az eredeti kötések felmutató családjától ugyan nem szakadt el, csak lelkesedésében változó hőfokú ragaszkodást mutatott irántuk. A környezetében fellelhető felnőtteket önkényesen fogadta el vagy utasította vissza. Vér szerint vélt anyját teljesen kitagadta. A házban fellelhető fényképeit mindenholnan kimetélte. Fizikai jelenlétére semmilyen jelzést nem tűrt. Rapszodikus és felületes érdeklődését teljes érdektelenséggel fizette meg. Engem választott bajfogónak. Mert hirtelen természetével szinte termett körülötte a baj. Vagy nevezzem inkább magyarázhatatlanságból fakadó nézeteltéréseknek. A bajainak többségét magyarázatokkal, egyiket–másikat pedig példalózásokkal kellett megoldanunk. Hirtelenségeit türelemmel és kivárással sikerült ésszerűen letompítani. Érezhetően többet járt hozzánk, mint haza. Bajait és örömeit is inkább velünk osztotta meg. Én vagyok az édesanyja helytartója, hiszen tudja, én jártam el mindenben, ami a körülzártságból kivitte az emberek közé. Nagyobb korára, a nagybátyja férfias beszélgetésen, helyesnek tartotta a gyerekekkel a múltat a lehető legrészletesebben tudatni. A dolog helyesnek mutatkozott több szempontból. Értékeket teremtett magának és tiszteletet fakasztott nevelői iránt. Mégis kamaszbetegségei idején panaszkodott nagymamájára. Valótlanná lett szenvedéseit rőtta fel az öregasszonyoknak. Képzelt csúfságokat látott a nagymama bűnének. Nem átalotta, az idősebb erdész asszonyát a valódi gondatlan anyujának felelőtlen bosszorkájaként emlegetni. Több alkalommal emlegette, ha nem lenne tekintettel betegségére, akkor most késve is feljelentené gyereklopás miatt. Szívesen részt venne, epéskedett, azon a tárgyaláson, amikor elítélik. Máskor részvétellel volt súlyos betegsége iránt, és sajnálta, hogy az Isten

valami miatt igen keményen bünteti. Valódi szüleit soha nem akarta felkeresni, mivel meggyőződése szerint vétkesek. A vétkük súlyosságát növeli a lapítás. Hogy világgá kürtölték volna fájdalmuk az ellopott gyermek miatt, csak hallgattak. Vagy a két szülő megegyezett volna a cserében és a kötelező titoktartásban? Ismét máskor jól mulatott azon, hogy korábbi valamelyik nyilatkozatával bárkit meg akart volna sérteni. Megint máskor lánynak tette magát, és felnagyított finomkodásokkal karikírozta a fiús esetenéseit. A nagymama temetésére csak ismételt unszolásonként ment el. Várakozásom ellenére igen éretten viselkedett. Ilyen legény lett az én barátom, mindenben olyan, mint a tizennyolc évesek mindenkor. Lázadók és megalkuvók, álmodozók és megingathatatlanok, türelmetlenek és álmosak, Adelin is csak olyan volt, mint a kortársai.

Több délutánján és minden nagyszünetben az iskola rádió rendes munkatársa volt. A szabadidő klubban két rövid filmet is forgattak. Az osztálytársaik kalandos kirándulását filmesítették meg. Jópofa dolognak tartottam. Lendületes és fiatalos próbálkozás volt. Egy nap Adelin azt kérdezte, hogy riporternek, televíziósna, el tudom-e őt képzelni. A tanulással és a tapasztalással való viszonyára csak nekem volt teljes rálátásom. Hát csak igenlően válaszolhattam. Egy kereskedelmi tévéhez szerződött, a híradókhoz gyűjtene anyagot.

–Marina jó lenne operatőrnek – robbant be a minap.

A fogadottnak számító fiam ragyogott, mint a tavaszi délelőtti napsugara. Adelin talált egy lányt, aki valóban fiú lehetne. Micsoda orcátlan véletlenje a ránk pimaszul vigyorgó sorsnak? A rendes rendetlenségek között ez egy figyelmeztetőn kirívó dolog. Korábbi papírjában csak Marin volt, hozzá kellett ragasztani egy emlékezetes, de hiányzó a betűt, hogy lányossá legyen. A saját sorsának fordított tükrét véli látni benne. Külön érdekesség lehetne, ha ezt kereste volna. Ugyanaz az értéke, ha csak véletlen úgy rátalált. Nekem igen nagy nyomot hagyott a lelkem aznapjában. Igen erős sorsközösségi kapcsokat állapít meg. Ráadásul az ilyesmi szerintem nem lehet a véletlen műve. Az ilyesmiről a gondviselés intézkedik. Ugyan lassan bontja fel a részletek kusza láncát, de bizakodva teszi, feltételezi, hogy én megfelelően értékelem. Hiszi, minden eddigi feljogosítja, hogy a lányt nekem bemutatná. Senki másnak nem mutatja meg addig, amíg jól ki nem diskuráljuk magunkat. Merthogy az én véleményemre nagyon kíváncsi. Aztán Adelinnek pedig épp munkatársra volna szüksége. Az ennyire érdekes munkatárs pedig duplán nyereség. A családomat jelesen öröm érte, mihelyt Adelin boldoggá válásáról értesültek. Senkinek sem volt feltenni való kérdése.

Nekem egyetlen bajom akadt ezzel a dologgal. Aggódnék, ha most mindezek után, éppen az Irakba való elutazásukat is ilyen hebehurgyán tervezetlen, és befejezett tényként hoznák tudomásomra. A munkatársban való csalódás lehetőségét ma elhalasztom holnapra, vagy azutánra. Nem illik egyvégtében aggályoskodni. Feleségem nevetését nem feledhetem. Minden riporter, csak nem megy el Irakba!? Fölösleges az ilyenfajta mondvacsinált aggodás. Valójából erről szó sincs, csak az én aggályos agyam termelte ki. Ételt-italfélét nem rendelt Adelin semmit, csak a tiszta ágyneműre hívta fel a figyelmem. Három, külön álló egyes fekhelyem van, s a padláson két szőnyegmatrac. Egy saját zugom van a horkolás ellen. Talán elférnek. Most, pedig befejezem a takarítást. A hétvégére odaadtam a patkósparti lakomat egy kis kikapcsolódásra. Kettőjüknek. A kivonulás után is nekem kell takarítanom? A saját gyerekeim, ha buliznának, segítenek összerámolni előtte és eltakarítanak a végén. Adelin kedves, ezt még el fogom neked mondani. Annak ellenére, hogy ezt te már igen rég tudod. Az egész morgolódásom itt kíséri a feleségem, karba tett kézzel nézelődik, és mosolyog. Esküszöm, az egész olyan mintha vizsgáztatna. A saját gyerekeinknek is eljátszom ezeket? Ugyanígy vagy másként fogok morgolódni?

Ítélező és alapos mérlegeléssel járó ismerkedést, amire megkértél s az azt megelőző beszélgetést, pedig egyáltalán nem lehet az elutazás előtti félórába belezsúfolni. Ebbe a vállalkozásba ezúttal nem megyek bele. Komoly véleményt alakítani és kinyilatkozni ilyen rövid idő alatt, a felelőtlenség jele. Vagy azt gondolod felőlem, hogy látnoki képességeim volnának. A szuszogó ember egyik gyarlósága éppen a megtéveszthetősége. Márpedig ti, az egyelőre ismeretlen Marinával, éppen egyik vagytok a megtévesztéssel.

A kulcsot az ereszbe teszem, az ismert helyén rátalálhatsz. Ott találhatsz kenyeret, zsírt és szalonnát, tettem két fő hagymát és pár paprikát. Nem kérted, de legyen ... Végül nefeledjek az erdészhez belépni, felkészülni és előkészíteni lelkileg, ha netalán Marina, valamiképp Adelin régi vagy fiatalkori, édesanyjának számító nőre emlékeztetne vagy hasonlítani ... Mert a nagybácsival való találkozásukat helyénvalónak tartom, ha kell szorgalmazom is. A leglazább rokon szálakat ápolóknak is találkozniuk kell. A leglazább rokon szálak épp az erdészhez kötnek Adelin által. Egyaránt rokonom Adelin s általa az erdész is. Sorsuk alakulása az én dolga-imra is hat. És viszont. A feleségem mosolya egyre nyájasabbra finomul. A nagy fontosságúnak vélt dolgom is lassan bevégeztem. Indulhatunk.

A tűz ördöge nem alszik

Farsangfarkán három tüzeset szomorgatta meg a veresmarti atyafiakat, kik egymással, ha nem vérségi, de mégis szinte rokoni kapcsolatot tartanak fenn. Akárkinek bármiféle sérelme esne, azon mindenki egyaránt elkeseredik, majd valamiféle lendületet kapnak, és a károsult segítésére sietnek. Azzal, hogy ki ér el hamarabb, vagy később a segélyadással, az itt mindenkinek az anyjától és a jó szokásaitól függ. Na, de a tüzeset nem tréfa, ezzel nem érnek rá halogatósdit játszani. Az első esetnek hétfőn, Tartóth Vincéék füstölőjétől meggyúlt pajtaoldal, volt még nem annyira megbotránkoztató. Valami egy óra alatt teljesen eloltották, a nyomát felseperték. Nappal volt, semmi ijedelem nem kísérte. Másnap a sérült oldalt kijavították. Az emberek még kedélyeskedtek is az elfojtott tűz gyengécske gerjedelméről. Az utolsó esetkor szombaton, Kerekes Ábelék házának teteje gyúlt meg a ház padlására kivezetett füstöléstől. Hát erre szinte számítani lehetett. A községi önkéntes tűzoltó alakulat felvonulása annyira kevés volt, a városi gépesített vízágyúsokat is ki kellett szólítani. A ház épen maradt, de a tetőt újra kell tenni. A falon lefolyt szenes és kormos lé nyomáról most szólni sem kívánok. Az épületfa beszerzését a biztosító azonnal elvállalta. Ez is nappal esett, estére a család elszállásolása is megoldódott. Hanem a Dezsőfi Zoltán esetét, nemcsak meggondolkoztató, hanem erre szokták mondani, hogy Isten rendelésére való dolog. Húshagyó keddre következő csütörtök éjén történt az eset. Két tűz között, a hét közepén.

Dezsőfi Zoltán hatodikos korában tűnt fel a közeli városban. Ide helyezték szüleit. Alig egy év alatt valahol ráakadt a vidék egyik legjobb primásának, Máthé Béni zenekarára. Mikor tisztába jöttek a tehetségével és rátermettségével, alig jutott hely a kérélnésnek. Mondhatnám kéretlen kapcsolódott a csapat zenei életébe. Amennyit az iskolai elfoglaltság engedte volna, elvállalta a harmonikázást ebben a mulatózenét bátran felvállaló együttesben. Aztán mikor az iskolai foglalkozást is háttérbe vetette. Ment ez nekik, ment. A sors úgy hozta, hogy az iskolai és a városi tánccsoportnak is zenéltek néhanapján. A harmonikás szeme megakadt egy copfos szőkeségen. Azután, aki, amit akart beszélhetett, két gyerek együtt cseperedett, érettségi után a legény azonnal katonának jelentkezett, a lány megvárta, míg leszerelhetett. Egyetemre készültek valamikor, a szülők öröme, de mégse mentek. Valamennyi időre aztán a pappal egyezkedtek. Az egyezséget a szüleikkel is elosztották. Meglepetésnek már semmi

se számított. Annak is, aki nagyon jól tudta a mindennapi esetet. Másnak amúgy se.

Más világ van, mint régen volt, döntésük meg lett még mielőtt bárki valamit találhatott volna ellene, vagy kivetni valót a cél szent eszközében. Paphoz mentek, aztán egy zenészhez méltó lakodalmat csaptak. Mondjam–e, hogy egy hétig húzták a mindenféle zenészek? Pontatlan a kifejezés. A szerenádozás tartott egy hétig. Minden zenész, aki nem feküdt betegség miatt a környéken, az eljött és elhúzta a nótájukat. Az esküvő s a lakoma, a váltakozó vendégsereg végtelen lakomája négy napig tartott. Sokak szerint minden falubeli megfordult ezen a lakodalmon, bárha csak beköszönésnyit is. Aztán a veresmarti Kálmán Lajos nekik adta az egyik félig elkészített házat, az út mellett. Hogy szavam össze ne kúszáljam, Ilona édesapjáról beszélek, akinek csak egy baja volt, hogy az ég inkább őt lányt adott neki, mintsem egy fiúcskával ajándékozta volna meg. Ehhez viszonyítva még elégedett is volt ezzel a házassággal, mert remélte, hátha a fiataloknak majdcsak sikerül egy fiúgyermeket összehozni. Ha nem, a valamelyik legrendesebb vejét kell fiaszámba fogadni. Jó az Isten, majd csak ad egy fiúcskát is, ha az ember olyan nagyon kívánja. Ugyanezt a reményét a más lányával is fenntartotta. Csakhogy a lányok egyike sem iparkodott az öreg reményét beváltani. Mindig áltatta magát, talán a következő fiúgyermek lesz, ha megérem. Sajnos ezt az örömet Kálmán Lajos bácsi aztán nem is érte meg. Három lány hozott hat leányunokát a számadásba, de kettő vejestől egyetlen szál unokát sem mutatott fel. Kibúvó került, amennyit csak nem szégyenlettek.

Az építkezést, az emlegetett fiatalok a múlt őszön teljesen befejezték, sőt a két szoba közös falához akkora kályhákat raktak, hogy az még egy kultúrotthonban sem restellte volna meg magát. Ebből a kisebb szobát aztán átengedték Ilona édesanyjának, akinek minden szempontból javára lett, ha az őt váró fiatalokhoz költözött. Azok pedig boldogan átengedték, egyebek mellett, a háztartásukat is zavartalan vezethette. Ha nem volt éppen beteg, mert ez is megesezt. Járhattak munkába kedvükre, több idejük jutott a ház körül tartott állatokkal való törődésre is.

– Aztán ne felejtsetek, hogy időben ott legyetek a maradékot eltakarító csüörtökön – mondta Zoli a sarkon a papoknak és a sógoroknak. Itt váltak el az útjaik, mikor kedden éjfél tájt hazafelé menegtek.

– A zenét is mi álljuk, saját erőből – ezt Ilike tódította hozzá és hangosan csengőn nevetett hozzá. A férje valami családi fogadalomból, már hat éve nem zenélt és nem énekelt. A mulatságok kifogytak ebből a lelkes emberből. Nem sokaknak jutott tudomására, hogy ez az emlegetett, de

nem magyarázott fogadalom miből is állt volna. Csak hallomás alapján mondom én is. Csodának számított, hogy csak így beígerte.

Csütörtökön aztán összegyűlt a mulatóhad. Az asztal egyik hosszú oldalára a kicsi és a nagy papot ültették, velük szembe a férjeiket. A két leányasszony egy darabig forgolódott, az asztalt telerakták. A két üresen maradt asztalfőt aztán ők foglalták el. A papok hegyes nyelvükre vették a vendéglátóknál fellelhető családi papucs és a seprű dolgát, de a férjek sem maradtak adósok. Mindenki mindenkinek elmondta, amit csak gondolt, hogy elmondható a másiktól. Legyen, az valós hiba, vagy csak gondolt cseprőség. Talán csak magában vélekedett a dologról akképp a szóló, hát rákaptak, és még meg is tódították. Jót nevettek a végébe. Végül abban maradtak, hogy az asztalfőtől könnyebb felkelni, ha valamit hozni keltenék. Az evés közben gyarapodó étvágy példájára hosszasan ettek, anekdotáztak. Később ittak is, aztán politizáltak. Mintha nem két nappal azelőtt hagyták volna abba. Történetek jutottak eszükbe közös ismerősökről, de ismeretlenekről is. Legendává lett történeteket is firtattak a papok. A papok és a férjek ezt kevéssé tudták. A menyecskék falubeliek lévén ezek nagy részét ismerték. A férjek s a papok csak bólogattak hozzá. Később néhány élesebb pletyka csattant el, aztán az ügyes és ügyetlen férjekre is sort kerítettek. A két sógor, mint már mondtam, még nem dicsekedett gyermekáldással. A papok a tőlük szokott vaskossággal megint célba vették a két idegent és a két nővért. Mielőtt az ital teljesen eltöltötte volna a fejeket, Zoltán elővette a harmonikát és rázendített. Kettőt-hármat táncoltak is, de minden dalba belekapcsolódtak és végedes-végig elénekeltek. Az idő lassan több lett a soknál, sőt a másik nap is szinte elkezdődött. A két pap nekikeseredett és a holnapi nemes feladatuk tudatában elindultak haza. Valamivel később a sógorukat is kikísérték. Ilike mind a két ajtót addig nyitva hagyta, hogy a sok cigaretta füstből valami kijönne az udvarra, s a bennlevő pedig valami frissebb levegővel elegyedne. Aztán még két nagy ablakot is kitárt. Hátha gyorsabban menne a levegőcsere. Elégedetten és vidáman tértek vissza a kapuzárásból. Zoltán egy röpke pillantást vetett az állatok sorára. Szokása volt mindig a villanykapcsolók és a vízcsapok állásáról megbizonyosodni. Nem beszélve az ajtók és a kiskapuk dolga felől való nyugodalomról. Az állatot és a tartott gazdaságot az embernek szívéen kell viselnie, mert attól csak gyarapodik. Benn felesége elsápadva fogadta.

– Te ember, nem szimatolnál egy kicsit figyelmesen?

– Mondd már meg, te mit érzel? – kérdezett vissza az emberünk.

Nem, a gazda nem érzett semmi különöset. Ahogy a felesége lassan kimagyarázta, hogy ne költsön nagyobb ijedelmet, mint amekkorát illene,

szerinte a kályhák ugyan le vannak zárva, de lassú tűzön valami csak ég. Valami senyvedő tűz kesernyés, csípős szagú füstje terjeng a lakásban. A mintha persze semmi bizonyosságot sem hordoz, de amiért egész este nem érezték meg, és nem vették észre, most egyre biztosabbnak tűnt, hogy valami ég. Még, ha lassú tűzzel is. Most már tompította a cigarettafüst és az ételek párája.

Azt, hogy az esti mulatságon valamennyi bort megittam, azt szinte egy helyben elfelejtettem. Csak az látszott előttem fontosnak, hogy megbizonyosodjam, mi ég és hol van. Ha lehet, oltsam el. Ha nem komoly a dolog ne verjem félre a harangot. Az asszony tétován leste a fél szavakra szűkült mit–akar–hat–okat. A két szobai nagy kályhában semmit sem láttam, a hamu is lassan már kihűlt. Csak a csípős szag volt jelen, de látni, semmit nem lehetett. A kályhák körül ténferegtem valamennyit, repedéseket, réseket kerestem. A kéményt néztem meg nagyon alaposan.

– A kicsi, kézi villanylámpa a lépcsőfeljáróra van akasztva.

Ahogy a padlásajtót felnyitottam, rögtön meglátszott egy megállapodott füstfüggöny. A lámpa fénykörében nem lehetett valami messze látni. A kémény közelében a padlás, noha nemrég frissen volt tapasztolva, szép kunkori füstcsíkokat pipált. Nem a kémény tövében, hanem arrébb, a tartófal irányában.

– Azt hiszem, vizet kell felhordjunk.

Ezt csak úgy mentemben vettem oda feleségemnek. A színből csáskányt hoztam, hogy bontsam el a deszkázatot a padláson. Tudtam, mert láttam az építkezés alatt, hogy a tartófalak mind be vannak emelve a padlásba. A két rekeszre osztott tetőrészt pedig deszkával padolták le alul és felül. Erre jött rá a szigetelés és a vakolat. Felülről a deszkaréteget egybe tapasztoltuk. Szalmás agyaggal. Ezt bontottam meg egy darab helyen és egy deszkát felfeszítettem. A kétfelől deszkával padolt részből pillanatok alatt kijött a sok füst, de ettől még semmi sem tisztázódott. Csak pipált valahonnan vékony érben a füst. Már három veder vizet is betöltöttem a bodor füstcsík irányában, de semmi változást nem vettem észre. Ekkor a feleségem azt gondolta, hogy a mosófazékba gyűjtsünk meg vagy négy veder vizet, s azt egyszerre töltsük a füst forrására. Ez az ötlet azután nem bizonyult valami üdvösnek, mert a kémény környékén mind a két szobában, hirtelen leszakadt a mennyezeti vakolás. A fal felől szivárgó füstcsíkok változatlan méretben eregéltek az ég felé. Fittyet hányva a lassan megizzadt homlokomra.

– Hívjunk segítséget?! – bökte ki határozatlan, mert azt sem tudtam, pontosabban mit tennék. Anyósomat felkölteni, nem jutott eszembe, pedig

máskor minden mozdulatot számon tart, most még nem szólt bele semmi-
be. A vakolat lehullásra pedig mindenki felébredt volna.

– A hátsó utcai szomszédunk lovas tűzoltó volt – válaszolt a ki nem
mondott kérdésre anyósom, hát persze, ki gondolta volna, hogy az anyósa
egy ilyen buliból kimaradna. Fel van ébredve, s már véleménye is van a
megoldást illetően. Csak én nem vettem észre, amint az anyósom az én
javamra vagy a saját menekülése dolgában gondolkodik. A feleségemre
bíztam, hogy elmenjen, én pedig nekiláttam, hogy a falra ragasztott csem-
péket szedjem le. Haladtam is egyet, mire sikerrel felverte a hátsó szom-
szédunkat s eltudta magyarázni, hogy égésben vagyunk, nem bírunk vele
egyedül. Csákánnyal, fejszével s vederrel fegyverkezett a jó szomszéd. Ő
is végig szemlélte, amit már eddig spekuláltunk. Abban maradtunk, hogy a
két kályha között van a baj. Szedtük a csempéket most már ketten. Valami
idő múlva, azt mondja a szomszéd, még hívjunk valakit, mert ha a tűzfor-
rás több levegőt talál kapni a bontás mentén, talán nem leszünk elegenden.

– Marci sógort is meghívom, mert ő katona korában sok tűz kioltásában
jeleskedett – mondtam magamnak, s aki hallja. A sógor szerencsémre
még nem feküdt le. Nem is kérdett vissza, mikor mondtam, hogy tűzre
gyanakszom, azt mondta azonnal nálam lesz. Jött is, ahogy tellett tőle.
Amint belépett, a bontást megállította. Edényeket vezényelt elő, vizet fog-
tunk minden nagyobb edénybe. Aztán meggondolta magát:

– Hívjátok ki a profi tűzoltókat is! – mondotta s máris törölte a homlokát.
– Ezt mi hárman nem állítjuk meg. Csodálkozva nézegettük, ez vajon mit
akar szépecskén megmagyarázni nekünk. Alig látszik valaminek, s mégis
úgy el van vele. Nem engedett a feltettből, maga telefonált a központnak,
nyugalmazott tűzoltónak mutatkozott be, s mondta egybe, ne ellenőrizték
a telefonhívást, hanem pattanjanak ügyesen, mert a baj elég nagy. A la-
kásban a közfal ég a burkolások alatt. A végén mosolyogva hozzátette, ezt
csak gondolom. Álltunk ott a szomszédal, jóformán kivette a kezünkből a
megfontolt munka örömét. Azzal kiment, hogy a nagykaput nyissa ki, s a
hátsó kerti kaput is kitérte, ha a tüzet nyelő atyafiak úgy gondolják, s hátsó
falat is meg szeretnék öntözni. Én már azt sem tudtam, miket forgat a fe-
jében. Mikor jött befelé, már hallatszott a faluvégen a riadóköcsik sziréná-
jának jajongása. Ez a hang az éjszakában még hátorzogatónak is tűnt.

Percek alatt birtokba vették a helyet. A szobapadló lassan már nem lát-
szott, tele lett málladt és eltaposott vakolattal kevert szárnyomokkal, a kály-
hából kibontott agyagnyomok vizet szívtak fel és mocskoltak mindent, ka-
tonabakancsot, nadrágomat, mezítelen fél lábamat, mert az egyik papu-
csom már régen elhagyhattam valahol. A szakik az egyik kályha tetejét s a
kéményébe való belépést kibontották. A vízágyú tömlőjét ennek a két

lyuknak fordították s jól betöltöttek neki. Valami nem sok cserszegés és rotyogás után csend lett. Aztán aki jól végezte dolgát csomagolni kezdtek. Megdicsértek, hogy nem fejetlen dolgoztunk. Amit tettünk az mind értelemmel bírt. A dicséretért cserébe két kupa bort vettem elő, s megkínáltam őket. Nem mondták, hogy nem kérnek. Jó volt a hideg ellen.

– A kárfelmérők csak holnap szállnak ki, csak éppen írják alá a helyszínelő jegyzőkönyvet – hagyakozott a főnök.

– Ne búsuljanak, volt aki rosszabbul is járt – mondták, most már hagyjunk fel bármivel, mert ideje volna lefeküdni. Még töltöttem vagy két bátrabb legénynek. Mások nem mertek határozni. Nekik nem töltöttem. Felszálltak csodás masináikra s elrobogtak a hajnali csendben.

Sógorom azt mondja, most már egy a fizetés, egy kicsit szedjük össze valamit ebből a sok szemétből. A szomszéd is szívesen maradt, hiszen hajnalosan minek megtérni, aludni. Egyetértésben dolgoztunk, de csak pár percet, mert a belső kályha feltűnően kezdett pipálni. Aztán a két szoba közötti üszkös fal lobbant látható lánggra. Mitévők legyünk? Még nem hordtuk ki a szoba közepén, Marci által eléparancsolt tálakat és fazekakat. Ott volt a sok víz, hát öntözni fogtunk. A szomszéd nekiesett és elkezdte bontani a vakolást vagy a borítást, ahogy esett. Mi, Marcival öntöztünk, mindenhol ahol jónak véltük. Szegény feleségem, mit álmában dolgozott volna két – három vedret tartott a csapok alatt és lassított film módjára töltötte az edényekből kivett víz helyére. A kacagás környékezett a nagy nyomorúságomban, ez az asszony nem is nézi hová tölti, ha valamelyik vedret elmozdítanám, persze a padlóra töltené. Kipróbáljam–e? Mire aztán szinte minden edényünket kiszikkasztottunk, a tűz a közfalban meglohadt. Néztük egymást ki a kormosabb? Feleségem, fekjüdj le, most már nyugodt lehetsz, több tűzünk, ma nem kél. Mégis maradt valami bizonytalanság, a nagy bizonyosság láttán.

Újra utam lett a pincébe, bort hoztam fel, s a botcsinálta tűzoltó egyletemet félig sírva, félig kacagva megkínáltam. Sírtam az ijedelemre, ami most már teljesen kiment belőlem. Kacagtam a menekülésre, mert most tudom, hogy mekkora teher várt az éjen a házamra, s milyen kicsin múlt, hogy mellette ment le a völgybe, s nem vitt magával bennünket is.

– Nem is szabad rágondolni, de csak úgy lefeküdvé, talán most már nem is élhetnének – szólott a szomszéd, mintha megérezte volna, hogy mi matat a fejemben, rögtön ki is szólt. A borra aztán nekikeseredtünk, s a két kályha közötti falat elszedhessük, mind a két rakott kályhát teljesen az alapjáig visszasedtük. A reggeli fények kezdtek megerősödni, mire elvégeztük. Akkor aztán percek alatt kiraktuk a hulladékot, s mire az asszonyosan pedáns elsepréshez kezdtünk volna, érkezik a szomszéd fia:

– Édesapám jön – e ma haza? – kérdeztette édesanyám, – indult a hangulatos fecsegésnek, de a folytatás benne maradt. Szomszéd hagyjon mindent, jöjjön velem, éppen ehhez a híres kályháshoz megyek, ha ketten leszünk, többet érünk. Nekem is van bajom a kályhával, amit ez az ember rakott. Kocsival megyünk és jövünk, de azért vegyen kabátot, mert így nem valami jól néz ki.

Az úton arról beszélgettünk, hogy milyen rendes embernek mutatkozott ez a kályhás. Most már bizonyossá vált, hogy nálam a falra rakott kályhától van a minden baj. Nem elég, hogy a fából való közfalat nem cseréltük téglára, hanem még a csempés kályhák közötti részt sem rakta ki mindenütt samott téglával. A heves téli melegítéstől izzásig melegeedett a rakott fás közfal. A gyenge füstölgésnek én adtam levegőt. Az ettől lett tűzet, a riadósok alig-alig eloltották. Az erős vízsugár eltakarított mindent a csendes parázs környékéről. Ahogy megcsendesedett a légelvonás lett rögvest lángra lobbant. Mekkora égett volna, ha Ilike orra nem neszelte volna meg.

– Jaj, szívesen rakok maguknak új kályhát. Csak ne perelnének érte!

Ezt mi szótlán bólogatva elhittük neki, csakhogy a beszélgetés végén jegyzéket írtunk, kinek-milyen kötelességeiről, a halogatást pedig a szerződés megszegésének tekintjük. Más szóval röviden megfenyegettük. A szomszéd fiával egymás tanúinak írtuk alá a megállapodást. Alapozás, téglaközfal, kéményjavítás, a kályhák újra alapozása, a faltól való törvényes távolságra, a kályhák felrakása és szavatosság. Jogos igény, az átadásakor a kályhás-kéményseprőt is meghívjuk.

Ez a munka valami három-négy hétig is eltart. Ez alatt, mi hol fogunk lakni? A nyári konyhának az ablakát, aha valami papírral és ronggyal befedezem, valami lehetőség lesz a fennmaradásra. – Költözzetek hozzánk! – hagyta hátra Marci sógor, – amikor rendbe hozzuk a dolgot, akkor aztán egy jót mulatunk arra, hogy megmaradtatok. Mert rá is mehettünk volna.

Már reggel, mikor feleségem az éjjeli segítőket haza bocsátotta, eregélgni kezdtek, a kíváncsiak és az ajánlkozók. Ki nézelődni, ki segíteni jött. Mind a kettő jól fogott. Mikor már tizedszer mondtuk el a borzalmas éjszaka történetét, már nem is volt annyira érdekes. Talán nem is volt olyan fontos. Talán csak a pillanat feszültsége volt annyira nagy. A segítség megindult. Március ötödikén másodszor meszeltük le a közfalat. Holnap kezdhetik a kályharakást.

Ha ez nem így volna, egyébről meséltem volna.

2005

A botcsinálta kölcsönző

Veresmarton a templomkerten kívül van két kisebb térség. A második, lyukasra taposott gyeptúlsó oldalán nyílt egy utca a patakra. Ott lakott, a templomtól nem messze, Demeter Gergely bácsi. Amikor még semmi magánkezdemény nem létezett, akkor ő egyik napról a másikra üzletbe kezdett. A dolognak híre ment. A hír pedig azért bajos, mert attól is függ aki mondja, de attól is számít akinek mondják. Arról meg nem is merek gondolkodni, ha a hallgató nem érti a hallottakat. Én úgy gondolom odafigyelést az érdekel, ha megérteném az érdekvezéreltséget. A dolog semmiképp nem egyszerű. Sőt olyan folyamatok is jelentkeztek, amiktől szerintem az ügy talán bogzódik, netalán bajt hoz az öreg fejére. Pedig közismerten tiszteletre számító embernek gondoljuk. Na, de a mondókámba nem szeretnék bele zavarodni, ezért azt hiszem helyénvaló lenne az elején kezdeni.

A dolog az egyik tél farkán kezdődött igazából. Gerő bátyánk azzal kelt és feküdt egy ideje, hogy már bizony neki valami pénzmagra kell szert tennie. Nincs asszony, egyedül kell eltalálni a csapást. A lovakat és a szekert két éve adta el. A pénzt a takarékbába tette, de szájalomra méltó keveset fial. Hátha még ki is venne belőle. A nyugdíjban kevés bizodalma volt, mert bár pontosan hozták, a tervhez kevésnek mutatkozott. A gyermekeit nem akarta zaklatni. Az unokákra nem is számított. Kicsinyek még ahhoz. A szomszédokat pedig minek kérje, mert sokkal hamarabb vissza kell adnia a kölcsönt, még mielőtt hasznát látná. Bucsálódott eleget. Ott volt a süldő. Igen az lesz a dolog vége. Ez korábban olyan gyenge malac volt, hogy senkinek sem kellett, a mások mellé még ráadásnak se. Megmaradt, ott a többiek, nagyok–kicsik, más fialások mellett felhányódott. Vagy inkább mikor a többit levágatta, ez a kicsinyke is magra kapott. Szépen megnőtt. Egy ügyesen kerekre gömbölyödött állat röfötyölt a gazdájára. Hanem Gergő bának túl a szívéhez nőtt ez a dög, szó se lehetett volna arról, ha levágná. A fiainak megszokott újévi adományt már oda adta, nem akart a szokáson változtatni. A gondolatot tett követte, megszólította komáját, vinné el a sokadalomba. Ebben a tájban Bálint napra, még lehetséges egy ekkora állatot eladni, abban a reményben, hogy a böjt benyúlik a tavaszba. Hát tovább fűzve a dolgot, a készülés megesett és a komával komótos szekerezés közben közeledtek a vásár helye felé. A koma több faggató kérdésének végül engedett és Gergő bácsi bavallotta, hogy ő biza koporsóra vágyik. A koma elhült, mondott valami kényszerűségeket, aztán a dolog abba maradt. Ott egy helyen megálltak, a koma a dolgára ment,

az öreg a nézők számlálására maradt. Nézték, jónak tartották, megmegbecsülték a súlyát, kérdezték az árát, mentek tovább. Délre kelve, még egy ember nem ígérte meg, hogy adna is érte valamit. A tréfabeszéd sem volt kellendő ezen a délelőttön. A koma is visszakerült. Az ő dolgát elvégezte, eladott és vásárolt. A szemében meglátszott az áldomás fénye. Irigyelte is az öreg. Mert a reggel óta sok minden járt a fejében. Nem lehet tagadni, hogy a reggel gondolt pálinkát, délre egy pohár borra váltotta volna. De a helyről elmenni nem is mert, de nem is akart. Most a komára sem bízta rá. A harangozást bé sem fejezték, oda térült a kerekés. Józsi volt, a Szöcs Dani fia, minden famunkák mestere. Menne haza, ha szekerst kapna.

– Mennénk, ha a süldőt valaki elvezetné.

Méregették egymást, aztán mondja a kerekés:

– Geribá, tudhatja én nem tréfálok. Nekem éppen egy süldő is kellene. Csakhogy most már pénzem mutatóba se lenne. Adja nekem ide, valami egyébért.

Az öreg beleharapott a bajszába. Ingyen vagy hozomra nem gondolta eladni. Haza vinni, pedig restellte volna. Mitévő lehetne az ember. A koma lökte az oldalát, szegődj koporsót. Nagyobb gond attól lett, minél tovább rakta egymás mellé a bajokat. A koporsó mellé egyéb is elkelve. Maradhatna valami a sok megetetett darából. A gabonát szinte mind pénzen vette. Kicsi volt az osztalék, meg is késtek vele. Nagy volt a gond, forgatta is erősen a kucsmáját. Aztán kibökte:

– Kellene nekem egy szépre munkált koporsó, belevalókkal együtt. Nem ártana meg két vékányi gabona, ráadásul.

Valameddig méregették egymást, aztán áldomásra mentek. Jó későre haza baktattak. Parolázás nem lett. Hiszen csak adósság fejében egyeztek. Arra ki gondoljon, ha törlesztés előtt a süldőt valami lelné. Otthon azon évődtek, hogy a világot látott disznót most már díszesebben kell áldozni. Egyben a kerekés portáján tessékelték le ökelmét. Többet nem is akarták látni.

A kerekés Józsi szavatartó gyerek volt. Sándorjózsefbenedek előtt meglett a koporsó is. Felvitték a csűr odorba. A Dani fia rendes gyerek, megadott minden egyebet. Behordták az első szobába. Azon estére a kerekés meghívta egy pohár borra az öregeket. Ott a kocsmába történt a baj.

Jöttek a mestert keresni, hogy ütne össze az éjen egy koporsót. Hét vége van, hova menjenek? Nem tudni, hogy belevalót tudnak-e keríteni, ha nem maradhatnak a lepedővel. De a láda az élet–halál dolga. Józsi szabadkozott, hogy nem lehet, mert készületlen, nincsen megfelelő anyaga sem, és más effélék. Gergő bácsi nagy szíve megesett rajtuk, odaígérte a

saját felszerelését, a gyors visszavásárlás reményében. Erre még ittak egy pohárral, nem is tudták, hogy ezzel megnyitották a kölcsönzőt. A másik héten is megesett a szíve, csak szombaton. Gergely bácsihoz azután hamarabb mentek, mint az asztalos–kerekes–koporsóshoz. Egy nap aztán két koporsóval állított be a Jóska. Kétféle fából készültek. Elfogyott ezzel a cserefája. Ezután csak fenyőből lesz. Megkérte az öreget, hogy a sajátját az odorból többet ne adjá oda senki fiának. Kacagott is az áldott lélek. Már a másodiktól nem az odorban tartja, hanem a verandán, hogy a bérlők jobban hozzá férjenek. A mester tenyerébe csapott, s jeles haszon reményében felvállalta, hogy csak hétvégen cserében vagy jó áron annyi koporsónak kerít gazdát amennyinek lehet. Így esett meg, hogy most már az öregecskénél négyféle tok és hatféle beleváló között lehet válogatni. A bolt egyébként nem létezik. Magától szombat és vasárnap megy a legjobban. Még mindenkinek ajánlatot tesz a későbbi visszavásárlásra. Előbb szabódik a nehézségekkel, aztán némi hagyólagos hümmögés után rááll az alkura. Üzen Jóska után, megrendeli melyikből hozzon. Most aztán igazán nem maradhat áruminta nélkül. Az üzlet pedig virágba borult. Hiszen hetente esik szombat. Hetente zárva vannak a szolgáltató üzletek. Hetente a hét végén nem lehet közlekedni. Hetente hallnak meg olyan emberek akik vasárnap vagy hétfőn szeretnék magukat örök nyugalomra kísértetni. Alig van, aki a szertartáshoz szükségeseket előre beszerezte volna. Van aki nem megy hétközön sem a városba. Addig mond az öregnek, amíg viheti a cakompakkot. Kölcsön, persze. Eléggé viccesnek tetszik?

A komája csak azon sajnálkozik, vajon mit tenne Gergő, ha azon a napon ketten akarnának dobozba feküdni, s a küldötteknek ugyanaz a fajta tetszenék meg. Összemosolyognak persze. Mert Józsi éppen beáll a szekérral. Péntek van ismét.

Erre az öreg belerág a bajuszába:

– Két haszon származik ebből, a tokba nem költ bele a szú és a beleválóba nem áll meg a moly.

Valójában egyetlen haszon származik az egészből. Az öregecske hétvégeken nincs egyedül. Hírt hall a falu különféle szegleteiből. Mindezzel elégségesen elfoglalja magát.

Már nem is emlékszik, azon a télen minek mondta, hogy jó volna már meghalni.

Egyedül haza felé

– Hát, lelkem Julanén', én mondom neked, hogy ezeket a vasúti kocsikat nem nekem méretezték. Tiszta egyedül szállok le az egész vonatról. Valahogy kín–keservesen lekászálódom. Magasan van a lépcső, de menni kellett, nem lehetett halogatni. Menet vittem valami apróságokat az unokáknak. Az átalvetőmet, még ahogy lekapom. Szerencse, nem vettem sok vagy nehéz dolgot a városban. S a vonat már is elindult. Olyan vonatvezetők vannak, hogy a Kisrétnél már úgy robognak, mintha tévedésből gyorsvonattá lettek volna. Na, még eligazítom a felső szoknyám s a kötényem, a kendőm újra kötöm. Haza érkeztem. Vagyis csak az állomásra. Szerencse, hogy van ez a hely, mert az égiek tudnák megmondani, mi lenne velünk. Hát jól el lennének dugva az Isten háta mögé. A veresmarti vágás az égre nyílik, szokás mondani, de akkor csak az égből is látszik. Most épp csak egyedül jöttem, de van, amikor nagyon sokan szállnak fel vagy le. Nemcsak a gyárakba eljárókra gondolok. Az állomásfőnök ma Jani, még megvár és köszön. Szalutálva vár és lóbálja a palacsintasütőjét. Kedves fiú, a Bartha Lujzi kisebb fia. Kijárta azt a sok iskolát, a messze idegenbe, ahol ki tudja csak álmodta az itthoni szót. Ügyes gyerekek kell legyen. Lujziék pedig nem voltak valami nagy iskolások. A vonatot magától indítja, nem kell, kérjen senkitől tanácsot. Szép kis családja van. Most már meg van állapodva. Akarom mondani, megvannak. Mert ilyen főnök is, még kettő van. Aztán van valami négy munkásuk. Szerre járnak munkába. Van idejük elég más dologra is. Olyan sok ruhát kapnak, hogy még eladni is jut belőle. Az öregemnek mikor még szekerezett, vettem egyszer egy bundát, ami alig szakadt le róla. Van dolguk, mert egyszerre csak egy dolgozgat. El szoktam nézni, a Kishavas pusztájáról éppen csak ide a sorompóhoz lehet lelátni. Látom, ahogy a sínek közül kikaparja a gázt. Hát aztán ezt is megértem, hogy a vasutast a Kishavasról is látom, de a követ, amiben megbotlok, azt nem. A cérna tübe fűzését pedig egyenesen letagadom. Látom, dolgozik. Valamelyik, amelyik éppen munkában van. Olajoznak a jelzőlámpáknál és cserélik a csavarokat a sorompóban. Este lámpákat gyűjtanak, majd reggel eloltják. Nagyon kell találjon minden, ha nem akarják egymásnak engedni a vonatokat. Nem is volt még baj errefelé. A főnök jegyet is ad, de a vonatot is köszönti, vagy a sorompót még a vonat előtt jókor leengedi. Mikor felemeli a nyújtófának valót, a vonat már messze jár. Szoktak és mérgeledni a patakiak. Sokallják a várást. Míg a vonat áll, akár tíz szekér is átmehetne. De ezekkel a vasúti főnökökkel nem lehet alkuozni. Tessék nyugodtan várni, mondogatják. A vonatot nehezebb kordá-

ban tartani, mint egy lovas szekeret. Kész, erre nincs apelláta. Na, most szépen felveszem a vállamra az átalvetőt s letérek a pataki ösvényre. Hamarabb érek az Útra. Jó, hogy nem esett, mert a sárba nem mehetnék erre felé. El kellene kerülni az aszfaltos útig.

– A francos gazdátat. Jól megijesztettél. A csendes bokor mögül, csak rád vakkant a kutya. A molnár kertje végébe kutyát kötött, hogy ne vágjanak ösvényt a rét fűvébe. Mire nem képesek az emberek! Aztán adnak enni, hécska? A szólásra a kutya már csóválja a farkát, na ettől a szelindektől mégis lehetne ösvényt szaggatni a fűbe. Az öregem, vajon hogyis osztotta be a kihagyott porciókat. Meghagytam neki, pontosan, mint máskor. Így szoktuk meg. Istenem, hány éve? A szokott rendet, ha betartottuk, mindenkor elértünk mindennel. Ott jártam a leányomnál, egyet nyújtunk, rávettek. Egy nappal később jövök emiatt haza. A tejcsarnokosnak megtelefonáltam. De nem szerettem, nem volt kedvem s maradásom, mert nem állom meg, mindenbe bele ütöm az orrom. Rohannak szakadatlan, mindenből valamit elfelejtenek, valamit kihagynak. Valamivel éppen nem érnek el. Megfogadtam, hogy hallgatni fogok, s attól nem lesz harag. Nem bírtam, már a tegnap ebédkor elkezdtem a leckéztetést. Megbántam abban a helyben. Semmire sem mentem vele. A leányom s az unokáim is csak néztek. Most haragudhatok magamra. A fiam mondja, hozzá mehetek és mondhatok is, attól ők úgyis mennek a fejük után. Ott szabad mondani, ezért nem érdekes. Próbáltam élvezni a mondhatóságot, de számba se vettek. Így azért egy cseppet se mulatja az embert. Oda kevesebbet megyek. Pedig a menyem éppen olyan jóra való, mint a leányom. A nála levő két kis unokám is, tiszta aranyoskák. Én már azt is elszámoltam, hogy az emberek vagy az egészségük, vagy a szakmájuk miatt lesznek jobbak vagy rosszabbak. Kaparibbak vagy adakozóbbak más szóval. De jóra való és szeretnivalók csak hitük és a szeretetük miatt lesznek. A gyermekeim szeretetében és hitében még nem csalatkoztam. Az öregemnek köszönhetjük. Ebben is összetartottunk. Örökké csak azt hajtotta, ha semmink sem lenne, de szeretetünk legyen minden iránt, hogy higgyünk a gondviselésben. Egyet szoltam a múlt héten, s már itt teremtek. Mindenkit egyformán érdekelt az öregünk dolga. Én csak a legkisebbet néztem. Jártatta a szemét körbe, élesítette a fülét. Akármibe fogadnék, semmit nem értett az egészből, de nem kelt fel az asztaltól. Hosszasan ültünk ott és beszélgettünk. Sok minden szóba került, latolgattunk. Hosszasan hallgattunk. Istenem, senki nem tért el. Senki nem akart mást, csak együtt lenni az asztal körül. Milyen szépek voltunk, óh kegyelmes Istenem. Az öregem vesztette el a türelmét. Nagy későre azt mondta, hogy erre ejsze kettőt is alszik. Többet senki nem kérdezte, mit gondolt. Többet senki nem mondta,

hogy ez vagy az iránt gondolt valami mást vagy valami feltámadt volna az agyában. Mindenfélével volt dolgunk. Még szórakoztunk is. Játszottunk, verseltünk. Mondókáltunk. Délután elvittem a két nagy unokám, hogy meglássák a szülői házat. A gyerekek fogékonyak erre. Az öregem szülőháza már nincs meg. De megmutattam, hogy milyen forma ház állott azon a telken, amin most egy új épület van a régi helyén, az öregem kicsi testvére, fiának húzták fel. Este fonót állítottunk bé. A gyermekek éneklésre fogták az öreget. Pedig a leányunk esküvője óta nem hallottam énekelni. Véletlen sem. Pedig szép rezegni való hangja van. Csak tartsa kordában. Ha úgy, mint a patak hullámozása, váltakozott a kedvünk. Mikor a gyermekek, mikor a nagyok voltak, akinek a dolog éppen tetszett. Velem pedig előszedették a szöteményeket. Nagyokat kacagtak, amikor a szemeknek a neveit s a minták régies neveit mondogattam. Volt, amelyiket többször is elmondatták. Aszalt szilvát és dióbelet adtam nekik. Azt emlegették, hogy ilyen fonóban még nem jártak. Pedig havonta egy vasárnap itt vannak, nyáron hétszámra is. Máskor is játszottunk, de mindig mást. Azt hiszem most már annyira meg vannak komolyodva, hogy értékelni tudják a hallottakat. Most nézték először figyelmesen a szarvas mintás és pávás kendőket. Addig csak azt tudták, hogy van ilyen.

Amióta emlékszem valamire, az a pontos felkelés. Amíg otthon voltam ez pontosan ötre esett. Amióta családom van, azóta egy héten egyszer, sütéskor fél négyre esik. A lefekvés annak pontosan talált, ha kilencig megesett. A nap szabta meg a dolgot, mégis a beindulás szakadatlan egyforma volt. Soha nem kellett gondolkozni, hogy mi következik. Az emberem, míg dolgozott a reggelt a tarisnyálással kezdtem. Akkor az apró, majd a nagyobb állatok ellátása jött. Etettünk. Kiszedtük az aljukat, mást, frisset tettünk helyette. Fejtünk, szűrtünk, mértünk. Mindig volt egy-két tehenünk. Közben egy-két bikaborjú is felhányódott. Két lovunk rendesen volt. Disznót, inkább hármát tartottunk, hogy egyik a másikat elérje. Malacot is, ha jobb esztendő ígérkezett. Tyúkokat, ha vészkor is tízet örökké tartottam. A libát és a rucát csak váltva tartottam. Mikor mi állott a dolog közepében lopva vagy nyugodtan reggeliztünk, s a dolgunk után szegődtünk. A gyermekek lassan iskolába jártak, végeztek s aztán már nem otthonról jártak. Sokszor futtában tarisnyáltunk. Mindig megvolt, ami éppen kellett. A leányom kevesebbel érte a tanulásból, az iskola alatt megtetszett neki valami gép. Most kettő, olyan mellett dolgozik. A fiam is abban a gyárban van, csak a tervezőknél. Neki több jutott a tanulásból. Fogják egymás pártját, ha kell, de mintha nem tudnának eleget egymásról. A város két másik végében laknak. Telefonon többet beszélnek, mint egymásnak élő szóval. Más világek lesznek. Mikor elfáradok a dologban, sokszor eszem-

be jut, ha legalább a leányom itthon maradt volna. De föld és erdő nélkül, azt hittük, semmi sem lesz ebben az életben. Most már eszükbe se jut megtérni. Az unokák csak bámulnak a mezei és a réti munkáknak. Kijönnék szénázni, de azért... Nem olyan nagy a falu határa, akárhonnan haza lehet menni, az állatoknak mikor mit, egy kis szalast vagy egy merő gabonát elővetni. Mert az állatnak is állandóan kell a fogára való. Jobb, ha ételével foglalatoskodik, s nem az udvari kert letörését pályázza. Estére időben kell előkerülni. A nagyobb ételt, de az állatok eledelét is ki kell teremteni. Aztán, ha valami tejet kiszegődtem, azt mindig az estiből adtam. A reggeliből nem lehetett, azt csarnokosnak adtam, ha a csordába vezettem a teheneket vagy a borjakat. Most, hogy az öregem meggyengült, szóba került a lovak és a tehenek haszna. Sok a dolog velük, sok élelem kell nekik. Igaz, hogy nehéz, de örökké is nehéz volt. Most nélkülük, mihez kezdünk. Kell valami, legyen a felkeléstől a lefekvésig. Nem mondhatom az öregemnek, na most a lovaikat eladjuk. Annál többet nem is élne, míg az udvartól más vezetné ki azokat. Nem lehet, tudja, hogy nem fog teljesen rendbe jönni, mégis tervezi, a szántást, a vetést, az aratást s a hordást. Cukorrépat is szerződtünk a tavaly, sem kapálni sem szedni nem tudta, de eleget tervezte, a hordást kalákába tették, csak kevélykedett a két szép lovával. Hát most minek kezdjem a dolgát lerontani? Ha csak két kenyeret sütök egy héten, akkor sem hagyom ki. Pedig mostanság már vehetnék az üzletből is. A gyermekek és az unokák megeszik a házi kenyeret, mikor itt vannak, de otthon a gyárira szorulnak. Elvinni, nem visznek, egy-egy friss csirke vagy egy disznódarab többet ér. Abból feltesznek. Mennyit vesződtem az öregemmel, hogy a nehéz munkába indultában ne álljon az esze, a pohár pálinkára. Mióta itthon vagyunk, reggel én adom bé a pohár erőset. Azt hallottad, hogy az érszükületre éppen ajánlott. Az orvos azt emlegette, hogy nem árt, ha... ebből aztán legyen elég... a patakon térek fel, itt hamarabb érek a Kisutcába.

Mondta a leányom, hogy ez az átalvető már régies. Vessem el, biztatott. Egy táskával jobban boldogulnék. Hát ő csak tudja, de én mégis jobban kijövök ezzel a tarka zsákkal. Ha kitekerek a parti fák alól, már látom a templom tornyát. Igen az óra is látszik. Elég hamar feljöttem az állomásra. Lgyekeztem is, mert a gyógyszer kell az öregemnek. Nem is mondtam még, elég baj van vele. A télen elesett. Megütötte a baloldali forgóját. Kezelgettük háziasan. Nem a fejünktől. A röntgenen sem láttak semmit. De csak fájtatta, amitől elszántuk magunkat és bementünk a kórházba. Alaposan kivizsgálták, és azt mondták, hogy a forgót el kell cserélni. El van teljesen kopva. Kioperálják a régit, s újat tesznek helyette. Igaz ez fémből lesz, s az többet tart. Mondtuk az orvosnak, hogy a gyermekeinknek is

akarunk szólni. Az öregem lekelt a vizsgáló asztalról, s hazáig meg sem állottunk. A gyermekek s az unokák a pénz felől riadoztak. Kiszámolva, kikerült volna. Mi a vének csak azon gondolkoztunk, hogy mi a francos értelme van a sok műtétnek. Teljesen jó már nem lesz. Az öreget teljesen az ágyhoz nem szegezhetem, de ő a pótalkatrészben nem bízik. Minek legyen bennem vasszeg? – kérdezi csendesen. Mert attól jobban mehetne – mondom, de én se hiszem. Jula fiam, te ezt ne gondold csak ennyinek. Aztán most azért voltam, hogy gyógyszert szerezzek, s mondjam meg, még nem megyünk a kés alá. Jó napot, mit csináltok, hogy vagytok, egyem meg a kicsi aranyos szívedet, mekkorát nőttél mióta nem láttalak, délután térjél bé nálunk, nincs semmi a városban, drágább az élet, nem voltam vasüzetben, Neked is fiam, áldja meg a Fennvaló, nézd meg a haszontalanja, kifutott az utcára, jól vannak, lelkem, mi is megvagyunk, jó napot. Ezzel már itthon is vagyok. Jó napot gazduram, hogy vigyázott a házra s a majorságra? A doktor üdvözetét küldi, s még azt mondta, hogy nem bánja, ha meggondolja magát. A télen, de még a tavaszon sem késő, mehetünk amikor csak akarunk. Miket akar ezzel mondani, a hegyre való menés elér még, oda inkább csak visznek. Na lássuk, mi van a ház körül. Itt járt Gazsi, és segített. Jól van, gondoltam is, hogy a moslékot nem egyedül emelgette. A lovakra vevők jöttek. Nem mondja komolyan. De ugye, nem hagyta tévúton őket, megmondta nekik, hogy erre a két szép paripára ne fájják a foguk. Tudni való, hogy amíg a két karját felbírja, addig a két lónak a nyakába más nem borulhat. Jól is van ez így. Ebből a pirulából nem szabad elfelejteni, a kettőt napjába be kell venni. Rendes étkezés mellett, a többivel együtt a rossz forgóról leveszi a fájást. Ha átveszem az itthoni ruhát, akkor mindent helyre teszünk. Azt is ami a helyén van. Mit köszön maga, vén bolond, hát hová lettem volna el? Állunk vissza a menetrendbe. Pontosan úgy, mint azelőtt, amióta csak vagyunk.

***